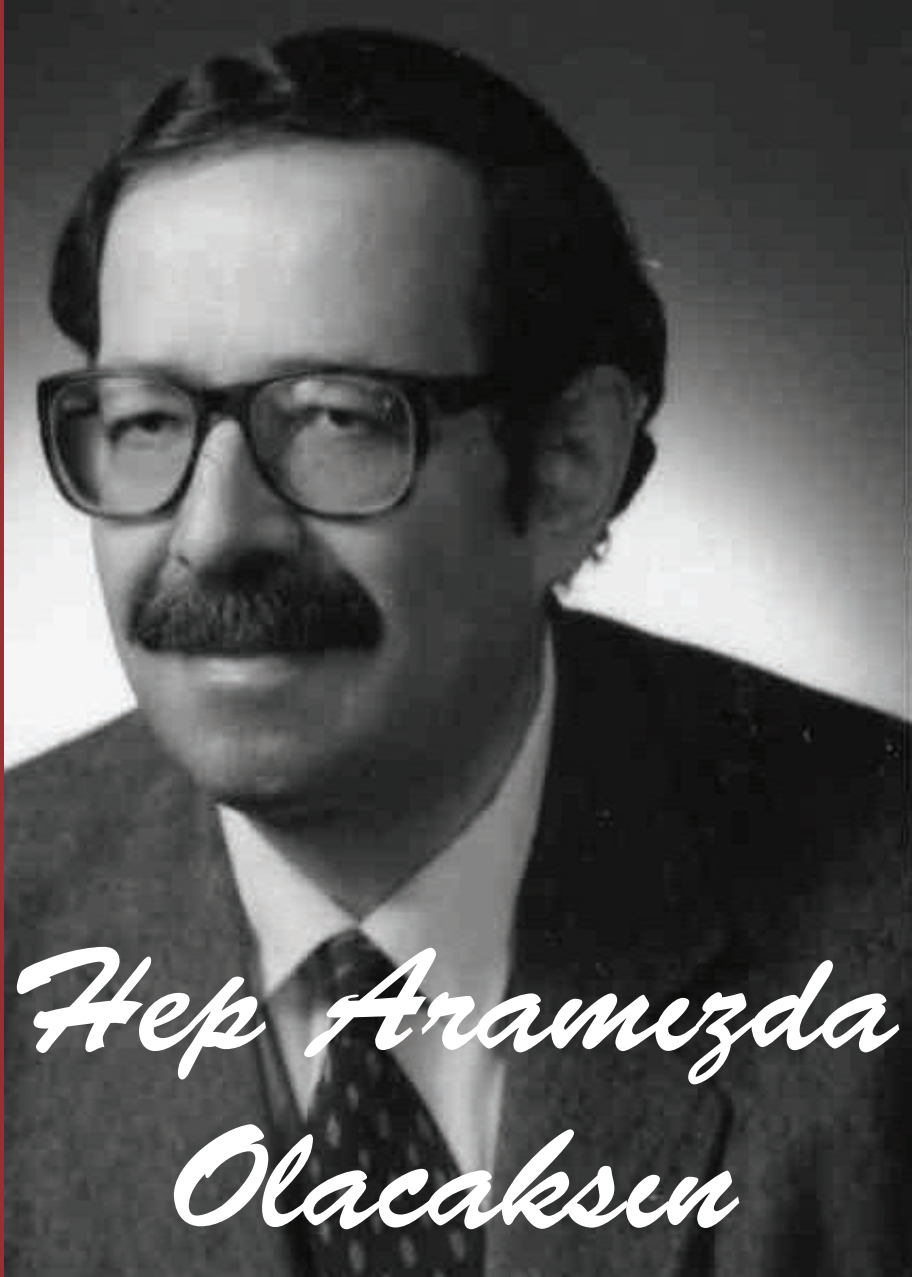

ANKARA ŞUBESİ

2012-2015 yılları Güney Gönenc Anma Etkinlikleri Bant Çözümleri

“GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSLARI BANT ÇÖZÜMLERİ”

2012-2015

1.Baskı, Ankara-Temmuz 2016

ISBN: 978-605-01-0929-0

EMO Yayın No: GY/2016/573

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi

İhlamur Sokak No:10 Kat:2 06640 Kızılay Ankara

Tel: (312) 231 44 74

Faks: (312) 232 10 88

<http://www.ankara.emo.org.tr>

E-Posta: ankara@emo.org.tr

Dizgi

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi

SUNUŞ

Türkiye’de demokrasi ve bilim mücadelesine önemli katkılar sunan, EMO Yönetim Kurulu ve Yayın Kurulu olmak üzere Odamızın birçok organında yöneticilik, ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü’nde Öğretim Üyeliği yapan Hocaların Hocası Güney Gönenc’in 03 Aralık 2011 günü aramızdan ayrılmasının ardından geçen beş yıl içinde onu çeşitli etkinliklerle andık.

Müzikten edebiyata, fizikten politikaya kadar çok geniş bir yelpazede bilgi birikimi ve bu alanlarda eserleri, araştırmaları olan Güney Gönenc anısına yapılan etkinlikler, hem onun adına yakışır hem de ilgi alanlarını yansıtır çalışmalar olarak hazırlanmaya çalışıldı.

Etkinliklerin bant çözümlerinden derlediğimiz bu çalışmayı uzunca bir süredir siz değerli üyelerimiz ve okurlarımız ile paylaşmayı arzuluyorduk, son hazırlıkları da tamamlanan çalışmamızın son bölümünde Güney Hocamız için sağlığında kaleme alınmış, onu anlatan yazılar ile 2012 yılında yitirdiğimiz EMO Onursal Başkanı Ahmet Altay Varol’un kendisi ile yaptığı röportaj yer almaktadır. Yine 19 Kasım 2016 tarihinde aramızdan ayrılan Sevgili Aykut Göker Hocamız’ın kaleme aldığı bir diğer yazı da bu bölümde yer almaktadır.

Bu çalışmayla sadece Güney hocamızı değil, bilim, sanat, demokrasi ve EMO mücadelesine katkıda bulunan değerli büyüklerimizi de hatırlamayı bir borç bildik.

Fiziken aramızdan ayrılışının 6. yılında sevgili hocamızı andığımız yeni bir etkinliğimizde bu çalışmayı sunmayı uygun bulduk.

Keyifli okumalar dileriz.

Güney Gönenç Kimdir?

Kayseri'nin Develi İlçesi'nde 18 Ekim 1933 tarihinde doğan Güney Gönenç, ilk ve orta öğretiminin tamamlamasının ardından 1955 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1963 yılında ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü'nde Öğretim Üyesi olarak göreve başladı. ABD'de Yüksek Lisans, İngiltere'de doktorasını tamamladı. 1983 yılında 1 yıllık sürgün hayatının ardından 12 Eylül Askeri Darbesi ile çıkartılan 1402 sayılı yasaya dayanarak görevine son verildi. Uzun bir hukuksal mücadelenin sonucu olarak Danıştay'ın aldığı karar ile ODTÜ'deki öğretim üyeliği görevine geri döndü. Barış Derneği'nde Onur Kurulu Üyesi olarak da görev üstlendi. Bilimsel çalışmalarının yanında örgütlü ve siyasi mücadelede de inanan Gönenç, çeşitli derneklerin yanı sıra Türkiye İşçi Partisi üyesi olarak önemli çalışmalarda yer almıştır.

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) çalışmalarına önemli katkılarda bulunan Gönenç, 1963-1964 yıllarında EMO 9. Dönem Yönetim Kurulu üyesi olarak görev üstlendi. 1961 yılında EMO İstanbul Şubesi'nin kurucu yönetim kurulunda yer aldı. Gönenç, EMO Onur Kurulu'nda 19, 20, 21, 22, 23, 24, 30 ve 31. dönemlerde görev aldı.

Yönetim Kurulu çalışmalarının yanı sıra EMO'nun yayın organı Elektrik Mühendisliği Dergisi'nde de önemli görevler üstlendi. 1963 yılında EMO'nun yayın organı Elektrik Mühendisliği Dergisi'nde yayın kurulu üyeliği, 1964 yılında ise Yazı İşleri Müdürü olarak görev yaptı. Gönenç, EMO'nun organize ettiği çok sayıda bilimsel ve teknik etkinliğin de düzenleme kurullarında aktif görevler aldı.

Çok sayıda bilimsel makalesinin yanı sıra gazete ve dergilerde bilişim, bilim tarihi, bilim ve din, barış, dil, sanat, kültür, radyo ve TV, mühendislik konularında çok sayıda makalesi yayımlanmıştır. Gönenç'in "Hep Aranızda Olacağım: Frederic Joliot-Curie'nin Yaşamöyküsü" ve "Karanlık Zamanların Şarkısı" isimli 2 kitabı bulunuyor.

GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI

HANİ HEP ARAMIZDA OLACAKTINIZ!

Konuşmacı

Prof. Dr. Haluk TOSUN

Tarih: 6 Aralık 2012

Saat: 15:00

Yer: ODTÜ Sevim Tan Anfisi EEM Bölümü

Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi
Necatibey Cad. 102/1 Çankaya ANKARA
<http://ankara.emo.org.tr>
E-posta: ankara@emo.org.tr
Tel: 0312 231 44 74/132

TMMOB

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ

GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI

Hocaların Hocası Anısına...

6 Aralık 2012

----&----

ÖMÜRHAN SOYSAL (EMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)- Değerli misafirler; 3 Aralık 2011 yılında yitirdiğimiz Değerli Hocamız, ODTÜ'nün emektar öğretim üyesi, aynı zamanda Elektrik Mühendisleri Odası'nın bir emektarı Sevgili Güney Gönenç Hocamızı anmak üzere bugün toplandık. Hepiniz hoş geldiniz.

Programa başlamadan önce sizleri Güney Gönenç hocamız başta olmak üzere, kaybettiğimiz tüm değerlerimiz için 1 dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

(Saygı duruşu)

ÖMÜRHAN SOYSAL- Bugünkü programımızı kısaca paylaşmak istiyorum: Açılış konuşmalarıyla başlayacağız. Daha sonra Güney hocamızın yaşamından kesitler şeklinde hazırladığımız bir kısa videomuz var, onu izleyeceğiz, özgeçmişini de o sırada paylaşacağız ve sizlerden katkılar alacağız. Bir aksilik olmazsa, saat 16.00-17.00 arasında Güney hocamızın yakın çalışma arkadaşlarından Prof. Dr. Haluk Tosun, bizlere Güney hocayı ve onunla yaşadıklarını anlatacak.

İlk konuşmayı yapmak üzere ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Melek Diker Yücel'i buraya davet ediyorum.

Doç. Dr. MELEK DİKER YÜCEL (ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü)- Değerli dostlar, Güney Hocanın sevgili arkadaşları; hoş geldiniz.

Ölümünden sonra da bizleri bir araya getiren Güney hocama birçoğumuz fazlasıyla çok şey borçluyuz. Bugün misafirlerimize ve konuşmacılarımıza teşekkür konuşmamızı Bölüm Başkanımız İsmet Erkmen'in

adına yapmam İsmet Bey tarafından rica edildi; çünkü Güney hoca hepimiz için çok önemli bir insandı.

ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nün belirgin bazı özellikleri vardır: Bilim, sanat, araştırmacı düşünce, herhangi bir şeyin ardındaki nedeni merak edip, kurcalayıp, tartışıp sonuca ulaşmak yönünde çabalar. Bu güzel, hepimizi sarıp sarmalayan ve hakikaten bu bölümün aileymiş gibi parçası hissetmemize neden olan bu kişiliğin oluşmasında Bölümün kurucuları olan hocalarımızın çok önemli katkıları olmuştur. Bu kurucu hocalardan Hakkı Oranç, ondan sonra Ahmet Tuneli, Güney Gönenç, Ersun Hocamız ve Nazif Tepedelenli Hocamızla devam eden

bölümün kuruluş yılları sırasında herkes kişiliğiyle birbirini etkiledi. Güney Gönenç hocamızı ve Nazif Tepedelenlioğlu Hocamızı bölümümüzün bizleri bugün bu kadar mutlu eden kişiliğine en çok katkı bulunan insanlar olarak düşündüm, en azından benim için kişiliğimin gelişmesinde çok katkısı olan insanlar

oldular.

Bugünün ikinci bir özelliği, Güney Hocamızı bize anlatacak olan hocamızın da değerli Haluk Tosun hocamız olması. Haluk Tosun hocamız, bizim asistanımız olarak ilk tanıdığımız, ama görevine bağlılığı ve işini yapış tarzıyla hemen etkisi altında kaldığımız, çok sevdiğimiz bir insan. Bugün Güney Gönenç hocamızı sevgili Haluk Tosun hocamızın anlatacak olması, günün değerine hakikaten çok fazla şey katıyor.

Ben özgeçmişlerle ilgili hiçbir şey söylemek istemiyorum. Bölüm adına, gelenlere çok teşekkür etmek istiyorum. Konuşmacılara ve daha da çok bütün bu örgütlenmeyi bizler adına yapan EMO'ya ve Sayın Güney hocamıza değerli bir anı töreni düzenleyen herkese, emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Sanıyorum İsmet hocanın niye gelemediğini söyleyemedim: Güney Hocaya olan yakınlığı nedeniyle gerçekten böyle bir konuşmayı yaparken sağlığı, kalbi çok etkileniyor. O nedenle onun yerine ben size hoş geldiniz diyorum.

Hepinize saygılarımı sunuyorum.

ÖMÜRHAN SOYSAL- Melek hocamıza teşekkür ediyorum.

İkinci açılış konuşmasını yapmak üzere EMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ebru Akgün Yalçın'ı davet ediyorum.

EBRU AKGÜN YALÇIN (EMO Ankara Şube Yönetim Kurulu Başkanı)- Hocaların hocası Güney Gönenç'in sevgili dostları; hepiniz hoş geldiniz.

Güney Gönenç hocamızın şahsında, Odamızın tarihinde emeği geçen, ancak bugün aramızda olmayan tüm değerlerimizi saygıyla anarak başlamak istiyorum. Onların taşıdığı bayrağı düşürmemek için, onların anılarını yaşatmak ve mücadelelerini sürdürmek için nöbetteyiz. Hocamız, aramızdan ayrılalı 1 yıl oldu. Onu bu son yolculuğuna uğurlarken *"Hep aramızda olacak"* demiştik. Hocamız hep aramızda, hep içimizde oldu.

Güney Gönenç'i anlatmak zor ama anlamak bir görev. Onu anlatmak zor, çünkü bu kadar çok yönlü birini hangi yönüyle anlatırsınız; bilim insanı, siyasetçi, yazar, araştırmacı, müzik sevdalısı ve bütün bunları bir potada buluşturan mücadele insanı.

Türkiye'deki toplumsal mücadele tarihinin hemen hemen tümüne; darbelere, muhtıralara tanıklık eden bir bilim insanının bu konulara kayıtsız kalması elbette düşünülemezdi. Bilim insanı olarak da çalıştığı

alandaki gelişmelere kayıtsız kalmadı. Bu akademik çalışmalar, yayın yönetmenliği, siyaset, sürgünler, baskılar, saklanmalar gibi yoğun tempolu yaşantısına iki tane kitap sığdırdı: *"Hep Aranızda Olacağım"* ve *"Karanlık Zamanların Şarkısı."*

Güney Gönenç hocamızın hoca yanını çok değerli bilim insanı hocalarımız çok daha yakından bilirler. 12 Eylül karanlığının üniversiteleri biçimlendirme aracı olan YÖK'ün kurulmasından sonra, "rotasyon" adı altında Ankara'dan başka yerlere görevlendirildi. Bu uzaklaştırma ile yıldırmadıkları hocamızı kısa bir süre sonra da görevinden almışlardı. O çok kısa süren

ODTÜ Gaziantep günlerinde bile derin izler bıraktığını orada öğrenci olan arkadaşlarımızdan öğrendik.

Siyasi yanını hepimiz biliriz; Güney Gönenç hocamız, Türkiye'nin siyaseten en hareketli dönemlerinde aktif olarak siyasetin içinde yer almış, milletvekilliği adaylığı dâhil siyasetin içinde olmuştur. Siyasi kimliğini ve tavrını 12 Eylül gibi baskıcı bir dönemde cesurca sürdürdü. 12 Eylül döneminde hazırlanan Aydınlar Dilekçesi, o dönemin en önemli olaylarından birisiydi. Güney Gönenç, o koşullarda karanlığa karşı aydınlığın sesi olan aydınlardan biri olarak imzacı oldu.

Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği'nin o dönemlerde ve bugüne dek savunageldiği bilimi ve tekniği emperyalizmin ve sömürgecilerin değil, emekçi halkların hizmetine sunma ilke ve anlayışı çerçevesinde, Güney hocanın Odamız çalışmalarındaki yerini de bütün EMO üyeleri çok iyi bilirler. Güney Gönenç'in izlerini EMO'nun her karesinde görmek mümkündür. EMO Ankara ve İstanbul Şubeleri kuruluş çalışmalarında, EMO Dergisi Yayın Kurulu'nda, genel kurullarda, dergilerde, sağlık sorunlarının arttığı son birkaç dönem hariç, her genel kurulun olmazsa olmazlarından birisiydi. Birçok güncel konuda Oda görüşlerimizin oluşturulmasında çok önemli katkıları olmuştur.

Odamızın temelinde taşı, duvarında tuğlası olanları unutmaları söz konusu olamaz. Bugüne kadar ihmal ettiğimiz Nazif Tepedelenli hocamızı da önümüzdeki aylarda yapacağımız bir anma töreniyle hatırlayacağız. Güney Gönenç'i, yani bu mücadele insanını anlatmak gerçekten zor. Güney Gönenç gibi değerlerimizi unutturmayıp yaşatmak için bu yıl ilkini yaptığımız Güney Gönenç Konferansı'nı önümüzdeki yıllarda da sürdüreceğiz. Ama şimdi yapmamız gereken, her yıl onları hatırlayıp salonlara gelmek değil, hep aramızda olan hocamıza sözümüzü, aydınlık zamanların şarkılarını yazmak olacaktır.

Teşekkür ederim.

ÖMERHAN SOYSAL- Sayın Yalçın'a teşekkür ediyoruz.

Programın son açılış konuşmasını yapmak üzere Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Cengiz Göltaş'ı davet ediyorum.

CENGİZ GÖLTAŞ (EMO Yönetim Kurulu Başkanı)- Güney Gönenç Hocamızın değerli ailesi, sayın hocalarımız, değerli meslektaşlarım, sevgili öğrenci arkadaşlarım; hepinizi şahsım ve Elektrik Mühendisleri Odası adına saygıyla, sevgiyle, dostlukla selamlıyorum.

Bugün çok tarihsel bir dönemde Güney Gönenç hocamız için bir araya geliyoruz. Hocamızı kaybedişimizin üzerinden geçen bir yılda Odamız çalışmalarında sorunlarımız da, sorumluluklarımız da çok arttı. Bugünler, aynı zamanda zorluklarımızı paylaşmak ve kendisinden güç almak için hocamıza duyduğumuz ihtiyacın ve özlemin de arttığı yıllar. Özellikle Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi'ne ve Sayın Haluk Tosun'a teşekkür etmek istiyorum. Güney Gönenç hocamızın tüm yönleriyle anılması ve bundan sonraki dönemlere taşınması, ne mutlu ki Odamızın öncülüğünde ortak bir dayanışmayla sürdürülmüştür.

Elektrik Mühendisleri Odası'nın bu süreçteki rolüne vurgu yapmamın nedeni, kendimizi övmek ya da öne çıkarmak değil elbette. TMMOB ve Odamız üzerinde son dönemde yaşanan karabasan günlere, baskı ve yasak politikalarıyla örgütlülüğümüzün dağıtılmak, yok edilmek istenmesine karşı hâlâ ayakta, dimdik durmamıza ve değerlerimizi anmaya devam etmemize ilişkindir söylemek istediklerim.

Değerli katılımcılar; sevgiyle, özlemle andığımız her insanımızla bir kez daha yenileniyoruz. Güney Gönenç hocamızla, sevgili Serhat Özyar'la, Ahmet Altay Varol'la, Halil Eker'le, Hasan Balıkçı'yla, Tarık Özker'le, Bedri Karafakioğlu'yla, Alaattin Anahtarcı'yla ve burada ismini sayamadığım onlarca yolumuzu aydınlatan insanla daha çok güçleniyoruz.

Değerli dostlar; Güney hocamızı anmak hepimiz için ortak sorumluluk derken, sadece bir görevden bahsetmiyoruz. Yarattığımız tarihsel değerlerimizi ve bugüne dek sözümüzü sürdürüyor olmamızın altyapısında bizlere bıraktığı mirastan söz ediyoruz. Bu miras, her şeyin tüketime endekslendiği bir çağda, bizleri büyüten ve umutlandıran bilimsel düşüncenin sanat, siyaset ve eğitimle yoğrulduğu, aydınlanmaya dair uzun bir yol yürüyüşüdür. Hocamızın yaşam öyküsünde bilim insanı olarak üretimleriyle birlikte var olan EMO'nun kimliği, örgütlü davranma kültürü, hepimize heyecan verip güç katmıştır.

Evet, sevgili bilim insanı, EMO örgütçüsü hocamızı saygıyla anıyoruz. Anıyoruz; çünkü hocamızın kimliğinde kendimizi yeniden birbirimize tarif etmek, birbirimizle olan hukukumuzu anımsamak ve hepsinin ötesinde, kendimizle yüzleşmek üzere bir araya geliyoruz. Anıyoruz; çünkü Güney Gönenç hocamızı anmanın geçmişimize sahip çıkmak, bugünü geçmişin değerleri üzerinden yeniden yorumlamak anlamına geldiğinin farkındayız. Anıyoruz; çünkü böyle bir anmayla bugüne kadar ürettiklerimize, bugünümüze ve geleceğe ait sorumluluk alıyoruz.

Güney Gönenç'i anıyoruz; çünkü sürdürdüğümüz mücadelenin öznesi olan insana, insani değerlere vurgu yapıyoruz. O değerlere yabancılaşmadığımızı,encilleşmediğimizi, ortak sevinç ve hüznlerle birlikte, dayanışma içinde olduğumuzu ifade etmek istiyoruz.

Evet, bir yönüyle Güney Gönenç'i anarak yola devam ettiğimizi kendimize, dostlarımıza ve yoldaşlarımızı deklare etmek istiyoruz. Anmak, yüreğimizdeki insan sevgisinin derinliğine, hafızamızın gücüne inanmaktır. Anmak, neticede yorgunluklarımızı atmak üzere birbirimize sırtlarımızı yaslamaktır.

Değerli katılımcılar; sözü daha fazla uzatmayacağım. Sayın Haluk Tosun'un hocamız hakkında söz edeceği, bilgileceğimiz çok şey olduğunun farkındayım. Sadece son olarak, bir yıl önce cenaze töreninde Oda Başkanı olarak ifade ettiğim birkaç şeyi tekrar sizlerle paylaşmak istiyorum.

Sevgili hocamız Güney Gönenç; Elektrik Mühendisleri Odası olarak, karanlık zamanların şarkısını bize İkinci Dünya Savaşı ortamında Joliot-Curie'nin yaşam öyküsünde anlattın. 1940-1950'li yılların Türkiye'sinde üniversitelerden uzaklaştırılan namuslu bilim insanlarının yarattığı değerlerden söz ettin. Dr. Necdet Bulut'un ismini ODTÜ'nün üçlü amfisinin girişine tekrar konulmasına öncülük ettin. Tuzla tersanelerinde yaşanan işçi cinayetlerine “insanlık suçu” diyerek sesini yükselttin. “Parasız eğitim, demokratik özerk üniversite” diyen öğrencilerin cezaevlerinde tutsak edilmelerine karşı çıktın. EMO'nun bağımsız, demokratik kimliğinin; emekten, demokrasiden ve barıştan duruşunun yapıtaşlarından biri oldun. Bugün hiç kuşku yok ki, aramızda olsa idin, TMMOB Yasasının değiştirilmesine karşı da, YÖK Kanunu hazırlıklarıyla üniversiteler üzerinde yeni sorun alanları yaratılmasına da, Haziran ayından bu yana hiçbir hukuki dayanağı olmayan bir YÖK görüş yazısını gerekçe göstererek İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'nün hukuksuz ve vicdansız bir şekilde toplu işten çıkarmaya dönüşen asistan kıyımı yapmasına da bizlerle birlikte “hayır” diyecektin.

Hocam, seni unutmayacağız, unutturmayacağız. Varlığın bize onur ver-

di. Seni saygıyla, sevgiyle anıyoruz.

ÖMÜRHAN SOYSAL- Sayın Göltaş’a teşekkür ediyoruz.

Açılış konuşmalarında da bahsedildiği üzere, Sevgili Güney Gönenç hocamızın toplumsal mücadele içindeki en önemli mevzilerinden biri de Elektrik Mühendisleri Odası’ydı ve biliyorsunuz, Elektrik Mühendisleri Odası’nda Yayın Kurulu Başkanlığı da yapmıştır Sevgili Güney Gönenç. Elektrik Mühendisliği Dergisi’nin 374. sayısında, bugünkü konuşumumuz ve bize Güney hocayı anlatacak olan Sevgili hocamız Haluk Tosun, kendisiyle bir söyleşi yapmıştı. Güney hocamız, bu EMO

içindeki süreçlere dair, Yayın Kurulu’ndaki çalışmalarına ve Elektrik Mühendisliği Dergisi’ne olan katkılarına dair şöyle bir ifade kullanmış, izninizle onu paylaşmak istiyorum: *“Sarı sayfaları içeren ilk sayımızı 1970 Nisan’ında çıkarttık. Böylece dergi, sayfalarını toplumsal ve ekonomik sorunların değerlendirilmesine açmış oldu. Yayın etkinliğini 12 Mart döneminin yoğun fırtınaları içinde sürdürdük. 1970’te seçilen ve günümüze değin gelen yeni yönetim geleneğinin başlatıcısı olan Yönetim Kurulu’nun yarısı 12 Mart döneminde içeri girdi. Ben dergide Yayın Kurulu Başkanı ya da üyesi olarak 12 Eylül’e kadar sürekli görev aldım. Bu da 10 yılı aşkın bir zaman dilimi oluyor. Bu 10 yıl içinde genel olarak TMMOB ve Oda bünyesinde, özel olarak Oda dergimiz sayfalarında özgün teknik araştırmalar, mesleki sorunlar, bilimsel ve teknolojik incelemeler, açık oturumlar ve paneller, teknik dil sorunundan nükleer enerjiye, radyo televizyondan uydu haberleşmesine, işçi sağlığı ve iş güvenliğinden genel enerji sorunlarına kadar uzanan geniş bir alanda, bir bölümünü sonradan birçok siyasi partinin programlarına girecek olan görüşler ilettik, öneriler ve çözüm yolları geliştirmeye çaba harcadık, bu konularda özel sayılar hazırladık. Şunu da belirteyim: Salt desibel konusunda bir özel sayı çıkartacak kadar da konu ayrıntılarına girebiliyorduk.”*

Güney hocamızın 1933 yılında başlayan bu yolculuğuna dair kısa bir videomuz var, şimdi onu izliyoruz.

(Güney Gönenç’i Anlatan Video Gösterimi)

ÖMÜRHAN SOYSAL- Kayseri'nin Develi İlçesinde 18 Ekim 1933 tarihinde doğan Güney Gönenç, ilk ve ortaöğretimini tamamlamasının ardından, 1955 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1963 yılında ODTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. Amerika Birleşik Devletleri'nde yüksek lisans, İngiltere'de doktorasını tamamladı. 1983 yılında, bir yıllık sürgün hayatının ardından 12 Eylül askeri darbesiyle çıkartılan 1402 sayılı Yasaya dayanarak görevine son verildi. Uzun bir hukuksal mücadelenin sonucu olarak Danıştay'ın aldığı karar ile ODTÜ'de öğretim üyeliği görevine geri döndü. Barış Derneği'nde Onur Kurulu Üyesi olarak da görev üstlendi.

Bilimsel çalışmalarının yanında, örgütlü ve siyasi mücadeleye de inanan Güney Gönenç, çeşitli derneklerin yanı sıra, Türkiye İşçi Partisi üyesi olarak önemli çalışmalarda yer almıştır. Elektrik Mühendisleri Odası çalışmalarına önemli katkılarda bulunan Gönenç, 1963-64 yıllarında Elektrik Mühendisleri Odası 9. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev üstlendi. 1962 yılında Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin kurucu Yönetim Kurulu'nda yer aldı. Gönenç, EMO Onur Kurulu'nda 19, 20, 21, 22, 23, 24, 30 ve 31. Dönemlerde görev aldı. Yönetim Kurulu çalışmalarının yanı sıra, EMO'nun yayın organı Elektrik Mühendisliği Dergisi'nde de önemli görevler üstlendi. 1963 yılında EMO yayın organı Elektrik Mühendisliği Dergisi'nde Yayın Kurulu Üyeliği, 1964 yılında ise Yazı İşleri Müdürü olarak görev yaptı. Gönenç, EMO'nun organize ettiği çok sayıda bilimsel ve teknik etkinliğinde dü-

zenleme kurullarında aktif görevler aldı. Çok sayıda bilimsel makalesinin yanı sıra, gazete ve dergilerde bilişim, bilim tarihi, bilim ve din, barış, dil, sanat, kültür, radyo ve televizyon, mühendislik konularında çok sayıda makalesi yayımlanmıştır. Gönenç, “*Hep Aranızda Olacağım*” ve “*Karanlık zamanların Şarkısı*” isimli iki kitabı bulunmaktadır.

Değerli konuklar; programımızın salondan katkılar bölümüne geçiyorum. Sevgili Güney Gönenç Hocamızla ilgili duygu ve düşüncelerini aktarmak isteyenleri buraya davet edeceğim.

RAŞİT KAYA (ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi)- Sevgili Güney

Ağabeyi sevgiyle, saygıyla anmak için en yetkili, en uygun kişi, benim görüşüme göre de sevgili Haluk Tosun. Onun için çok uzun bir şey söyleyecek değilim. Sadece burada şunu açıklamak isterim: Bir dönem Mülkiye öğretim üyeliği, toplumsal prestij açısından çok önemli görülmekte ve başka yerlerden de, ODTÜ’den de siyaset bilimi alanında bulunanlar, doçent olduklarında Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne geçmek için özel çabalar gösterdi. İşte böyle bir ortamda, ben Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde göreve başlamak üzereyken, beni ODTÜ’lü yapan iki tane sevdiğim, saydığım dostum vardı. Bir tanesi Güney Gönenç, diğeri de iki gün sonra faşistler tarafından katledilişinin yıldönümünü anımsayacağımız sevgili Necdet Bulut. Bu iki bilge insan, bu iki dinamik insan, bana ODTÜ’de olmanın, ODTÜ’de beraber çalışmanın neler olabileceğini anlattılar ve ben ODTÜ’lü oldum, 40 yıla yaklaştı ve söylediği şeylerin her biri hâlâ kulaklarımda. Kendilerine sevgi ve şükranlarımı huzurunuzda aktarmak istedim.

Teşekkür ederim.

HAŞİM AYDINCAK- Hepinize merhaba.

Gerçekten Güney hoca, “*hocaların hocası*” nitelendirmesini hak eden bir hocamızdı. Ben hem Güney hocayla öğrencisi olarak hem de aynı zamanda Elektrik Mühendisleri Odası’ndaki çalışmalarında birlikte ça-

lışarak o dönemleri paylaştım. O zaman gerçekten birlikte çalışmaktan çok keyif aldığım bir üçlü vardı; Ersan hoca, Güney hoca ve Fazıl hoca. Ben bu üçüyle birlikte çalışma onurunu yaşadım, EMO Yayın Kurulu'nda bir anket çalışması yapmıştık ve anket çalışmasında birlikte çalışmıştık.

Gerçekten Güney hocanın “*hocaların hocası*” deyimini hak eden yanını, ben “*Karanlık Zamanların Şarkısı*” kitabına ilişkin bir değerlendirme yaparken, o zaman sonsuzluğa uğurlamamıştık kendisini -bir hafta filan önceydi, ama sanırım okuma fırsatı bulamadı- şöyle bir değerlendirmede bulunmuştum: “Güney hoca, çok iyi ve çalışkan bir bilim adamıydı. Güney hocaya göre, bilim adamı, yaşamını olduğu kadar, toplumsal sorumluluklarının gereğini yerine getirmeye de adanmıştı. Yetkin bilim adamlığının yanında, muhalif kimliğini bu anlayış besliyordu. İşte bu anlayışın gerektirdiği sorumluluk ve duyarlılığı, bulunduğu akademik ortamdaki herkese akıtıyor oluşu, onu hocaların hocası yapıyor bana göre.

Gerçekten onun bu yanına tanıklık eden insanlar bir aradayız. Gerçekten de o hocaların hocası olarak yine bugün aramızda. Arkadaşlarımızın değindiği gibi, mücadele sürecimizin ve o sürecin örgütlenmesinin her aşamasında da yine aramızda Güney hoca bizlerle birlikte, saygıyla anıyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum.

ÖMÜRHAN SOYSAL- Başka görüş ve duygularını ifade etmek isteyen sanırım yok. O zaman hocamı daha fazla bekletmeden, Güney hocamızı anlatmak üzere yakın arkadaşlarından Prof. Dr. Sayın Haluk Tosun’u davet ediyorum.

Prof. Dr. HALUK TOSUN- Geçen yıl bu zamanlar Sevgili hocamızı uğurladık; hem hocamızı hem ağabeyimizi hem arkadaşımızı. Yaşamının son yılları sıkıntılı geçti, yatağa bağlı yaşamak durumunda kaldı. Bunları pek çok arkadaşımız biliyor ve bir sözünü de tutamadı. Aslında ne

kadar zorlarsanız zorlayın, onun sözünü tutamadığı bir örnek bulmak zordu, ama bu kez doğal bir felaketle karşı karşıya geldiği için tutamadı. *“Hep aranızda olacağım”* diyordu, ama olamadı. Ben de ısrarla ve ısrarla yurtdışından buraya geldiğimde, *“Hocam, hep aramızda olma sözünü tut, ben de dönüyorum, beraber kitap yazacağız”*

diyordum.

Biz 30’lar Almanya’sının üniversitelerini, araştırma merkezlerini yakından inceleyip oralarda neler olup bittiğini anlamaya, anlatmaya çalışan bir kitap yazmayı planlamıştık. Sonra da *“Üniversitemizde acaba bunlara benzer herhangi bir şey oluyor mu?”* diye kendi kendimize de soracaktık, ama maalesef bunu gerçekleştiremedik. Bu kitap artık bundan sonra yazılsa da bir Güney Gönenç kitabı olmayacak, bunu söylemek durumundayım.

Arkadaşlarımız çok güzel noktalara dokundular. Güney hocayı anarken, mutlaka onun çevresinden de insanları anmak durumundayız. Raşit hoca, Necdet Bulut’tan bahsetti. O da yıllar önce böyle bir Aralık ayının 8’inde bizi bıraktı gitti. Ciddi bir pusu kuruldu kendisine, bir süre cebelleşti ölümle ve dayanamadı. Yakın zamanda kaybettiğimiz bir başka güzeller güzeli bir insan, Ahmet Varol’du, hepimizin ağabeyiydi. Hatta bir eski arkadaşımızın deyimiyle 1970’lerin, 80’lerin siyasi diskurunda herkes birbirine genellikle Ahmet arkadaş, Mehmet arkadaş, Ali arkadaş diye hitap ederken, bu arkadaşımız da Güney hoca arkadaş, Ahmet Ağabey arkadaş derdi. Böylesine bir sevgi ifadesiydi bu, tanıyanlar bilir.

Genel Başkanımız, hakikaten Odamıza değer vermiş, değerli çalışmalar yapmış pek çok kişinin ismini andı. Ben buna bir de Kaya Nomaler’i ekleyeyim, o da Ankara Şubemizin kurucu Başkanıdır, Odada başka faaliyetler de yürütmüştü. Daha pek çok arkadaşımız var tabii.

Ben Güney hocayla ilgili olarak, yaşamımda ilk kez bir kitap yazmayı düşündüm. Onun için bu konuşmayı da yazıya aldım; zaman zaman buradan okuyacağım, zaman zaman da irticalen bir şeyler söylemek

isteyeceğim.

Birtakım kimlik bilgileri verildi. 1933 yılında Mustafa Kemal'in Türkiye'sine gözlerini açtı. Kardeşi ya da kardeşleri olmadı, 4 yaşında annesini kaybetmişti. Onun için annesini hiç tanıyamadığını söylerdi. Belki de bu yüzden tanıdığı kadınlarla hep bir anne sevgisi bağlamında ilişkileri oldu. Çok güçlü bir bürokrattı babası ve babasıyla birlikte yaşıyordu; Çankaya Kaymakamı, Ordu Valisi ve küçük bir çocuk. Sokağı da tanıyamadı; çünkü baba, biraz sert bir babaydı, öyle sokaktaki çocuklar gibi oyunlar oynamadı. Bu nedenle kitap okumaya vermişti kendisini, derin ve kapsamlı kültürünün, bilgisinin kaynaklarından biri de budur.

Öğrenim hayatında hep başarılı oldu. 1950'de İTÜ -o zamanın en gözde, tek ve ilk teknik üniversitesi- sınavlarında Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünü kazandı, üst sıralarda kazandı ve parlak bir öğrencilik dönemi yaşadı. Cenap Şahabettin'in bir sözü vardır; *"Tıp fakültesinden doktor bile çıkar"* demişti. Belki biz de bunu uyarlayarak *"İTÜ'den mühendis bile çıkar"* diyebiliriz; çünkü çok zengin bir kültür hayatı olduğunu, sanat hayatı olduğunu hep hocadan dinlerdim. Ayrıca Ahmet Varol arkadaşımız, ağabeyimiz de bir İTÜ'lüydü, Hakkı Oranç hocamız da bir İTÜ'lüydü, Ayhan Türelî hocamız da bir İTÜ'lüydü, onlardan çok şeyler dinlemiştim.

Bilmiyorum, belki ülkenin çok başarılı öğrencileri sadece dersleriyle yetinmiyorlardı İTÜ'de. İTÜ'ye girmek de kolay değildi ve o nedenle kendilerini sanatın, kültürün, tiyatronun, edebiyatın, şiirin çok renkli dünyaları içerisinde gezdiriyorlardı. Zaten söylediğim şeyi etrafımıza baktığımız zaman açıkça görürüz. İTÜ o zaman kapalı devre bir televizyon yayını yapıyordu. Türkiye'de televizyon yoktu. İstanbul'da da çok kimsenin, Ankara'da da hiçbir yerde televizyonları yoktu. Ancak bazı insanların televizyonları vardı ve onlar İTÜ'nün yayınına alırlardı. Hocam burada 3 yıl spikerlik yapmış, İTÜ Sanat Kulübünün kurucusu. Burada yaptıklarını uzun uzun anlatmaya gerek yok, çok ilginç şeyler vardı, dinlemiştim kendisinden.

Üniversite bitiyor ve hoca, Yüksek Frekans Kürsüsü'nde asistan oluyor. Başarılı bir öğrenci zaten ve sevdıyla ve derinlemesine elektronğin dünyasına kendisini bırakıyor. Maçka Teknik Okulu'nda da ek görevli olarak görevlendirilerek elektronik dersleri veriyor, yani çok erken başlamış hocalığa. Sonra bilinmez, belki yeni ufuklara açılmayı mı düşündü, yoksa 3 yıllık rüya gibi bir nişanlılığın aniden bitmesinin derin üzüntüsüyle mi oldu, hoca üniversiteden ayrıldı ve PTT'mizde

-PTT'miz diyorum, çünkü artık yok, bir zamanlar bize aitti- İstanbul Telefon Santralleri Başmühendisi olarak yeni işine başladı. İşte daha 20'li yaşlarını sürdüren bu parlak Elektronik Mühendisi, koskoca İstanbul'un iletişim ağını yöneten kurumun en üst düzey teknik sorumlusu olmuş. Zaman zaman Cumhuriyetimizi eksikleriyle ele alırdık, ama Cumhuriyet, uzman kişilerini bulma ve onlara güvenme konusunda yalnızca Güney Gönenç'in seçimiyle bile bir düzeyi simgeliyordu, onu daha sonra YÖK ile çok üzmüş olsa bile.

2 yıl sonra hocamız, kendi ifadesiyle serbest çalışmaya heves ederek PTT'den ayrıldı ve Bankalar Caddesi'nde bir işyeri açtı. Elektronik cihazların, teyplerin, pikapların, TV alıcılarının bakım ve tamirini yapıyordu ve yanında da 5-6 kişi çalışıyordu. Bugünlerde güzel de bir kitap yazdı, kendi olanaklarıyla da bastırmıştı: *"Lambalı Radyo ve Elektronik Cihazların Bakımı ve Tamiri."* Tam bu olmayabilir ismi, ama hemen hemen çok yakın bir isimdi kitabın ismi. Daha sonra bu patron gibi olma konumundan belki de en son yapmayı isteyeceği işi sonlandırmayı düşünmeye başlamıştı. Bütün bu yoğun iş ortamında, insanın tüm zamanı ve enerjisi tükenmez miydi?.. Ama hoca, görünürde bu yaptıklarıyla doğrudan bağlantısı olmayan uğraşların hep içindeydi.

Söylemiştim, İTÜ'lü kabına sığmazdı, Güney Gönenç hiç sığmadı. Klasik Türk musikisinin temel özelliklerini belirleme, tasnif etme, geliştirme yönünde belki de ilk ve öncü bilimsel çalışmaları başlatan Hüseyin Sadettin Arel ile tanıştı ve onun yakın çevresine girdi. İleri Türk Musikisi Konservatuvarı'nda da Sadettin Arel ve Layika Karabey'in öğrencisi de olmuştu. Arel bir hukukçuydu, ama yaşamını Türk müziğine adanmıştı. Önce haftada iki gün, sonra sadece Cumartesileri evinin kapılarını çok seçkin bir topluluğa açıyordu; üniversite profesörleri, bürokratlar, hukukçular, müzikologlar ve genç Güney Gönenç. Güney Gönenç, orada yaş durumundan daha arka sıralarda yer alarak, belki de en geç olan kişiydi orada ve müziğimizin ince yanlarını araştırıyorlardı. Hüseyin Sadettin Arel, *"Türk musikisinin Nazariyeti"* adlı kitabın yazarıydı. Bu önemli bir kitaptır, ayrıca Türk Musikisi Dergisi'nde de düzenli olarak yazıyordu. Bu yayınlar, Türk müziğini sevenlerce çok aranan kaynaklardı.

Bir gün evinde hocayla sohbet ediyorduk. Bu tür sohbetleri çok yapardık. Hocam, zıplaya zıplaya bir müzik türünden bir başkasına geçer, Meral Uğurlu'dan bir Münir Nurettin şarkısını dinletir, oradan bir Schubert koyar, açıklamalarını yapar; Beethoven'ın bir keman, piyano sonatını dinletir, icrası oldukça zor bir klasik Türk müziği parçasının

bileşik makamsal özelliklerini bir bir sıralardı, anlatırdı.

İşte böyle bir sohbet sırasında Arel'in kitabını aldı, ilk sayfayı çevirdi ve bir teşekkür ibaresini gösterdi bana. Kabına sığdıramadığı bir gururu ve mutluluğu vardı. İbare şuydu: Bir dipnot, *"Bu frekans hesaplarını bizim için yapan Sayın Yüksek Mühendis Güney Gönenç'e teşekkür borçluyuz."* İşte bilim ve sanatın en önde gelen kişisi de tam karşımda oturuyor; her ne kadar kendisine *"Bu tarafta bilim adamları var, bu tarafta sanat adamları var. Beni sorarsanız, ben de 've'yim'"* diyen Varlık Ağabeyimiz, Varlık Özmenek. Yani çok ileride Bilim ve Sanatın Genel Yayın Yönetmeni olacak

olan Güney Gönenç, zaten daha önceki dönemlerde de bilim ve sanatın içinde haşır neşirdi.

50'lerin sonu, 60'ların başında bir gün İstanbul'da bir telefon alır Ankara'dan. Telefonu eden, yine bizim sevgili İTÜ'lü hocalarımızdan Hakkı Oranç'tır, sınıf arkadaşısıdır İTÜ'den ve *"Güney, atla gel. Burada Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde yepyeni bölümler kuruluyor, bu heyecanı birlikte yaşayalım, katkımız olsun"* der. Hoca da yola çıkar. Artık Güney hoca, hayata derinlemesine gireceği, belki daha önce yaşamadığı alanlarda hızlı bir uyumla yer alacağı, öğreneceği, öğreteceği, acı çekeceği ve o çelik iradesini yepyeni bir dünyada bileyeceği bir yerdedir, Ankara'da. Ankara'ya tam yerleşmeden NATO bursu kazanır ve ABD'ye gider. Brooklyn Polytechnic'te MS derecesi alır ve Amerika'yı fark eder. Bu devasa kapitalist çarkın dişlileri arasında gündelik öğrenci yaşamını sürdürürken, New York'u da tanımaya çalışır. O yıllar Amerika kaynamaktadır. Efendinin Vietnam bozgunu 2 adım ötededir; caddeler yürüyüşçülere, protesto eylemlerine dar gelmektedir. Özgürlük, barış ve daha iyi bir dünya özlemleri aleladedir.

New York'un yeni konuğu *"Mr. Gunny"*, bu Amerikalı bir hocanın Güney'i telaffuzudur. Bunu çok harika bir seslendirmeye anlatırdı bize. *"Mr. Gunny"* dermiş, hoca da Gunny'nin kendisi olduğunu bilemediği için cevap veremezmiş. Adam da *"Mr. Gunny nerede?"* dermiş ve derslere de girmeyen bir öğrenci zannedermiş. *"Sonradan nasıl olduysa*

oldu, o ‘Mr. Gunny’ bendim ve bütün derslerinize de zaten giriyordum” demiş. Adam da özür dilemiş. Mr. Gunny, bu göz kamaştırıcı altüst oluşun, bu dinmez uğultunun tanığı olarak nasıl dışarıda kalabilirdi?

Öte yandan Nazif Tepedelenlioğlu, Önder Yüksel, Ersin hoca, Yakup Kepenek ve diğer hocalar New York’ta beraberdiler. Brooklyn Poly’daki Türk Öğrenci Derneği ilerin hocaları, o günün gencecik öğrencilerinin yönetimine geçer. Belki de bu genç bilim insanları, ilk kez örgütlü mücadelenin kapısından içeri girerler.

Amerika’da Güney hoca, her alanda emeğin ve emekçilerin yanında bulunacağını, o dünyanın aydını olacağını derinden hisseder. Bu onun yapabileceği tek vazgeçilmez tercihtir. Yıllar sonra çevresine tanıttığı Amerika’nın tertemiz yüzlerini sanatçıları, yazarları, müzisyenleri o sıralarda tanımaya başlar Güney hoca. Pete Seeger, Woody Guthrie, Paul Robson, Barbara Dane ve diğerleri, hocanın uygulamalı tanıtımıyla dünyamıza girerler. Yani bunlardan bahsederken şarkılarını çalardı, her şarkının öyküsünü anlatırdı.

New York’taki “Sahibinin Sesi” dükkânını ziyaretleri -HMB İngilizce kısaltması- günlük mesaisinin vazgeçilmez alışkanlığı oldu. Orada plak

seçer ve koleksiyonuna katardı. Türkiye’den New York’a gelen arkadaş ve tanıdıklarını alıp HMB’ye götürür, plaklar için açıklamalar yapardı. Bu görevini öylesine ciddi ve başarılı yürütürdü ki, bir gün Noel’den bir iki gün önce, yine HMB’deyken yanına ufak tefek bir bey yanaşır ve “Affedersiniz Mr. Gönenç, sizi hep izliyorum. Bize ne çok müşteri kazandırılıyorsunuz... İzin verirseniz, size küçük bir teşekkür armağanı vermek istiyorum” der ve 10 plaklık bir paketi sunar. Bu ufak tefek adam, HMB’nin sahibi Mr. Kohen’dir. Doğrusu ne ismini ne de soyadını hatırlayamadım, ama azbuçuk anlatıyor kimliğini.

New York'ta mastır çalışmaları bitmiş, Güney hoca doktora için İngiltere'de Birmingham şehrine geçmiştir. Burada Birmingham Türk Öğrenci Derneği'nin Başkanı olur. İngiltere'deki yaşamı da dolu doludur. Edebiyat, müzik, İngiliz işçi sınıfının dergileri, konserler, açık oturumlar, çeşitli ülkelerin sanat ağırlıklı filmleri, İngiliz halk müziğinin ünlü şarkıcılarının Londra konserleri, hocamızın yaşamını zenginleştirir.

Bir ufak kısa anı anlatayım: İngiliz halk müziğinin, ama ilerici halk müziğinin bilinen isimlerinden Ewan Maccoll, hoca bunları zaten bilirdi, Birmingham'dayken bir gazete ilânında Londra'da Ewan Maccoll'un falanca adreste bir konseri olacağını okur, atlar trene ve Londra'ya gider. Bulur konserin olacağı yeri. Altı pub'dır, üstü ise buna uygun bir zemindir. Oturur, daha vakti vardır ve bira içer, yanındakilerle de konuşmaya çalışır, ama hep heyecanlıdır, *"Aman kaçırmayayım, geç mi kalırım?"* endişesi içerisinde. Yanında da kocaman, dev bir İskoç, kızıl sakallarıyla içer ve *"Devamlı kıpırdanma, ne oluyor sana?"* der. O da *"Vakte bakıyorum, vakit ilerliyor, kaçırmayayım"* der. Döner adam, der ki, *"Kardeşim, ben gitmeden o konser başlamaz"* der. Güney hocam da boş bulunur, *"Neden?"* der. *"Çünkü ben Ewan Maccoll'um"* der. Bunu da çok güzel anlatırdı.

Ancak bütün bunların arasında asıl işi doktorasıydı ve onu da yapıp bitirir. Tezinde uygulamalı bir mühendislik çalışması vardır, özgün fikirler ve çözümler geliştirmiştir. Böyle olmasaydı eğer, 1971'de biten bu çalışmaya 2010 yılının bilimsel dergilerinde hâlâ atıflar yapılıyor olur muydu? Bu tezdeki çalışma kitaplarda *"Gönenc Yöntemi"* adıyla yer alır mıydı? Dikkatinize sunmak istiyorum, daha birkaç yıl önce pratik elektroniğin en temel işleviyle uğraşan bir mühendis, şimdi ileride kitaplarda adıyla yer alacak yöntemlerin sahibi bir kuramcıdır. Güney Gönenc'in önüne ne çıkarsa, pratik ya da kuramsal ya da olanca soyut konuların birinden diğerine kolay geçiş yapan özelliği yaşam boyunca sürer.

Araştırmacı mühendis yanı çarpıcıdır; bir konuyu ele alıp da en ince ayrıntılarına girmemesi olanaksızdır. Bir de zor kavramları bile tatlı tatlı anlatarak dinleyenlere *"demek ki bu konu ne denli kolaymış"* dedirir. Daha ileride bu özelliği, hocalığı boyunca alçak gönüllü kişiliğiyle birlikte onu efsane bir eğitmen yapmıştır. Pek çok arkadaşımız bunu bilirler.

Artık doktora da bitince vatana dönmenin zamanıdır. Dr. Güney Gönenc, Ankara'da uçaktan iner, ODTÜ'de işe başlar. Lisans ve lisansüs-

tü dersler verir. “*Otomata*” adlı lisansüstü dersi dolup taşar. EMO’da Yayın Kurulu’nun ağır mı ağır topudur ve ODTÜ Mühendislik Fakültesi Dekan Yardımcısı’dır. Yayın Kurulumuzun başkanı ise Nazif hocadır. Bu iki hocamıza da biz daha genç üyeler hayrandık. Ülke sorunlarına kafa yormaları, özverileri, inanılmaz hocalık özellikleri, başka alanlardaki donanımlarıyla örnek yaratıyordu. Bu Yayın Kurulu, o kurulda yer alanlar için -ben de dâhilim bunlara- sürekli bir okuldu. Her hafta belirli bir günde akşam saatlerinde bir araya gelir, saatlerin nasıl geçtiğini anlamazdık ve öylesine çok şey öğrenirdik ki... Öyle sanıyorum ki, yapılan işlerden büyük keyif almamızın nedeni, kolektif çalışmanın ortaya çıkardığı ürünün hepimizi memnun etmesi, onun içinde katkımızın olması ve bu katkıların hocalarımızın katkılarıyla yan yana gelmesiydi. Ayrıca Oda çalışmalarımız birlikte üretme alışkanlıklarımızı da artırıyor, uyumu yükseltiyordu.

Güney hoca Amerika’da başlayan, ülkeye döndükten sonra üniversite ve meslek odasında serpilen arayışlarını yaşamında en çok gurur duyduğu bir tercihle en üst noktaya taşıdı; bu siyasal tercihiydi. İdeolojik tercihini zaten daha önce belirgin kılmıştı; o savaşa karşıydı, özgürlüklerin yanındaydı. Bilimi yüce değer olarak görür, sanatsız yapamazdı. Emek yanlısıydı, emek mücadelesinin içindeydi, ama bunlarla da yetinmedi, partizan oldu; Türkiye İşçi Partisi’nin neferliğini seçti, Behice Boran’ın yanında saf tuttu. Partisinin senatör adayı olarak İstanbul’u yapış yapış Ağustos sıcağının altında ve yürüme zorluğuna aldırmadan kahveleri geziyor, bundan büyük bir mutluluk ve onur duyuyordu. Hukuken parti üyesi olamıyordu, ama yüreğinin derinine rozeti takmıştı.

Güney hocanın ilk kitabının konusu olan Frederic Joliot-Curie, Nobel’li bir bilim insanı olmasının yanı sıra, Almanya’nın Fransa’yı işgaline karşı kurulan gizli Ulusal Direniş Komitesi’nin uzun süre kimsenin bilmediği ve bazılarının Almanlarla anlaştığını sandıkları için eleştirdikleri bir şanlı direnişçiydi. Einstein, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Almanya kaynakları, savaş davulları çalınırken, korkunun karabulutları gibi her tarafa indiği o ortamda, bir avuç bilim adamıyla gizli bir komitede birlikte yer alıyor ve acil barış istiyordu. Büyük Fransız fizikçisi Lanjo-ven, sosyalist kimliğiyle eylemden eyleme koşan bir barış savaşçısıydı. Hocanın bu geleneğin ülkemizdeki karşılıklarından biri olduğunu, bu kumaştan yapıldığını, gerçekten içimi titreten bir gururla söylemek istiyorum. Ülkemizin gerçek tarihi bir gün yazılacak, buna inanıyorum. O günün insanları, nice kahramanlarımızı ve onların arasında gülümseyen yüzüyle Güney Gönenç’i görecekler.

Güney hoca 12 Eylül 1980 sonrası karanlığının yüzbinlerce mağdurundan birisi oldu. Önce sahte bir YÖK kurası çekildi ve ODTÜ'nün Gaziantep'teki kampüsüne sürüldü. "Sürüldü" sözcüğünü kendisi kullanırdı, ama bu onun oradaki dinamizmini, oradaki hocalık aşkını, oradaki performansını hiçbir şekilde azaltmadı. Orası da bir vatan toprağıydı, gitti, orada derslerine başladı. Orada pek çoğu eski öğrencileri hocayla aynı bölümde ders verdi. Zaman zaman Gaziantep Üniversitesi'ne ben de çeşitli bilimsel nedenlerle gittim, oradaki şu anda 50 yaşlarında olan, ünvanı profesör olan eski öğrencilerini gördüm, onlarla çok konuştum. Onlar hâlâ hocanın muhteşem hocalığından ve insanlığından bahsederler.

Bir süre sonra da Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan aldığı bir yazıyla kalan yaşamında tüm kamu hizmetleri yasaklısı olacağı bildirilerek üniversiteden atıldı. Üzgündü, hem de çok, ancak eli kolu bağlı oturmadı. O dönemde askeri rejimin üniversitelerden uzaklaştırdığı öğretim üyelerinin adlarını, ünvanlarını ve ilgi alanlarını içeren dökümler hazırladı. YÖK'ün üstünü örtmeye çalıştığı antidemokratik uygulama ve dayatmalarını titiz çalışmaları ile bir bir açığa vurdu. Yapılması gereken hukuk girişimlerini ısrarla yerine getirdi ve sonunda üniversiteye dönme hakkını aldı.

Mücadele insanıydı, hem topyekûn kurtuluşun hem bireysel iyileşmenin reçetelerini tarih ve toplum bilgisiyle bildiği için, mücadelenin ilerlemenin motoru olduğuna inandığı için, oturup beklemek yapacağı şey değildi. Bu sıralar Barış Derneği davasında yargılanıyordu. Derneğin Onur Kurulu üyesiydi. ODTÜ'de hıncahınç sınıflara ders veriyor, matematiksel mantık, hesaplanabilirlik, formal diller gibi konularla bilgisayarın temellerinde son derece ilgi çeken gezintilere çıkıyordu. Ayrıca kıdemli yazarı olduğu aylık Bilim ve Sanat Dergisi'nin Genel Yayın Danışmanlığını yürütüyordu. İşte 1993'lere böyle geldik.

Bu yılın Ekim ayın-

da KKTC'deki Doğu Akdeniz Üniversitesi'ne geldi, ben de oradaydım, bir yıllık hocaydım orada. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nü kurdu. Haftalar, aylar boyunca başını kaldırmadan nasıl da titiz çalıştığına tanışım. Kurduğu bölümün ilk Başkanı oldu. Tam bu sıralarda sanırım önemli bir şey yaptık; hocanın yuvasını. Yine Ekim başında TC Büyükelçiliği binasında nikâhı kıyıldı. Şahidi olduğum için, onu ilk öpen ben oldum. Sayın eşi Ayten Mutlu Kıbrıs'ta gelin oldu. Damat mutluydu, bizler mutluyduk. Akşam Palm Beach Otelinde düğün gecesi yaptık. Burada o düğünde benim dışımda bir de Sinan hoca vardı, hatırlıyorum. Ayten hanım bir süre kaldı Magosa'da, hocama zeytinyağlı yemekler yapıyor, buzdolabına istifliyordu. Yeni evliler, her gün sade, ama lezzetli mezelerle dolu masanın etrafında demlenirken birlikte şarkı söylüyorlardı. Hocam, Ayten hanımın TV'de izlediği dizilerin saatleri dışında masanın başındaydı. Ben de çoğunlukla onlara katılıyordum. KKTC'deki bu üniversitede bir akademik yıl kaldı ve Türkiye'ye döndü. Gözlerim buğulu, arkalarından el salladığım günü tüm ayrıntısıyla hatırlıyorum.

Daha sonraki yıllar ben Kıbrıs'ta, o Ankara'da yaşadık. Ankara'ya gelince, ilk işim onu

ziyaret etmekti. Saatlerce süren sohbetlere doyamıyorduk. Müzik dinliyorduk, acıkınca dışarıdan yemek getiriyorduk. Yeni kitapları ben izleyemiyordum, hocama danışıp alınacak kitapları belirliyordum. Magosa-Ankara arası telefon konuşmalarımız uzun sürerdi. Her şeyi konuşurduk,

kim kasvetliyse öbürü bunu dağıtmaya çalışırdı. Bazen ikimiz de tatsız olurduk. O zaman ben susardım, hocamı dinlerdim. Onun derslerini alan bir öğrencisi olmadım, ama hayatın içinde söylediklerini, öğütlerini çok ciddiye alan bir öğrencisi oldum. Genellikle dinlemem bittiğinde kendimi iyi hissedirdim.

Artık hocam yok, doğa şaşmaz hükmünü onun için de verdi. Yıllarca onunla konuşmuşuz, dertleşmişiz, birlikte üzülmüşüz, efkârlanmışız, tartışmışız, birbirimizden etkilenmişiz, insan etkileşiminin türlü ton-

larını yaşamışsınız. Şimdi sakın bir ortamda kendimi anıların dalgalarına bıraktığımda, onun sesi kulaklarımda titreşiyor. Pırıl pırıl gözleriyle gülümseyen yüzünü görüyorum. Benim aracılığımla hepinize ilettiği mesaj şudur: *“Fiziksel olarak bir arada değiliz. ‘Artık hocam yok’ diyorsun. Ama ben hep aranızda olduğum bir yerdeyim, kafanızın içindeyim, yüreğinizin köşesindeyim. O halde ben varım, sizinle beraberim.”* Biz de esasen onunlayız. Güney hoca; ülkemizdeki korkunç karanlığı dağıtmak, pırıl pırıl günlere ulaşmak için sen hep aramızda olmalısın, sana ihtiyacımız var. Gülerek sıcak bakışınla bize bakmaya devam et sevgili hocam.

Değerli arkadaşımız Güney hocayla ilgili, sağlık elverirse bir kitap yazmayı düşünüyorum. Eğer kabul ederlerse, bu kitabın satışının getirileri de Elektrik Mühendisleri Odası’na ait olsun. İnşallah çok satar, Odamıza da biraz bir kaynak girer.

Belki biraz sizi gülümsetecek, belki çoğumuzun da bilmediği birkaç tane anıdan bahsedeyim.

Bilim Sanat Dergisi’nin ilk sayısında, yanılmıyorsam 81 yılının Aralık ayı sonunda, Einstein’le ilgili bir yazı çıktı. Neden Einstein’le ilgili bir yazı çıktı. Çünkü hoca, onu izleyen 1980 yılında Einstein’ın 100. doğum yıldönümü olduğunu bulmuş, onu tespit etmiş, *“Biz bunu yapalım”* dedi. Ben de *“Doğrusu böyle bir şey yaparsak, hakikaten pek çok yerde öncülüğü almış oluruz”* dedim ve onun evine gittim. Onun evine gitmem de iyi oldu; çünkü ben kendi evime gidemiyordum. Yani her akşam başka bir evde kalmak durumundaydım; çünkü 6 kez evim basıldı, eğer yakalasalardı, ben de ne olacağını bilmiyordum o sıralarda. Hocama gittim, sıcak, güzel evinde kitap var, müzik var. Başladık yazıyı yazmaya. Bilenler bilir, birlikte yazı yazmak zordur. 72 saat hemen hemen hiç uyumadan bu yazıyla uğraştık.

Bu arada yakın bir zaman önce babasını kaybetmişti, üzüntülüydü, çok üzüntülüydü. Bu çalışma içerisinde de çok sevdiğimiz, eski Dekanımız, Bölümümüzün Profesörü, hocamız Mustafa Pamir’i kaybettiğimizi, bir kalp kriziyle New York’ta öldüğünü duyunca sabaha kadar ağladık. O bir büyük rakı çıkarttı, ben öyle rakı falan içebilen bir adam değildim, ama 72 saat ne doğru dürüst yemek yiyebildik ne uyuyabildik, çünkü çok üzüntülüydü. Benim de kaytarma eğilimlerimi iyi tespit ediyordu. Dolayısıyla başka bir şey yapmama hiç izin vermiyordu. Ne yapıyorduk peki? Yazıyorduk, yazamıyorduk, ama onda muhteşem bir Münir Nurettin Selçuk bantları vardı, 3.5 saat sürüyordu, bütün şarkıları vardı. O

makaralı teypte dönüyordu, bitince yine dönüyordu, sürekli olarak dönüyordu. Buradaki şarkıların içerisinde hiç duymadığım Münir Nurettin şarkılarını dinledim. İzin istiyordum, şunları yazabilmek için, kesinlikle izin vermiyordu. Ne yapacağımı şaşırdım, ama *“Tuvalete gitmeme de karışamaz ya”* dedim. Bu çok beğendiğim şarkının geleceğine yakın, hangi şarkılar olduğunu kafama yazdım ve o şarkılar bitince *“Ben tuvalete gidiyorum hocam”* dedim, ona bir şey demedi. Girdim içeriye, kalem de vardı elimde, bir kâğıdın üzerine yazdım, ama hiçbir şey söylemedim kendisine. Sonra evde ben bunu çalıştım, ezberledim iyice, normal, eksiksiz söyleyebilir duruma geldim.

O sıralarda kulağı çınlasın, Aydın Ersak arkadaşımız, öğretim üyesi, Avrupa’ya bir yıllığına gidecekti, onun için de bir akşam yemeği yeni-liyordu. Akşam yemeği için gittik bir yere, burada birlikte olduğumuz zamanlarda arkadaşların talebi olursa, benim de keyfim olursa, Münir Nurettin’den şarkı söylerdim. Yine dediler ki, *“Bir şarkı söyle”*, ben de bu şarkıyı söyledim. Bu şarkıyı söyleyince, *“Vay alçak herif, bunu ne zaman öğrendin?”* dedi. Çünkü bunu başka bir yerde bulmanın hiçbir olanağı yoktu gerçekten. *“Ama iyi söyledin, fena değilsin”* dedi. Ben o gece yattım, sabahleyin Arif Ertaş hocamızla Gaziantep’e bir jüriye gidecektik. Hocam gitti mi, ben hâlâ sordum, ama ben Metris’e gittim, sabah olmadan, sabah 04.00’te beni alıp götürdüler. Çok ısrar etti Arif hocam, *“Gel bizde kal oğlum”* dedi. Bir de sokağa çıkma yasağı var, bir an önce eve dönmek lazım. Her neyse, 38 ay sonra geri döndük. Böyle bir anım var.

İkinci bir anım şu: Biz içeride yatıyoruz Barış Derneği davasında. Hocam da İstanbul’a gidiyor. O da sanıyorum Ansiklopedi’de çalışıyor. Zaman zaman duruşmalarımıza gelirdi. Bir gün yine geliyor, ama girmek kolay değil; çünkü soyadımız tutarsa tamam da tutmazsa zor oluyor. 3 teyzem de gelmiş, onlar İstanbul’da yaşıyorlar. Onlar da yaşlarını başlarını almışlar, aynı yaşlardalar hocamla. Bir tanesine soruyor asker, *“Kime geldin?”* *“Haluk Tosun’a geldim”* diyor. *“Nesi oluyorsunuz?”* *“Teyzesi?”* *“Geçin”* diyor. Hocam bunu duyuyor, o da iki arkada. Hocama sıra gelince, *“Kimi göreceksiniz?”* *“Haluk Tosun.”* *“Nesi olursunuz?”* *“Teyzesinin oğlu olurum”* diyor. Sonra da gidiyor teyzeme, diyor ki, *“Teyzeciğim, ben sizin oğlunuzum, susun”* diyor. Tabii enteresan insanlar olduğumuzu kabul ediyordu teyzem.

Hocanın Meral Uğurlu hayranlığını yakınları bilir. Gerçekten Meral Hanım, onun için bir efsanedir, çok iyi bir icracıdır. Meral Uğurlu’nun nesi varsa, makaralı teyp, kaset, her şeyi vardı onda ve de konserleri

olursa, onları kaçırmaz. Ama Ankara’da bir konseri olacağına dair bir bilgi ediniyor, Türk Ocağı Salonu’nda olacak. Buna bir bilet bulamıyor, bir davet alamıyor, yani ne yapacağını şaşırıyor. Ama her şeye rağmen saçlarını tarıyor, kravatını takıyor, en güzel ceketini giyiyor ve bir arkadaşıyla beraber gidiyorlar oraya. Hoca gösterişliydi ya, *“Biletiniz efendim?”* diyor görevli. Arkadaşı diyor ki, *“Beyefendi Meksika Büyükelçisi’dir”* ve hocam giriyor. *“O konseri de kaçırmadım hocam, ne haber?”* dedi.

Tabii bu müthiş şeyleriyle çok etkilerdi bizi, ama biraz da ezerdi. Bu son ezilmede bir artı puan olarak bir miktar kurtuldum, o da yine Meral Uğurlu ile ilgili oldu. Meral Uğurlu’nun İstanbul’da Kubbealtı Akademisi Vakfı’nda kasetleri satılıyordu, ondan duymuştum. Gittim onu buldum Çemberlitaş’ta, aldım, getirdim; Hocaya da bir set aldım, kendime de aldım. *“Bir daha gidersen, bunlardan bana 3-4 set daha al”* dedi; çünkü yakınlarına armağan olarak verirdi. Bu kasetlerden kendime de almıştım dediğim gibi.

92 yılının Eylül’ünde ben Kıbrıs’a gittim, oradaki üniversiteye gittim, yanımda bu kasetleri de götürdüm; çünkü daha Türkiye’de pek fazla dinlememiştım, orada dinlerim diye. 92 yılının 15 Kasım’ında KKTC’nin Cumhuriyet Bayramı. O vesileyle de klasik Türk müziği korusu, Nevzat Atlı yönetiminde, solist Meral Uğurlu olarak Kıbrıs’a geldi. Ben de bir arkadaşım ile beraber konsere gittim. Konser bitti, bir saat kadar da bekledim. Meral Hanım dışarı çıktı. Dedim ki, *“Efendim, çok yorgunsunuz, ama bana bu kasetleri imzalar mısınız?”* *“Efendim, bunları nereden buldunuz, burada satılıyor mu?”* dedi. *“Yok, ben bunları Türkiye’den getirdim, ama bunların varlığını bana söyleyen, sizin bütün eserlerinizi bilen, her şeyinizi bilen, her türlü hayat hikâyesini de bilen Güney*

Gönenc’tir, siz tanışmışsınız” dedim.

Düşündü, *“Evet, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nden, değil mi?”* *“Evet”* dedim. Ama neden bunu yaptığımı söylemedim, yani hocaya bir gol atmak için yaptığımı söylemedim.

Sonra hoca Kıbrıs'a geldi, kasetleri çıkarttık. Dedim ki, *"Hocam, bakan, bende de kaç var, bunlar yok"* dedim. *"Nasıl olur, sen almadın mı bana?"* dedi. *"Hayır, bunları almadım."* İmzaları görünce, *"Bunları ne zaman yaptırdın, kendin mi yaptın yoksa?"* dedi. *"Hayır Hocam, kendisiyle tanıştık."* Yine de gönlüm elvermedi, *"Sizin tavassutunuzla aldım imzayı. Adınızı söyleyince, hemen imzayı verdi zaten"* dedim. Bu da böyle hiç unutamayacağım bir şeydi.

Oda kongrelerinde Oda yönetimleri, kurmay heyet seçerdi. Elektrikli kongreler olurdu, kaybetmek istemezdik; çünkü biz halkın doğru bilgilendirilmesini isteyen ekiplerdik. Siyasi farklılıklarımız hiç önemli değilmiş, şimdi çok daha iyi anlıyoruz, ama hepimizin ortak amacı, halkın doğru bilgilendirilmesi ve ulusal çıkarlarımız için doğru politikalar, teknik, teknolojik politikalar geliştirmekti. Hocam vazgeçilmez kurmay heyet üyesiydi ve çoğunlukla da Başkandı. Bizim eğer eksiklerimiz olursa kongre sırasında, hemen Hocaya gidilirdi, taktikler alınırdı.

Biraz öyle elektrikli olduğunu düşündüğümüz bir kongre sırasında konuşmalar yapıldı, seçimlere geçilecek, adayların isimleri bir yere yazılacak. Orada bir kara tahta var, ama tebeşir yok, nasıl yazacağız oraya? Şimdiki teknoloji de yok ki bir perde alalım da oraya bilgisayar çıktısı olarak aktaralım. Birisi dedi ki, *"Güney hocaya gidin."* Gittik, hocanın böyle muhteşem bir çantası vardı, yani çok eski dönemlerin Migros'unu belki hatırlayanlar vardır; bir kamyon, arka kapakları açılınca market olurdu. Hocama dediler ki -ben buna tanışım, çünkü ben de oradaydım, ama ben bir şey söylememiştim- *"Hocam, şuraya isimleri yazacağız, ama kara tahta var, tebeşir yok."* İçeriden bir kutu tebeşir çıkarttı ve verdi. Tabii biz çok sevindik. Dedi ki, *"Sizde de hiçbir şey bulunmaz ki."* *"Hocam, biz tebeşirle mi gezeceğiz?"* diyemedik tabii, ama o böyleydi.

Bir şey daha anlatayım, bitireceğim: *"Hep Aranızda Olacağım"* kitabı Bilim Sanat Yayınları'ndan çıkmak üzereydi; bütün provaları yapılmıştı, düzeltmeleri yapılmıştı. Biz o sırada tutuklandık, Metris'e konulduk. Metris de gerçekten diğer cezaevleri gibi değil, kitapların hepsini göndermiyorlar içeriye, ziyaretçilerinizle kolay görüşemiyorsunuz. İki kalın camın arkasından telefonla konuşuyorsunuz, en ufak hoşlarına gitmeyen bir kelime varsa telefonu kesiyorlar. Bu kitap çıkmış. Bize Bulvar Gazetesi ve bir iki tane daha, o gazeteleri içeriye gönderiyorlardı. Biz kitabın çıktığını bile doğru dürüst öğrenemiyorduk. Sonra avukatlarımız geldi, onlardan bu kitabın çıktığını, bize de gönderildiğini duydum, ama bize gelmedi kitaplar, içeriye verilmedi.

Tutuklanmadan hemen kısa bir süre önce de-ben şimdi hiç hatırlamıyorum- Güney hoca, bana bir nedenle kızmıştı. Zaten kızardı bana, çok kızardı. Ben de pek ağzımı açıp bir şey diyemezdin doğrusu. Bir defasında çok haksız bir şekilde kızdı bana, yanlış bir bilgi gitmiş, o da *“Sen benimle ilgilenmedin”* diyerek konuşmuyor, selam vermiyor. Odasına çıktım, dedim ki, *“Niye bunu yapıyorsun hocam, ben sana ne yaptım?”* Bir şeyler söyledi. O zaman sesimi çok yükselttim, bağırdım ve dedim ki, *“Seni sevmemi hiçbir güç engelleyemez, bunu böyle bil.”* Hüngür hüngür ağlamaya başladı, sonra sarıldık birbirimize, *“Niye yapıyorsun hocam?”* *“Ben senin beni ne kadar sevdiğini bilmez miyim hıyar oğlu hıyar?”* dedi.

Yine o kızgınlıklarından birinde ben yine bilmiyorum, niye kızdı acaba diye. Bana dedi ki, *“Bu kitap yayımlanacak; önsözünde sana teşekkür vardı, ama çıkarttım.”* Ben de dedim ki, *“Bunu yapmazsın, benim bildiğim Güney hoca yapmaz”* *“Yaptım, yaptım”* dedi. Bu kitap yayımlandı, o kadar büyük bir merak aldı ki beni, şikâyet edip etmeme-si tamamen kendi tasarrufu tabii de, ama öyle bir şey yapmaz diye inandığım için, onu kendime de kanıtlamam lazım. Bir türlü de kitaba ulaşamıyoruz. Bir gün geldi, kontrgerillanın bir binbaşı, *“Efendiler, sizi başka bir yere ikamete götürüyoruz. Nereye götürüyoruz, bilmiyoruz.”* Dalgasını geçti bizimle. Önce bizi bir avluya aldılar. Ellerimiz de arkamızdan bağlı, hava da çok soğuk, üzerimizde parka var. Böyle

durumlarda da insanın burnu kaşınıyor, çok garip bir şey. Ben hatırlıyorum, duvara sürtüyorduk burnumuzu. O sırada içeriye göndermedikleri, ama bize ait olduğu üzerindeki isimlerimizden belli olan torbaların içerisinde birtakım şeyler var, onları getirip oraya koydular. Ben de baktım, benim ismim de yazıyor, o kitap orada olması gerekir. Gittim, ama ulaşamıyorum, ellerim arkadan bağlı. Askere rica ettim, “*Şunu biraz açsan da ne var bir görsem.*” Oradaki askerlere de çok kesin talimat verilmiş, “*Hiçbir şekilde bu kişilerle konuşmayacaksınız*” diye. Yalnız, sordu askerlerden biri, dedi ki, “*Senin kaç leşin var?*” Ben anlamadım, “*Ne kastediyorsun?*” dedim. “*Kaç kişiyi öldürdün sen?*” dedi. “*Size böyle mi dediler?*” dedim. “*Öyleymişsiniz*” dedi. O kadar, sonra o da çekti gitti. Asker hafifçe açtı, kırmızı bir zemin vardı, “*Hep Aranızda Olacağım*”ı gördüm, ama o yardım etmiyor, ben de arkadan alıp çeviremiyorum bir türlü. Bir o tarafa döndüm, bir bu tarafa döndüm, çevirdim sayfayı, baktım, bana teşekkür ediyor. Yani bu daha uzun süre de yatmaya değdi. Güney hoca böyle bir insandı.

Size o çok enteresan şarkıyı dinletebilirim, yani benim söyleyip de Güney hocanın izin vermediği şarkı. Alaattin Yavaşca veya Münir Nurettin kendisi söyleyecek. Hocam burada olsaydı çok sevinirdi.

GÜNEY GÖNENÇ ANMA PROGRAMI

yokluğunun ikinci yılında özlemle ve saygıyla anıyoruz...

3 Aralık 2013 Salı Saat:15.00 ODTÜ Sevim Tan Amfisi

15.00 • Konuşmalar

16.00 • Kısa Film: Dostlarının Dilinden Güney Hoca

16.45 • Konferans: Mühendislik, Teknoloji ve Toplum

Mühendislik, Teknoloji ve Toplum Konferansı

Oturum Başkanı:

Haşim AYDINCAK • EMO Ankara Şubesi

Konuşmacı:

Prof. Dr. Ayhan SOL • ODTÜ Felsefe Bölümü

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi 📍 Necatibey Caddesi No:102/3 Maltepe-ANKARA

☎ 0 312 231 44 74 📠 0 312 232 10 88 📧 ankara.egitim@emo.org.tr / ankara@emo.org.tr

👉 <http://ankara.emo.org.tr> 🐦 twitter.com/emoankara 📘 facebook.com/groups/emoankara

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ**

**KONFERANS
MÜHENDİSLİK, TEKNOLOJİ VE TOPLUM”**

**Oturum Başkanı: Haşim AYDINCAK
3 Aralık 2013/ODTÜ**

Hocaların Hocası Güney Gönenç Anısına...

---&---

Prof. Dr. GÖNÜL TURHAN SAYAN (ODTÜ Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü Başkanı)- Değerli konuklar; Elektrik ve Elektronik Mühendisliği adına hepinize katıldığınızı için çok teşekkür ediyorum.

Güney Gönenç; bilgisiyle, birikimiyle, düşünceleriyle hepimizin çok hayranlık duyduğu, çok sevdiği, çok saydığı bir hocamızdı. Ben de onun bölümde ders verdiği sıralarda öğrencisi olma mutluluğuna eriştim. Bu anmayı hazırladığı için EMO'ya ve katılan herkese çok teşekkür ediyoruz.

Bundan sonraki sunum çok güzele benziyor. Ben sonuna kadar kalmayı çok arzu ederdim, ama ne yazık ki birazdan bir toplantı için çıkmak zorundayım.

Hepinize tekrar teşekkür ediyor, güzel bir anma töreni olmasını diliyorum.

SUNUCU- Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Elektrik Mühendisleri

Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Cengiz Göltaş'ı davet ediyorum.

CENGİZ GÖLTAŞ (EMO Yönetim Kurulu Başkanı)- Sayın hocalarımız, değerli katılımcılar; öncelikle Elektrik Mühendisleri Odası adına hepinizi sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum.

2 yıl geçti ve bu 2 yıl boyunca hocamız, Oda örgütlülüğümüzün, çalışma hayatımızın, süreçlerimizin içerisinde anlarıyla yer aldı. Önceki etkinliklerde de yine bir araya gelmiştik; ona yakışır güzel bir cenaze merasimi yapılmıştı, anımsarsınız.

Bizler, Elektrik Mühendisleri Odası olarak, temelde hep yaptığımız çalışmalarda bilimi, tekniği, mühendisliği yaşamın bütün alanlarında toplumcu bir bakış açısıyla sergilemeye özen gösteren, bu nedenle de üniversitelerle bağımıza çok önem veren bir noktada yaklaşmışızdır. Bu dönem Elektrik Mühendisleri Odası'nın birçok etkinliğinde hep vurguyu 60. yılımıza yaptım. Evet, örgütümüz 2014 yılından itibaren 60 yıllık bir tarihsel birikime sahip. Bu tarihsel birikim içerisinde de yitirdiğimiz çok değerli, bu 60 yıla emek veren, bizim tarihsel sürecimizi dünden bugüne ve bugünden geleceğe taşıyan önemli değerlerimiz olmuştur. Hiç kuşku yok ki bu değerlerin en başında da sayın hocamız Güney Gönenç gelmektedir.

Ben onu hem genel kurul süreçlerinde hem de Ankara'da yapılan birçok etkinlikte tanıma fırsatını; kısa da olsa, sohbet etme fırsatını bulanlardanım. Yitirdiğimiz değerlerimizin, yaşama, dünyaya, meslek örgütümüze bakış açısı ve yürüttüğü faaliyetler, bizler açısından yol gösterici olmuştur. Bizim toplumsal yaşamımızda temel değerlerimiz, mesleğimizi, mesleğimizin sorunlarını bilim ışığında çözmek, bu anlamda da bu ülkedeki hem demokrasi güçlerinin ortak aklına hem de bilimin yol göstericiliğine birlikte inanmak olmuştur.

Tabii ki sevgili hocamızın akademik yaşamının dışında çok önemli, değer verdiği ve bizleri de bugünlere taşıyan çalışmaları olmuştur. *“Hep Aranızda Olacağım”* ve *“Karanlık Zamanların Şarkısı”* adlı

kitaplarını yanımda getirdim, bunları sizler de biliyorsunuz. Ancak bugün bir şey daha getirdim: Ben İstanbul'da bir dönem görev yaparken, hep dağınık vaziyette olan Bilim ve Sanat dergilerini ciltlettirmiştim. Bu ciltlettirdiğim Bilim ve Sanat dergilerinin de ilk cildini de bu toplantı için yanımda getirdim, çünkü Bilim ve Sanat Dergisi çok önemli. Sanıyorum anımsayanlarınız fazladır; ülkenin 12 Eylül karanlığında, darbe döneminde herkesin kurnasızca tutuklandığı, derneklerin, sendikaların kapatıldığı, yaşam alanlarımızın tamamen karartıldığı, gencecik insanların darağaçlarını boyladığı 12 Eylül 1980 koşullarında, "*Karanlık Zamanların Şarkısı*"nın nasıl söyleneceğini tam 3 ay sonra Bilim Sanat dergisini çıkartmak üzere bir araya gelen insanlarda görüyoruz. İlk sayı Ocak 1981. Düşünebiliyor musunuz; 12 Eylül'den 3 ay sonra bu ülkenin namuslu aydınları, Bilim ve Sanat diye bir dergi çıkartmak üzere bir araya geliyorlar. Kimler; Server Tanilli, Necdet Bulut, Mümtaz Soysal, Güney Gönenç, Haluk Tosun, İlhan Tekeli, Toktamış Ateş, Yılmaz Onay, Remzi İnanc, M. Hacı Hasanoğlu, Artun Ünsal, Hasan Hüseyin, Yücel Erten, Mahmut Tali Öngören, Ataol Behramoğlu, Önder Şenyapılı, Emre Kongar, Ayşegül Yüksel, Anıl Çeçen, Erkan Kırtunç, Maksut Göktuğ, Işık Toprak, Erten Erden, Mehmet Gök ve tabii ki değerli matematik hocamız Nazif Tepedelenlioğlu.

Bütün yaşam alanlarımızın daraltılmaya, bilimin yok edilmeye çalışıldığı bir ülkede; toplumsal hayatımızın gericileştirildiği,

piyasalaştırıldığı koşullarda, tam yeni bir yaklaşımı sergilemenin ne kadar güçlü, örgütlü ve ne kadar direngen olduğuna dair en büyük kanıtı, bu Bilim Sanat dergisini 12 Eylül karanlığından 3 ay sonra çıkartmak üzere kolları sıvayanlarda; yine 1940'lı-50'li yıllarda, o dönemin koşullarında bilim insanlarının üniversitelerden atılması süreçlerine dair itirazlarında, dünyadaki bilim insanlarının yine emperyalist egemen çevreler tarafından nasıl bilim çalışmalarının yok edilmek istendiğine dair yaptığı çalışmalarda bulmak lazım.

Özetle şunu söyleyeceğim: Güney Hoca, gerek Elektrik Mühendisleri Odası'nda gerek Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde gerekse inandığı siyasal anlayışıyla yürüttüğü mücadelede bugünün değerleri açısından çok onurlu bir yerdedir ve sahiplendiğimiz bir yerdedir. Anısı her zaman mücadelemize ışık tutacaktır.

Kendisini saygıyla, sevgiyle anıyoruz.

SUNUCU- Sayın Göltaş'a teşekkür ediyoruz.

Güney Hocamızın anlatıldığı, yer yer kendi anlatımlarının da bulunduğu bir kısa filmimiz var, hep birlikte onu izleyeceğiz.

Film Gösteriminin ardından...

NEŞET KOCABIYIKOĞLU (Makine Mühendisi)- Öncelikle Elektrik Mühendisleri Odası'na böyle bir toplantı düzenlediği için çok teşekkür ediyorum. Türkiye'de değerleri herkes bilmiyor, değerlerimizin herkes farkına varmıyor. Elektrik Mühendisleri Odası değerlerimize sahip çıkarak kendi geçmişine de sahip çıkıyor ve bu ülkede çok önemli bir işlevi olduğunu, gelecekte de çok önemli bir işlevi olacağını bence kanıtlıyor, gösteriyor.

Ben ODTÜ öğrencisi oldum, ama Güney hocanın öğrencisi olamadım, çünkü Makine Mühendisliği bölümündendim. Güney hocamı çok daha sonraları mimar-mühendis hareketi içerisinde, teknik eleman hareketi içerisinde ve siyasi hareket içerisinde tanıyabildim. Güney hocayı

tanımak, biraz da onu evinde tanımak demektir. Derler ki, “*Evi insanın kalesidir.*” Güney hocanın da çok güçlü bir kalesi vardı; evi bir sanat merkezi, kültür merkezi, bilim merkezi gibiydi. Evine çekilir, evinde sürekli bir şeyler üretirdi Güney hoca.

Güney hocayı ilk tanıdığımız zaman çok şaşırdık, bizi çok şaşırtıcı şeyler yapardı. Bir kere evin kendisi çok şaşırtıcıydı; binlerce kitap, binlerce müzik kaydı, yüzlerce plak, üst üste yığılmış gazeteler, kesilmiş gazete kupürleri falan, böyle bir ev. Ancak bizi ayrıca da şaşırtırdı Güney hoca; hiç beklemediğimiz müzik parçaları çalar, hiç beklemediğimiz kitaplardan bazı şeyler çıkartır, gösterirdi. En çok da hepimizin ortak merakıydı, ben de merak ediyordum; protest müzik, Amerikan folk müziğinde Peter Sellers, Woody Guthrie, Barbara Dane gibi müzisyenler Güney hocanın çok önemli ilgi alanı içerisindeydi.

Pete Seeger’la da bir tanışma imkânı bulmuş Güney hocam, onu anlatırdı, bir konserinde tanışmış. Pete Seeger, Güney hocama “*Hangi ülkendensin?*” diye sormuş. O da Türkiye’den olduğunu söylemiş. Pete Seeger da onu çok şaşırtan cevap vermiş; demiş ki, “*Türkiye’de müzikle konuşan, haberleşen insanlar varmış, biliyor musun?*” Güney hoca da “*Yok, bilmiyorum*” demiş. Sonra araştırmış bir konuyu. Karadeniz’de, o birbiriyle ilintisi olmayan vadilerde, tepelerde insanlar ıslıkla müzik yaparak, birbirlerine değişik müzikler çalarak

haberleşebiliyorlarmış. Bu daha sonra zannediyorum TRT’de bir programa konu olmuştu. Bu tür anılarını, Amerika’dan anılarını anlatırdı Güney hoca ve çok şaşırtırdı.

Mesela bir seferinde değerli tiyatro oyuncusu Işık Yenersu evine davetliydi, ben de oradaydım ve Işık Yenersu’yu çok şaşırttı. Işık Yenersu’nun artık adını bile unuttuğu bir kaydını radyodan kaydetmiş, almış Güney hoca, ona dinletti. O da çok şaşırdı, “*Allah Allah, ben böyle bir şey olduğunu bile unutmuşum*” dedi. Böyle kayıtları bulur, o güzel, inci gibi yazısıyla yazar, bir yerlerde hepsini bulundururdu. Seçim konuşmalarını kaydeder, bulundurur ...

Tabii bu Amerikan folk müziğiyle ilgili şeyleri söyledim, ama klasik müzik de çok iyi bildiği bir alandı. Şöyle bir örnek vermek istiyorum: Elektrik Mühendisleri Odası, bir dönem Polonya Elektrik Mühendisleri Odası’yla çok iyi ilişkiler kurmuştu; onlar buraya geliyorlar, bizimkiler oraya gidiyor, böyle iyi ilişkiler içerisindeydiler. Halen devam ediyor mu bu ilişkiler, bilmiyorum. Bir keresinde Güney hocam da Türkiye’den giden heyetle birlikte Polonya’ya gitmiş. Polonya’da konuşulmuş, toplantılar vesaire. Sonra sıra akşam yemeğe gelmiş ve yemekte bir balık yeniliyor. Bizimkiler sormuşlar İngilizce olarak, demişler ki “*Bu ne balığı?*”. Polonyalılar anlatamamışlar balığı. İngilizcesini bilmiyorlar, Lehçesini söylüyor. Sonra Polonya Elektrik Mühendisleri Odası’nın Başkanı, “*Schubert, Schubert*” demiş. O zaman Schubert’in bir “*forelle lied*”inden alabalık yediklerini oradan anlamış Güney hocam.

Bir konuyu daha belirtmem lazım, bunu Güney hocaya borçlu olduğumu düşündüğüm için söylemek istiyorum: Cengiz Hocam sağ olsun, Bilim ve Sanat dergisiyle ilgili olarak burada güzel açıklamalarda bulundu. Bu Bilim ve Sanat dergisiyle ilgili şöyle bir anımız var: Türkiye İşçi Partisi, Bilim ve Sanat Dergisi’ni 12 Eylül rejimine karşı aydınların ortak bir platformu olarak başlattı. Daha sonra bir ortak platform haline dönüştü, yani Türkiye İşçi Partisi’yle

ilişkisi kalmadı, aydınların ortak platformu oldu. Bu derginin kuruluşunu yapma görevini bana vermişlerdi. Derginin kuruluşuyla ilgili çalışmalara başladığımda, bir aşamada bir ön kurul oluşturmak gerektiğini düşündüm. İlk sayının çıkartılmasına yardımcı olacak ve geniş bir yazı kuruluna, yayın kuruluna işi devredecek bir ön kurul oluşturmak gerekiyordu. Bu ön kurulu oluştururken elbette aklıma ilk gelen isimlerden birisi Güney Gönenç oldu. Ama devir, o kadar kötü bir devirdi ki, sürekli işkence haberleri, hapse atılma haberleri, siyasi partiler kapatılıyor vesaire, çok zor bir dönemdi.

Doğrusu Güney hocamı o kurula almaya cesaret edemedim; çünkü o kurul bir şekilde açığa çıkabilir, bir şekilde işkence görebilir, hapse girebilir vesaire, bir şeyler olabilirdi. Güney hocanın zaten sağlık durumu iyi değildi ve ben de almadım Güney hocayı. Mesela onun yerine o kurula Haluk Tosun’u düşündüm, onu çağırdım o toplantıya. Yine o kurulda Gencey Şaylan hocamız vardı. Daha sonra bu kurulun üyeleri de Barış Derneği nedeniyle 3.5 sene hapis yattılar.

Güney hocam, tabii bunu o keskin zekâsıyla anladı. Zaten ilk sayıda yazısı çıktı, hemen ikinci sayıda geniş bir yayın kurulu oluştu vesaire, ama Güney hocam, kendisinin o ilk kurulda olmaması nedeniyle beni hiçbir zaman affetmedi. Yani işkenceyse işkence, hapisse hapis, o ilk adımdan itibaren orada olmak istiyordu. Daha sonra bana çeşitli defalar sitem etti, sevgili Güney hoca.

Şöyle küçük bir şey söyleyip bağlamak istiyorum: Güney hocanın yaşının ilerlediği dönemde kalbinde ritim problemleri oldu. Bu nedenle hastaneye yattı ve şok tedavisi uyguladılar. Ortak arkadaşımız Osman Güney’e Güney hocam demiş ki, *“Bana şu kadar elektrik verdiler, şu kadar şok yaptılar.”* Osman hoca da hazırcevap bir arkadaşımızdır, o da *“Güney hocam, sen 12 Eylül döneminde işkencede elektrik yemedin, işte bu da sana böyle olsun”* demiş ve bunu da Güney hocam gülerek anlatırdı.

Güney hocamın anısı, mücadelesi hepimize örnek olsun diyorum ve

sözlerimi bağlamak istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

SUNUCU- Teşekkür ediyoruz biz de.

Sayın hocamız Erhan Karaesmen'in bir anlatımı olacak, bir çalışmayla hazırlıklı gelmiş.

ERHAN KARAESMEN- O kadar güzel şeyler söylendi ki, ben yeniden tekrara düşmek istemem, ama bir hazırlığım vardı, göstermek isterim. Pete Seeger'ı hasbelkader ben de tanımıştım ve Güney ağabeyle bizi birbirimize bağlayan anılar arasında çok önemli yeri vardır.

Aydın insan, kültür insanı, gönül insanı, akılla gönlü harika şekilde birleştirmiş benzersiz bir aydın, yani bunlar bilinen laflar olduğu için tekrarlamıyorum. Pete Seeger, Woody Guthrie ve Barbara Dane, üçünün plakları yan yana. Güney ağabeyin Türkçe diline olan olağanüstü hâkimiyeti dolayısıyla kendisiyle çalışıp bir Türkçe metin üretmek... Yani iki virgül arasında 8 kelimayı yerleştirmede birbirimizi yordık. Hasbelkader benim de yazarlığım vardı, severdim yazıp çizmeyi. Müziği çok sevdiğimiz için dostluğumuz oralardan geliyordu zaten.

Beni ayrıca tanıyanlar olabilir, bu camia tanıyor da ben Erhan Karaesmen, 75 metre ötedeyim aslında, yani emekliyim, ama hâlâ aktif emekli, gelip gidiyorum, İnşaat Mühendisliği

Bölümü’ndeki odamdan büyük bir zevkle kalktım geldim buraya. Önder az önce gitti, ama buradaydı en azından. Önder-Nazif-Güney üçlüsünün Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin o mücadele yıllarında, o gelişme çizgisinde, o akılla gönlü birleştirerek ileriye doğru meşale taşıma yarışında fevkalade önemli yeri vardır. Biz de hasbelkader dışarıdan dostluk adına katılırdık.

Güney hocanın o en baştaki hatıraların arasında kendi diliyle anlattığı 5-6 Mart olayları; gece yarısına kadar ateşler yandı, insanlar öldü falan... Hemen onun arkasından taze taze biz bunun literatüre geçmesinin çok büyük yararının olacağını düşündük. O ekibin içinde de en fazla yazmayı seven ikimiz çıktık. Güney ağabey ustaydı tabii, o ayrı bir şeydi. Ağabey kardeş biz yazıyoruz, *“Olmadı, şurayı baştan alalım, böyle yapmayalım, virgülü sona atalım”* kavgaları arasında moralimizi yükseltsin diye -bizim evde oluyor bu çalışmalar- Pete Seeger’la Woody Guthrie’nin plaklarını çalışıyorum, hoşlanıyor, ikimiz de hoşlanıyoruz aslında. Güney ağabeyle, sadece 4-5 yaş fark vardı aramızda, ama bazı insanlar anasının karnından hoca ve ağabey doğar. Güney Gönenç anasının karnından hoca doğmuş, ayrıca da ağabey doğmuştur. Müthiş bir ağabeydi, benzersiz. *“Ağabey, solcu müzisyenlerden sonra, sana deruni, uhrevi bir şey çalayım. Gel, Beethoven Quartets dinleyelim”*... En son konuşmacı çok tatlı bir şekilde anlattı, sadece klasik Türk müziğine değil, genel müziğe son derece hâkimdi; *“Dinleyelim Erhancığım”* dedi. Beethoven Quartets dinleriz, o iki virgül arasındaki boşluğu doldururuz, dolduramayız, ama içimiz dolar...

Çok da güzel bir metin çıkardık, fakat biz o metni çalışırken 12 Mart oldu. Hızla çalıştık, bir haftada harika bir metin çıkardık. 12 Mart oldu, 12 Mart’tan sonra da o metni basma cesaretini gösterecek kahraman çıkmadı. Denedik, bir iki kişiye verdik, *“Bunu basın”* diye. Sadece tipo muydu adı, yakın eşin dostun elinin altında bulunacak şekilde. Önder’de belki vardır, o kadar çoğaltabildim, kitap haline getiremedim. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin gelişme çizgisi

üzerinde fevkalade iyi bir metindir o aslında. Orada Pete Guthrie, arkasından Beethoven Quartets, bizi yönlendiren unsurlar olmuştur...

İyi akşamlar.

SUNUCU- Eğer salonda Güney hocamızla ilgili duygularını paylaşmak isteyen varsa, mikrofon uzatabilirim.

Buyurun.

SALONDAN- Ben çok kısa bir dörtlük söyleyeceğim, bu hep Güney hocayı hatırlatıyor bana, onun için sizinle paylaşmak istedim, İngiliz şair Emily Dickinson'ın şiirinin Türkçeye çevrilmiş hali: *“Koptu bir parçamız/ O gidince/ Ay ışığını bıraktı geride/ Huzursuz gecede dalgaları çağırdı.”* Bu da bana hep Güney hocayı hatırlatıyor.

SUNUCU- Teşekkürler.

Etkinliğimizin bir sonraki aşamasına geçeceğiz. Mühendislik, toplum ve bilim üzerine bir konferansımız var ve bu konferansı yönetmek üzere Oturum Başkanı Sayın Haşim Aydıncağ'ı yerine davet ediyorum.

HAŞİM AYDINCAĞ (OTURUM BAŞKANI)- Hepinize merhaba, hoş geldiniz.

Güney hocayı hem Elektrik Mühendisleri Odası'nda tanımış olan hem ODTÜ'de öğrencisi olan yapan, hem de öğrenci mücadelesiyle öğretim üyesi mücadelesini örtüştürmeye çalışma tartışmaları, didişmelerinde yakından bilen bir insanım. Ancak süreç uzadığı için de ben kendi söz hakkımı içimde tutarak, sizleri daha fazla yormak istemiyorum. O nedenle isterseniz hemen konuya girelim.

Ayhan hocam, *“Ben Güney hocayı tanımazdım ki zaten”* diyor, doğrudur, ama tanıyabilirdi, yaş açısından da öyle. Elektrik Mühendisleri Odası'ndaki arkadaşlarımı da bu vefalarından ve becerilerinden dolayı da kutluyorum gerçekten. Biz bazı değerlerimizi

anmak açısından onlar adına birtakım etkinlikler yapıyoruz. O etkinliklerin başlangıcında da onları tanıtıcı ve onlarla ilgili anıları paylaşma ortamı yarattıktan sonra, o aşamadaki güncel sorunlarımızdan herhangi birisiyle ilgili panel ve benzeri bir etkinlik koyarak anmayı güncel sosyal ve siyasi boyutlarıyla da örtüşen bir biçimde sürdürmeye çalışıyoruz. Bugün de yine öyle bir aşamadayız, ama Güney hocam gerçekten hepimizin paylaşıp bitiremediği bir derya, bir zenginlik. İşin bu kısmı belki çoğunuz açısından yeterince olmasa bile, yaşlarımızdan dolayı tahammül edemediğimiz için, dayamadığımız için kısa bile kesilmiş denilebilir. Bu bayağı ağırlığını koyuyor programa, o nedenle konuşmacımıza da yorulmuş halimizle teslim olacağız. Onun için kendisine bugün düşüncelerini, değerlendirmelerini bizimle paylaşacağı için de teşekkür ediyorum.

Biz meslek dışı felsefeye dalış yapanları Ahmet İnam hocamdan biliriz, Ahmet İnam Elektrik mühendisi. Ayhan Hocam da Jeoloji Mühendisliği'nden felsefeye dalmış ve 1960 yılı İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği'nden 1982 yılında mezun olmuş, Florida Eyalet Üniversitesi Jeoloji Bölümü'nde de 1987 yılında yüksek lisans yapmış ve daha sonra da ODTÜ Felsefe Bölümü'nden 1998 yılında doktora derecesini alarak rotasını çizmiş.

Ben Ayhan hocamla ilgili böyle bir özgeçmiş indireyim dedim, hakikaten burada var, 5 sayfa bir şey çıktı karşıma ve yazıcımın kartuşu yetmedi. Gerçekten de bu alanda çok zengin birikimi olan ve

çok aktif çalışma yoğunluğuyla gördüğümüz bir hocamız, bugün de aramızda. Kendisine katılımı için teşekkür ediyoruz.

Söz sizin hocam.

Prof. Dr. AYHAN SOL (ODTÜ Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi)-
Teşekkür ederim.

Gerçekten de burada beni bu konuşmayı yapmaya çağırdığınız için teşekkür ederim, gerçekten zor bir görev. Sizi de fazla yormak istemiyorum. Aklımda birkaç şey vardı, yeni bir şeyler söyleyeyim istedim. Bu arada Güney hocayla ilgili olarak interneti de biraz taradım. Sağ olsun, Sacit Bey bana bazı makaleler yollamış, evrim kuramıyla ilgili iki yazısı var. Ben de biyoloji felsefesi çalışıyorum, çalışmalarımın bir tanesi o. Belki onunla biraz bağdaştırmaya çalışarak bilim, teknoloji ve toplum arasında bir ilişki kurmaya çalışacağım.

Geçmişte söylenmiş iki sözle başlamak istiyorum; birisi çok daha eski geçmişimizden, birisi daha yakın geçmişten: Birincisi, “*gâvur icadı*.” Bu daha çok 16. ve 17. yüzyıllarda, belki biraz daha eski ve benim hatırladığım kadarıyla lise tarih bilgisinden, herhalde matbaa için kullanılmış olabilir. Bu çeşitli şeyler için kullanılmış olabilir. Tabii bu sözün arkasındaki teknoloji anlayışını ben biraz açmaya çalışacağım.

Bir başka söz daha var, onu da söyleyeyim, bu daha yakın tarihli bildiğim kadarıyla; ben 70’lerde duyduğumu hatırlıyorum, ama belki daha eskidir: “*Batının bilimini, teknolojisini alalım, ama kültürünü, yaşam tarzını almayalım.*” Bunun da arkasında bir bilim ve teknoloji anlayışı var. Her ikisi de muhtemelen benzer bir anlayışın ürünü. Belki ikincisi sadece dini muhafazakârların değil, muhafazakârların da aslında düşüncesiydi. Bu ikisini karşılaştırdığınızda, birincisi, yani “*gavur icadı*” anlayışının arkasındaki teknoloji anlayışı aslında daha doğru gibi geliyor bana. Neden olduğunu size açıklamaya çalışayım.

Bunu söyleyenler, muhtemelen şunu -tabii ki onlar bunları düşünmüş değiller, ama arkasında öyle bir teknoloji anlayışı var gibi geliyor bana- düşünüyorlar: Gavur icadı, yani Hristiyan icadı, yani Hristiyanlar tarafından icat edilmiş ve o kültüre ait, o kültürün izlerini taşıyor, onlara özgü olduğunu düşünmüşler ve *“Biz bunu alamayız, çünkü biz onlar gibi değiliz; dinimiz farklı, kültürümüz farklı, bize uymaz bu.”* Herhalde böyle bir şey var, dolayısıyla burada özellikle teknolojinin ortaya çıktığı kültürün yaşam tarzının izlerini taşıyor olması diye düşünüyorum.

İkincisine geldiğim zaman, daha yakın tarihliliye, o da aslında aynı düşünce akımından geliyor dediysem de tam tersini söylüyor. Onlar da *“Bilimini, teknolojisini alalım, ama hâşâ, kültürünü almayalım”* diyorlar. Onlar da şöyle düşünüyorlar: *“Bilim ve teknoloji ayrı; kültür başka, bilim ve teknoloji başka. Dolayısıyla biz teknolojiyi alabiliriz, ama öbür tarafını dışarıda bırakabiliriz”* diye düşünüyorlar. Bu hiç olmazsa teknoloji açısından doğru değil gibi geliyor bana, birinci daha doğru.

Teknoloji -kuşkusuz çok geniş bir şekilde tartışmayacağım- bana öyle geliyor ki, yaşamla ilgili özellikle kültürün dayattığı problemlere de cevap olarak ortaya çıkıyor. Onu Güney hocaya da bir gönderme yaparak, evrim kuramıyla da bağdaştırarak belki anlatabilirim, o da şöyle: Biliyorsunuz, canlıların özellikleri, çeşitli mutasyonlar şeklinde ortaya çıkıyorlar ve çevresel koşullar uygun olanları koruyor, olmayanları eliyor, böyle bir doğal seçim süreci var, çok kabaca söylersek. Evrimci biyologlar tersinden, yani diyorlar ki, *“Canlı popülasyonları, çevresel koşulların da dayattığı ya da karşılıklarına çıkarttığı problemleri çözüyorlar. Yani belli popülasyondaki bir özellik ortaya çıktığında ve bu, o bireylerin hayatta kalmasını sağladığında, adeta o sıradaki çevresel koşulları bir problem olarak görürsek, bu problemi çözmüş oluyorlar, yani o bireylerin hayatta kalmasını sağlamış oluyorlar.”* Teknoloji de biraz öyle; zaten insanlar, diğer canlılardan farklı olarak çevrelerine zaten uyum sağlamakla

kalmıyorlar, onu değiştiriyorlar, dönüştürüyorlar, tabii ki bir gelenekle oluşturuyorlar, buna da kültür diyoruz. Diğer canlılarda da kısmen bunun benzerine rastlıyoruz.

Teknoloji, tabii ki bilim ve kültürün diğer öğeleri de yaşamsal koşulların -bunların bir kısmı tabii fiziksel koşullar olabilir, bir kısmı da o topluluğu kapsayan kültürel ve benzeri koşullar da olabilir- ortaya çıkardığı birtakım problemleri aslında çözmek için keşfediliyor, icat ediliyor. Yani bir başka şekilde söylersek, aslında teknoloji yerel özellikler taşıyor. Teknoloji, bilim gibi değil; bilim için de belki aynı şeyi söyleyebiliriz, ama bilimin evrensel hakikatler peşinde koştuğunu söylersek -eski bir anlayış, ama böyle söyleyebiliriz- teknolojinin bu bilimi insanların karşılaştıkları birtakım özel problemlere uygulamak olduğunu düşünebiliriz. Yani aslında bu teknolojik ilerlemeler ya da icatlar, sadece o durumdaki belirli bir problemin cevabı gibi.

Şöyle düşünelim: Mesela eskiden denilirdi ki, *“İyi bir satıcı, bir Eskimo’ya buzdolabı satabilen kişidir.”* Neden Eskimo’ya buzdolabı satılmaz; çünkü buzdolabı, Eskimo’nun yaşam tarzına uygun değil. Eskimo, olsa olsa buzdolabını alıp dolap olarak kullanır, ama buzdolabı olarak kullanmaz. Buzdolabı dediğimiz bu icat, yiyeceklerini soğuk tutma ihtiyacının olduğu bir dünyada ancak gereklidir. Dolayısıyla bu onların yaşam özellikleriyle ilgili, yani onların yaşamıyla ilgili bir

şey. Neden bir buzdolabına sahip olsun bir Eskimo; onun yaşamıyla ilgili olan bir tarafı yok. Muhtemelen o “gâvur icadı” anlayışı da biraz onu imâ ediyor; *“Onların kendi yaşam tarzları var, onlar ona uygun birtakım şeyler yapıyorlar, ediyorlar. Biz de başka türlü bir hayat yaşıyoruz. O icat edilen şeyleri, onların ürünlerini biz kendi hayatımıza sokamayız; çünkü onlar bize uygun değil.”*

Kuşkusuz tabii oradaki bu korkunun haklı bir tarafı da var; çünkü teknolojik ürünler, belirli bir kültürün, belirli bir yaşam tarzının izlerini, o tür yaşam tarzının problemlerine cevap olarak ortaya çıktıkları için de bunları alıp verimli, etkili bir şekilde kullanabilmek için gerçekten sizin de ona adapte olmanız lazım. Tabii ki bu ürünü de adapte edebilirsiniz, ama bana öyle geliyor ki, daha çok toplumun da bu ürüne adapte olması lazım. Yani herhangi bir ürünü alıp bağımsız bir şekilde kendi yaşamınız içinde kullanmanız pek mümkün gibi görünmüyor, sanki siz de yaşam biçiminizi buna adapte etmek zorundasınız. Aksi takdirde Eskimo’nun buzdolabını alıp, onu sadece bir dolap olarak kullanmasına benzer. Günümüzde de sanıyorum ki teknoloji taraftarları ve teknoloji karşıtlarının zihinlerinin arka planındaki bu. *“Bugünkü teknolojiyi, bilimi alalım, ama kültürünü almayalım”* diyenler, bunu yalıtarak sanki bunu alıp kullanabileceklerini düşünüyorlar. Hâlbuki görüyoruz ki, o teknoloji bu kültürü de bir şekilde peşinde taşıdığı için, o kültürleri de değiştiriyor ve dönüştürüyor. Dolayısıyla teknoloji ve kültürü bir ülkeden, bir yerden adapte etmek ya da ithal etmek, aslında onların kültürünü de ithal etmek anlamına geliyor; aslında kendinize de değiştirmeye ve dönüştürmeye açmak anlamına geliyor. Siz farkında olsanız da olmasanız da bunu ayrı bir şekilde alıp kullanacağınızı sanırken, aslında onun sizi de dönüştüreceği kesin. Bunun pek çok örneğini biz kendi ülkemizde de görüyoruz, çeşitli örnekler verilebilir. En son benim bir türlü adapte olamadığım, mesela bu sosyal medya denilen şey.

Tabii teknoloji, aslında sadece birtakım ürünler değil, belirli bir

organizasyon biçimleri de kuşkusuz. Dolayısıyla bu sosyal medya, hem internet teknolojisiyle, artı örgütlenme biçimiyle ülkemize çok hızlı bir şekilde girdi ve insanlarımızın bir kısmı epey de adapte oldu aslında. Bu adaptasyon, kendi etkisi oranında ülkeyi de değiştiriyor tabii, bunları görüyoruz. Bunlar tabii çok düzensiz bir şekilde, rastgele adeta; çünkü bu teknoloji politikalarının nasıl seçildiğini, bilim ve teknoloji politikalarının nasıl tercih edildiğini doğrusu pek bilemiyorum. Ancak bunlar eğer rastgele ise, arkadaki bu kültür ve yaşam biçimini de dikkate almadan yapıyorsa, bu rastgelelik toplumsal kültürde de büyük değişikliklere, uyumsuzluklara ve büyük problemlere yol açabilir.

Evet, bu kadar söylemiş olayım, daha fazla sözü uzatmayayım.

Teşekkür ederim.

HAŞİM AYDINCCAK (OTURUM BAŞKANI)- Ayhan hocama teşekkür ediyorum.

Başından yöntem olarak açıklamadım, ama sizlerden de katkı veya sorusu olanlar varsa, onu aldıktan sonra, belki Ayhan hocam birkaç şey daha söyleyebilir, panelimizi o şekilde bitirebiliriz.

Soru sormak veya katkıda bulunmak isteyen var mı?

Buyurun.

SACİT YÖRÜKER- Zatıalinize Güney hoca'nın yazısını göndermiştim, o yazılara göz attınız sanırım. Bu yazılara göz attıktan sonra, yazıları yazdığı tarihlerde Güney hoca'nın evrim kuramının Türkiye'de çok ciddi, ateşli, kararlı savunucularından biri olduğunu söyleyebilir miyiz?

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. AYHAN SOL- Aslında bakarsanız, o iki yazıyı -birisi 84, birisi 85'ti yanlış hatırlamıyorsam- okuduktan sonra, *"Acaba öyle bir*

konuşma mı yapsam?” diye düşündüm. Ben de o konuda çalışıyorum, ama seçilen konuyla pek alakası yoktu. O yazıların şöyle bir önemi var: O yazıları o zamanı bilmeyen birisi okusa, sanki Güney hocanın bugünle ilgili yazdığını düşünebilir; çünkü bugün de evrim kuramı böyle bir saldırı altında, siz de yakından takip ediyorsunuz. Dolayısıyla bu da şunu gösteriyor: Türkiye’de bu her zaman varmış demek ki, yani evrim kuramı sürekli saldırı altında. Tabii o zaman müfredata girmesi tartışılıyordu, artık müfredata çoktan girdi, önü alınacak bir noktada değil gibi görünüyor, en azından şimdilik. O açıdan tabii ki çok önemli bir şekilde aslında başımıza neler gelebileceğini önceden haber vermiş, ama maalesef ne Güney hoca ne de diğer hassas insanlar bunu durduramadılar. Tabii ki çok önceden görmüş ve önemli bir evrim taraftarıymış kendisi.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

SALONDAN- Sizin de söylediğiniz gibi, bir düşünce var; *“Batının teknolojisini alalım, kültürünü vesaire almayalım.”* Bununla teknolojinin niteliği arasında bir ilişki var mı? Yani şunu söylemek istiyorum: Eskiden Edison bir buluş yaptığında, ampülü bulduğunda, herkes onu Edison’un yaptığını biliyordu. Ancak günümüzde diyelim ki bilgisayar şirketleri her sene yeni bilgisayar, yeni telefon üretiyorlar, ama sanki bütün bu teknolojik buluşlar gökten geliyor, sanki doğal, hayatın akışına uygun biçimde hep olacakmış gibi. Yani insanlar, bu buluşlarla onları yaratanlar arasında bir ilişkiyi kuramıyorlar. Bence bilim ile teknoloji arasında da bir ilişki doğru dürüst kurulamıyor. Dolayısıyla benim görebildiğim kadarıyla *“Batının teknolojisini alalım, kültürünü, sanatını almayalım”* düşüncesi de kolaylıkla bir zemin bulabiliyor diye düşünüyorum ve sormak istiyorum.

Prof. Dr. AYHAN SOL- Sanıyorum eskiden *“Bu gâvur icadı”* diyenler daha fundamentalist; çünkü meseleye daha temelden bakıyorlar, onun için toptan karşı çıkıyorlar. Bugünküler ise çok pragmatist, fakat yanıldıkları şey, bu ikisinin birbirinden ayrılabilceği; öyle olmasını arzu ediyorlar daha doğrusu, *“Batının gücünü alalım, ama onlar*

gibi olmayalım, biz kendimiz olarak kalalım.” Bu bana pek mümkün gibi görünmüyor; çünkü teknoloji gerçekten yaşam biçimleriyle çok alakalı. Bu yaşam biçimlerini de alacaksınız; çünkü bu bir yerde durmuyor.

Bu nasıl yapılıyor; tabii ki birtakım bilim ve teknoloji politikaları var, kuşkusuz bu da birtakım politik gerekçelere dayanıyor. Mesela 1980’lerdeki Özal’ın iletişim teknolojisini Türkiye’ye getirmesi, arka planda ne vardı o şeyin bilmiyorum, ama tabii bunun yerine başka bir şey tercih edilseydi, Türkiye’nin bugünkü konumu ne olurdu, düşünmek lazım. Ancak iletişim teknolojisinin Türkiye’ye girmesi, eminim Türkiye’de epey bir şey değiştirmiş olsa gerek. İyi ki bunlar bu ikisinin beraber olduğunun farkında değiller; çünkü o zaman hepten her şeyi kapamaya kalkarlardı, belki de güçleri yetmezdi. Hiç olmazsa bu sayede onlar da batının kültürünü, yaşam biçimini anlıyorlar, aslında öğreniyorlar. Bunu kullananlar, aslında bunu anlıyorlar ve öğreniyorlar ve bu da bir tür eğitim oluyor diye umabiliriz, iyi bir şeydir belki. Dediğim gibi, Türkiye’de bu bilim ve teknoloji politikaları çok rastgele -siz mühendissiniz, daha iyi bilirsiniz- seçiliyor. Onun

için bunlar büyük bir karmaşa yaratıyorlar muhtemelen Türkiye’de. Özellikle gençlerle ilgili kaygılar her yerde var da Türkiye’de belki daha fazla. Bunların sonuçlarını da kestiremiyoruz, bunları araştırmak gibi bir derdimiz de yok. Dolayısıyla bu eğitimin nelere yol açtığını da bilemiyoruz. Onun için hem iyi, hiç olmazsa batıdan bunların gelmesine müsaade ediyorlar, ama öte yandan da belki de kötü sonuçlarını da kestirmiyoruz, onlar da ayrı olduklarını düşündükleri için bunu dert etmiyorlar.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

SALONDAN- Hocam, sunumunuzda farklı toplumlarda, farklı coğrafyalarda aslında farklı teknolojilere ihtiyaç olduğunu vurguladınız. Peki, buradan çıkarsak, evrensel geçerli ileri teknoloji tanımını yapabilir miyiz?

Prof. Dr. AYHAN SOL- Tabii bu yaşam tarzları iç içe geçtikçe, yani aslında kültür evrenselleştikçe, herkese uygun kültür oluyor, bu da değişiyor. Mesela daha önceden hiç aklımızda olmayan yeşil teknoloji diye bir şey var, bu aslında bir dayatma şu anda. Bizim ülkemizde bununla ilgili bir araştırma var mı; pek yok bildiğim kadarıyla, çok da azdır belki. Yine gelişmiş ülkelerde var; çünkü onlar biraz da bundan kâr etmek amacıyla bunu geliştiriyorlar. Tabii ki teknolojinin arkasında bu var, kâr etmek, kapitalizmin çok önemli bir motivasyonu. Bunun kârlı olacağını görüyorlar ve böyle bir yeşil teknolojiye özellikle enerji konusunda yatırım yapıyorlar ve bunu geliştirmeye çalışıyorlar. Muhtemelen bunlar bizim için şu anda çok erken, zaten almıyoruz da onları, onlardan şu anda uzak duruyoruz, şu anda ihtiyacımız yok. Ama aldığımız zaman muhtemelen o kültür de bizde gelişmiş olacak. Bir şekilde herhalde ya alacak, çevreye daha fazla hassasiyet, o anlayış da peşinden gelecek ya da belki kültür önce gelecek ve bunu adapte edeceğiz. Tabii bunların sırası her zaman böyle olmayabilir, biri diğerinden daha önce gelebilir. Yani ileri teknoloji de geliyor demek istemiyorum; bazen kültür geliyor, ardından teknoloji de geliyor olabilir, yani o ihtiyaç bu şekilde doğuyor olabilir. Ama sanki

Türkiye’de bunun teknolojisi daha önce gelebilir, bununla beraber bu çevreci anlayış gelişebilir diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

SALONDAN- Bir çelişki var aslında; bu teknolojiyi geliştirenler, doğayı en çok kirletenler ve yeşil teknolojiyi de doğayı kurtarmak için geliştirdiklerini sanmıyorum. Tabii ki kişisel gruplar, dernekler olabilir ama “Onlar doğasını çok iyi koruyor, çok iyi kıymetini biliyor, biz bilmiyoruz” gibi bir kaniya kapılmamak gerekiyor gibi geliyor. Onların bu teknolojiyi geliştirmesindeki ana faktör, sanıyorum salt kâr ve sömürü.

Prof. Dr. AYHAN SOL- Ben de öyle söyledim sanıyorum. Kuşkusuz tabii ki bugün teknolojiyi motive eden problemler, sadece fiziksel koşullar değil, diğer siyasi koşullar, kapitalizmin oluşturduğu bu küresel ekonomik koşullar, bunlar da motive ediyor ve tabii ki en önemlisi

kârlılık ve bunu görüyorlar. Kendi ülkelerinde bir talep haline dönüştü yeşil teknoloji, ama bunun ileride bir kârlılık getireceğini görüyorlar ve bunu da pazarlamaya çalışıyorlar. Muhtemelen biz bu teknolojiyi bir şekilde önceden alacağız. Belki o sayede çevre konusuna biraz daha fazla hassasiyet gösterilebiliriz; çünkü sanıyorum kendi çevresel koşullarımız konusunda o kadar hassas değiliz.

BİRGÜL ERCAN- Güney hocanın dostları grubundan diyelim, Kimya Mühendisi'yim.

Konuşmanızda bir şeye takıldım: Orada teknolojiyi getirmek veya almak dediğiniz, teknolojiyi üretmek mi ya da kullanıcısı olmak mı? Yani bunun tüketicisi olma konusunda bir ayrım yapmak gerektiğini düşünüyorum.

İletişim teknolojisi tabii çok farklı bir şey, yani sonuç itibarıyla burada büyük şirketler var, uluslararası şirketler var, sonuçta bunların pazarı olarak Türkiye de çok ciddi pazarlardan bir tanesi. Bunu kullanıyor olmanın dünyadaki birçok gelişmeye çok daha çabuk ve yakından ulaşabilir olma, insanlar arasındaki iletişimin sınırını aşan boyutta gelişmesi, tüm bunlara katılmakla birlikte, Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikalarıyla bu teknolojileri tüketim malzemesi olarak alma biraz farklı diye düşünüyorum. Örneğin nükleer santrali Türkiye kurma peşinde, Ruslar gelip kuracaklar. Yani bu bizim teknolojiye sahip olduğumuz anlamına gelir mi acaba? Nükleer santrali savunduğum için söylemiyorum, bir örnek olarak bunu verdim. Öyle bir fark koymak gerekir bir yerde, teknoloji alma düşüncesiyle birlikte.

Bilim ve teknoloji politikaları konusunda büyük ölçüde katılıyorum dediğinize, yani teknoloji ve toplumsal kültür, içinde yaşadığımız toplum ve teknoloji, feodal toplum, kapitalist toplum, bütün bunlarla birlikte alındığında, hakikaten bir kültürü de beraberinde getiriyor veya yaratıyor, karşılıklı bir ilişki var, ona inanıyorum.

Diğer konuya da gelince, mesela bilim ve teknoloji politikaları,

çok yakın zamanda Çevre ve Şehircilik Bakanı'nın bir lafı vardı, hatırlarsınız. Sanıyorum Trabzonlu, kendi ilinde yaptığı konuşmada, *“Biz icat falan yapamayız, Müslüman bir toplumuz, ara eleman geliştirebiliriz”* gibi bir şey dedi. Dolayısıyla sanki bana teknoloji üretmek ve teknolojiyi alıp kullanmak, ki buradaki ana faktörün de hiç biz olduğumuzu düşünmüyorum, uluslararası şirketlerin pazarlama alanı içerisinde olarak düşünmek lazım Türkiye'yi, yani bunun arasına sanki bir fark koymak lazım gibi geldi.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. AYHAN SOL- Kuşkusuz biz şu an tüketiciyiz ve kültürün diğer pek çok ürününü de aynı şekilde tüketiyoruz. Yani sanatı, edebiyatı düşünün mesela, ne kadar tükettiğimizi ve ne kadar da bunun üretimine katkıda bulunduğumuzu düşünün. Bir süre sonra biz ya da başka bir ülke, bunların üreticisi de olabilir. Biz henüz teknolojiye üretici olmayı başaramadık, daha çok 70'lerde montaj sanayii denilirdi, şimdi kısmen bazı şeyler yapılıyor, ama bu da yapılabilir, buna engel yok. Ancak tüketicisi olmaya başladığınız andan itibaren, zaten o yaşam biçimini de almış oluyorsunuz, onu da tüketmeye başlıyorsunuz. Bu ürünler öyle bir şey, ürünleri tüketirken o yaşam biçimini de tüketiyorsunuz. Bu, şu demek: Kendi yaşam biçiminizi bir ölçüde o yaşam biçimine dönüştürüyorsunuz. Tabii ki ne kadar onlar gibi oluyorsunuz, o ayrı, ama bu ürünle birlikte bir şekilde onu da almış oluyorsunuz. Evinize yeni giren bir teknolojik ürünün yaşam biçiminizi nasıl değiştirdiğini düşünün, bunun gibi...

NEŞET KOCABIYIK- Dediğinize katılıyorum; teknoloji alınca, onunla birlikte bir kültür de almış oluyoruz, yaşam biçimimiz değişiyor. Ancak buradan da otomatik olarak toplumun, tüketicilerinin teknolojinin ve bilimin önemini anladıkları gibi bir sonuç çıkmıyor.

Şu bakımdan söylemek istiyorum: Osmanlı'dan itibaren bizim toplumumuzun çok pragmatik olduğu, batıdan birtakım icatları hemen alıp kullanmaya başladığını -bunu batılılar da belirtiyor-

biliyoruz. Elbette onlarla beraber birtakım değişiklikler geliyor, kültürel değişiklikler geliyor, ama demin de söylediğim gibi, bu veri alınıyor, *“Dışarıdan bir yerden teknoloji kotarılır, getirilir, biz de bir güzel kullanırız”* gibi. *“Bunu üretmek için şunları şunları yapmak lazımdır, bilimi geliştirmek lazımdır, teknolojiye dair politikalar uygulamak gerekir, teknoloji için planlamalar yapmak gerekir, bilim ve teknoloji arasında şöyle bir ilişki vardır”* gibi yaklaşımlar, bizim toplumumuzda içselleştirilmiş, sindirilmiş şeyler değil. Hatta çeşitli dergiler, şunlar bunlar var, bunun teorisi de yapılıyor, özellikle dinsel gruplar içerisinde *“Batının teknolojisini alırsız, bir güzel kullanırsız, kendimiz geliştirebilirsek geliştiririz, ama onun bilimiydi, kültürüydü, sanatıydı, bunlardan uzak duralım. Bilim nasıl olsa batıda gelişir, teknoloji de batıda gelişir, biz de bir güzel alır, kullanırız”* gibi bazı yaklaşımlar var. Son derece pragmatik bir şekilde her şeyi kullanıyoruz, onun getirdiği bazı kültürel değişikliklere de yaşamımızda yer veriyoruz, ama buradan teknolojiyi üretmek, bilim ve teknoloji arasında köprü kurmak, bilimi geliştirmek gibi sonuçlar çıkmıyor.

Ufak bir örnek vereyim: Bizim Başbakanımız Recep Tayyip Erdoğan, şöyle bir şey söylüyordu: İlk göreve geldiklerinde dedi ki, *“Yeni üniversiteler açacağız, ama YÖK izin vermiyor. Niyeymiş efendim; çünkü yeteri kadar öğretim üyesi yokmuş. Kardeşim; kurun jürilerinizi, öğretim üyesi yetiştirin, elinizi tutan mı var?”* Bilime bakış böyle olunca, bu toplumda da yansımaları kolaylıkla buluyor ve hiç kimse *“Bilim çok farklı bir şeydir, bilim adamı yetiştirmek çok farklı bir şeydir, zor bir şeydir”* demiyor.

Ufak bir şey daha söylemek istiyorum: Zannediyorum İsveç’te birisi profesör olduğunda -halen yapıyorlar mı bilmiyorum- top atışıyla bütün topluma duyuruyorlar, *“Bir profesörümüz oldu”* diye.

Prof. Dr. AYHAN SOL- Tamamen katılıyorum. Bilimi ve teknolojiyi üretmek için gerekli yaşam biçimini, kültürü almıyoruz, ama aslında onların daha çok korktuğu şey geliyor onlarla beraber. *“Onlara benzeyeceğiz”* dedikleri ve korktukları şey, *“Biz de onlar gibi bilim ve teknoloji üreteceğiz”* değil ki, kendilerince *“Batı yaşam tarzı gelir”* diye korkuyorlar. Ama asıl o geliyor zaten, o yüzeysel yaşam biçimi geliyor onlarla birlikte, tam da aslında istemedikleri şey oluyor. Keşke tabii ki onunla beraber üretici bir topluma dönebilsek, ama maalesef tabii öyle değil.

OTURUM BAŞKANI- Ayhan hocama teşekkür ediyoruz.

Doğrusu Ayhan hocamla söyleşiye başlamadan önce hiç ön konuşma, görüşme falan yapmadık. Arkadaşlar konuşmanın konusunu *“Mühendislik, Teknoloji ve Toplum”* diye belirleyince, ben hemen kendi ajitatif çerçevesi içerisinde böyle baktım meseleye. Bizim Ahmet İnam hocayla yaptığımız söyleşiler vardır; orada diyor ki, *“Mühendis; sen pijamanı giyip karnını kaşıyarak dizi seyredecek adam değilsin, okey oynayacak adam değilsin. Bu toplum seni okuttu, bu toplumun sorunlarına sahip çıkman lazım, yoksa meydan cahillere kalıyor”* diyor. Genel örgütsel anlamda da *“Bilimi ve teknolojiyi egemenlerin değil de emekçi halkın hizmetine sunmak”* diye bir

ajitatif çerçevemiz var. İyi ki hocamla konuşmamışız yoksa biz bu ajitatif çerçeveyi hocama dayatırdık. Onun yerine, hocam hakikaten çok farklı boyutuyla konuyu bizimle paylaştı, tartıştı, yaşam tarzına etkisi yönüyle tartıştı. Konuya çok değişik bir boyut kattığı için hocamıza çok teşekkür ederiz.

Katıldığınız için hepinize teşekkür ediyoruz ve Güney hocama, Nazif hocama da buradan bir kez daha özlemimi, saygımı ifade ediyorum. Onlar hep aramızda ve aramızda kalacaklar.

İyi akşamlar.

----&-----

Hocaların Hocası anısına

GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI

NIÇİN SANAYİLEŞEMEDİK YENİLİKÇİ, YARATICI BİR TOPLUM OLAMADIK?

SUNUŞ : H. AYKUT GÖKER

AÇILIŞ KONUŞMASI : Prof. Dr. HALUK TOSUN

KOLAYLAŞTIRICI: HAŞİM AYDINCAK

TARİH: 02 ARALIK 2014

SAAT: 18:30

YER: EMO TOPLANTI SALONU

(IHLAMUR CADDESİ NO:10 KIZILAY - ANKARA)

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ • Ihlamur Caddesi No:10 Kızılay Ankara, Türkiye
Telefon: +90 312 231 44 74 Faks: +90 312 232 10 88 GSM: +90 530 773 09 37, +90 530 773 09 38
e-posta: ankara@emo.org.tr, web: http://ankara.emo.org.tr

/emoankara

/groups/emoankara

/emoankarasubesi

/emoankara

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ**

Hocaların Hocası Anısına...

**GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI
“NİÇİN SANAYİLEŞEMEDİK; YENİLİKÇİ, YARATICI BİR TOPLUM
OLAMADIK?”**

Oturum Başkanı: Haşim AYDINCAK

2 Aralık 2014

----&----

TUFAN TEZİŞ (EMO Ankara Şube Yönetim Kurulu Üyesi)- Arkadaşlar;
iyi akşamlar, hoş geldiniz.

Güney Gönenç hocamız anısına her yıl gerçekleştirdiğimiz etkinliği bir sene daha tekrarlıyoruz. Burada Güney Gönenç hocamızı anmak için video sunumu yapmayı uygun bulmadık; onu anlatacak, onun adına düzenlenecek bir tartışma, bir söyleşi ortamı yaratmayı daha uygun gördük. Haşim arkadaşımız bu etkinlikte kolaylaştırıcı olarak görev yapacak. Haluk hocam ve Aykut hocam aramızda, Güney Gönenç'in en yakın arkadaşlarından, onu tanıyanlarından, onlardan dinlemek istedik.

Geldiğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI (Haşim Aydınçak)-

Merhabalar, hoş geldiniz.

EMO'nun yine güzel bir etkinliğinde sizlerle beraber olma şansını kullanıyoruz. Katılımınız için hepinize teşekkür ediyorum.

Yitirdiğimiz değerlerin anmalarını genelde onların özellikleriyle de yaraşır şekilde yapmaya çalışıyoruz. Tufan arkadaşımızın da söylediği gibi, Güney Gönenç hocamız için de bu amaçla yaptığımız etkinliktir bizi bir araya getiren buluşma.

Güney hocamı 2011 yılının 2 Aralık'ında yitirmiştik, ama sanıyorum uğurlarken de *"Hep aramızda olacaksınız"* demiştik. Gerçekten de bugün onunla yine birlikteyiz ve aramızda oluşunu hep birlikte yaşıyoruz.

Arkadaşımızın da söylediği gibi, konferansta daha önceki dönemlerde yaptığımız gibi bir slaytlı sunum yapmak yerine, onu bizlere anlatacak ve bizlerle paylaşacak olan Haluk Hocam bir açılış konuşması yapacak. Arkasından da Aykut hocam bize sunumunu yapacak. Tam da Güney hocaya yaraşır bir buluşma kesitindeyiz. Onun için ben öncelikle haluk hocama söz vermek istiyorum.

Buyurun.

Prof. Dr. HALUK TOSUN- Değerli izleyiciler; 3 yıl önce yitirdiğimiz Güney Gönenç hocamız, pek çoğumuzun üniversiteden hocası, kimimizin sevgili arkadaşı, bazılarımızın yazdığı yazılarından tanıdığımız çok ünlü bir 21. Yüzyıl aydınıydı. Bilim insanıydı, mühendisti; edebiyatı, özellikle şiiri çok severdi. Klasik Türk ve Batı müziğini,

Türk halk müziğini üst düzey bir uzman yetkinliğiyle bilir, anlar ve icra ederdi. Türkçe'nin tutkunuydu; güzel konuşur, güzel yazardı.

Çağının yakın tanığı olan Güney hoca, sosyalist bir dünya için verilen mücadelenin içinde de tüm varlığıyla vardı. Odamıza çok yönlü katkıları yıllar boyu hep sürdü. EMO yönetimleri ona her zaman sahip çıktı, onu sevdi, saydı ve ölümsüzlüğünü yaşatmak için 3 yıldır yıldönümlerinde onu topluca anmayı görev bildi. İlk 2 yıl Güney hocamızın çok yönlü kişiliğini konuştuk; ortak anılarımızdan, derin özlemimizden söz ettik. Bu yıl ve gelecek yıllarda hocamızın seminer, konferans, panel biçimlerindeki etkinliklerle anılması ve onun hep aramızda olduğunun pekiştirilmesi için Oda yönetimlerimizin yoğun çalışmaları oldu. Bu yıl işte böyle bir toplantıda bir araya geldik.

Konuşmacımız, Sayın Harun Aykut Göker. Aykut Göker, İTÜ mezunu bir Yüksek Makine Mühendisi, yaşamı boyunca emek mücadelesinin ön saflarında bulunmuş bir sosyalist. Zengin bir mühendislik döneminin ardından, emekliliği sonrası eski TÜBİTAK'ta da önemli ve yararlı projelerin değerlendirilme süreçlerinde etkin rolleri var. Tüm Teknik

Elemanlar Derneği, kısaca TÜTED Başkanı olarak da uzun yıllar örnek çalışmaları hayata geçirdi. Askeri ve sivil dönemlerde defalarca çeşitli gözaltılar, polis baskınları ve hapishaneler yaşadı. Türkiye Barış Derneği davasında beraat ile sonuçlanan 3 yıllık bir hukuk sürecini değişik hapishanelerde geçirdi. Son yıllarda Cumhuriyet Gazetesi'nin Bilim ve Teknik Dergisi'nin köşe yazarı olarak son derece önemli olduğuna inandığım görüşlerine yer veriyor. Bugün yaşadığımız çok yönlü sorunlarımızın en derinlerdeki nedenlerini bilimsel bir titizlikle anlamaya ve anlatmaya çalışıyor. Özel olarak sanayileşme, teknoloji üretebilme sorunlarıyla uğraşırken son derece sarsıcı sorular atıyor ortaya; bunları birazdan kendisinden dinleyeceğiz.

Biz sanayileşmeyi niye yapamadık; iyi başlangıçlar yapsak da devamını niye getirmedik, neden Aykut Ağabey?

OTURUM BAŞKANI- Haluk hocanın da anlattığı gibi, Aykut hocayı yıllardan beri bilim, teknoloji, sanayi ve yenileşme süreçlerine ilişkin çabalarından, katkılarından tanıyoruz, biliyoruz. Bu anlamda kurumsal çalışmalar yaptığı gibi, işin ilginç de daha çok disiplinler kesişimi bir çalışmayı sürdüren bir hocamız. Bu süreçlerin yanı sıra, biz onu Güney hocanın *“Karanlık Zamanların Şarkısı”* kitabına yazdığı sunuştan biliyoruz; bilim ve sanatta sürdürdükleri çalışmalarından biliyoruz. Yine TMMOB ve Makine Mühendisleri Odası'na bilim ve teknolojiye ilişkin her çalışmasındaki katkı ve sunularından yakından tanıyoruz ve EMO olarak da gündemimize yakınarda giren kitabı kapsamındaki *“Bilim ve Teknolojide Değişim, Değişen Mühendislik Profili, Yenileyen Mühendis”* başlıklı sunumundan hocamı yakından biliyoruz.

Hocam, yıllardan beri ülkemizde bilim, teknoloji, sanayi ve yenilikçilik politikalarının oluşumu ve gelişmesi konusuna çok önem veren birisi. Ben Güney hocayı daha önceki tanıtımlarında *“Hocaların hocası”* diye tanıtırken, “Doçent'ten öte bir unvanı yok, ama gerçekten en seçkin hocalarımız da onu hocamız diye tanıtıyorlar” demiştim. Unvan yeterli olmuyor, gerçekten Aykut Hocama da baktığımızda,

nihayet bir Yüksek Makine Mühendisi görünüyor, ama baktığımızda, ülkemizin bilimine katkılar koyan, çok emekler veren, çaba gösteren birisi. O yüzden bu çabaları çoğu kez böyle üstüne yazılmış yazı gibi bir durumda kalmasının herhalde acısını içinde hissediyordur, biz de öyle hissediyoruz. O nedenle hocam, bütün bu süreçteki birikimlerini, *“Niçin yeterince yenilikçi ve yaratıcı olamadık?”* sorusunun etrafında hazırladığı kitabıyla vermiş. Bu kitabı 380 sayfa ve o 380 sayfadan da özetleyerek bizimle bugün ne kadar sürede ne paylaşacak, doğrusu ben de merak ediyorum. Böyle bir çalışma yaptığı için hocamızı gerçekten kutlamak gerekir, çok saygı duyuyorum bu çalışmasından dolayı ve kendi mütevazı tavrıyla buna *“Başarılı olamama meselesini daha iyi anlayabilme denemesi”* diyor, ama bakalım, inanıyorum ki o bizler için de aydınlatıcı olacaktır.

Buyurun hocam, sizi dinliyoruz.

AYKUT GÖKER- Hakkımda söylenenler, doğrusu beni oldukça baskı altında tutacak, yani bu kadar övgü işitmeye alışık değilim. Her ikinize de teşekkür ediyorum. Dilerim söylenenlere uygun bir sunuş yapabilirim.

Zaten konu söylendi, ‘Niçin geri kaldık, niçin sanayileşemedik?’ Bu yeni sorulan bir soru değil; özellikle 60’lı yıllarda solda, entelektüeller arasında çok tartışıldı. Nedenleri Osmanlı’nın üretim tarzında, toplum yapısında ve Avrupa ile olan ilişkilerinde arandı. Bu tartışmalarda öne çıkan neden şuydu: Kapitalist Avrupa, kendi iktisadi sisteminin doğasına uygun bir dünya sistemi oluşturdu. Sistemin belirleyici özelliği, gelişmişlikte geri kalan ülkelere dayatılan ilişkilerin, onların toplumsal gelişmelerinin önünü kesmesiydi. Osmanlı’da da böyle olmuştu. Türkiye Cumhuriyeti de iktisadi sistem konusunda yaptığı siyasi tercih nedeniyle bu ilişkiler çemberinin dışına çıkamamakta ve geri kalmışlık zincirini kıramamaktaydı.

Ancak 60-70’li yıllardan bu yana yaşanan dünya deneyimi, Türkiye’nin durumunun yeniden sorgulanması gerektiğini göstermiştir; çünkü 50’li

yıllarda Türkiye'yle karşılaştırılabilir durumda olan bazı ülkelerin sanayileşebildiklerine tanık olunmuştur. Bunlar da kapitalizmin dünya sistemi içinde yer alan ülkelerdir. Bir kez daha görülmüştür ki, kapitalist sistem içinde kalarak da sonradan sanayileşmek mümkündür. Tabii ki bu giderek daha da zorlaşıyor; çünkü kapitalizmin dünya sisteminde önde koşanlar, arkadan gelenlerin yetişmelerini engellemek için ne mümkün ise yaparlar, sistemin doğası böyle. Buna rağmen sanayileşebilmeyi sonradan başaranlar olmuştur, oluyor da.

Yine net olarak görülmüştür ki, sanayileşebilmek, her şeyden önce yenilikçi, yaratıcı bir toplum olabilmek ve bununla eşzamanlı olarak bilim ve teknolojiyi geliştirebilme yeteneğini kazanmakla mümkündür. 50'li yıllardan sonra sanayileşen ülkeler de temelde bunu başarmışlardır. Biz niçin yenilikçi, yaratıcı, bilim ve teknoloji geliştirebilen bir toplum olamadık? İşin özüne inip sorulması gereken soru budur.

Burada bir kavrama değinmek istiyorum. Yenilik, bir iktisat terimi olarak *'bilimsel ya da teknolojik bir bilgiyi yeni bir ürüne, yeni bir üretim yöntemine, yeni bir hizmet ya da sisteme dönüştürmek'* demektir. Yenilikçi, yaratıcı toplum, bunu becerebilen toplumdur. Yenilikçi toplum, gereksindiği yeni teknolojileri de kendisi üretebilmelidir, elbette çağımızda teknolojinin ana kaynağı olan bilimi de. Bilim ve teknolojide yetkinlik, yenilikçi toplum olabilmenin olmazsa olmaz koşuludur.

Bilimde, teknolojide ve yenilikçilikte yetkinlik ise kültürel miras meselesidir; kuşaktan kuşağa devredilen bir kültürün -bilgi ve deneyim birikiminin- ürünüdür. Burada kullandığım kültür kavramı, toplumların öğrenme ve öğrendiklerini gelecek kuşaklara aktarma kapasitelerine dayanan bilgi ve deneyim birikimlerini ifade eder.

Sosyolog Behice Boran'ın, 40'lı yıllarda yaptığı tespit konuya açıklık getiriyor: *"Kültür, karşılıklı insan ilişkilerinin, topluluk faaliyetlerinin ürünüdür; ancak karşılıklı insan ilişkileri, faaliyetleri çerçevesinde"*

görüldüğü takdirde kültür olayları özüne uygun ve doğru olarak anlaşılabilir.” (1) Boran’ın burada kastettiği ‘insan ilişkileri’, “insanın doğal çevre ile / doğa ile ilişkiye girişmesinden doğan, insanlar arasındaki ilişkilerdir / ilişki sistemleridir. ...[Bunlar] iş bölümü, mülkiyet ilişkileri, üretim organizasyonu ilişkileridir [üretim ilişkileridir].” (2)

Şimdi soralım: Türkiye Cumhuriyeti, hangi kültürün mirasçısıdır? Hiç kuşkusuz, Osmanlı’nın... Bilimde de, teknikte de... Ya Osmanlı kimin mirasçısıdır? O da hiç kuşkusuz İslâm’ın; ama kurulduğu XIV. yüzyıldaki -1300’lerdeki- İslâm kültürünün mirasçısıdır.

Eğer İslâm, doğa bilimlerinde XI. yüzyıldaki üstünlüğünü sürdürebilseydi, Osmanlılar da bu üstünlüğün mirasçısı olacaktı. Ancak 1085’te Toledo ve 1091’de Sicilya Müslümanların elinden çıktıktan sonra, bilimdeki üstünlük Hristiyan Avrupa’ya geçti. Sonrası biliniyor; Yunan biliminin Avrupa’da XVII. yüzyıla kadar süren egemenliği, sonuçta da Copernicus, Galileo, Kepler, Descartes ve Newton’un öncülük ettikleri bilim devrimi ve Hristiyan Avrupa’da aklın mutlak zaferi... Ne var ki, bu ilerlemeler olurken İslâm, XII. yüzyıldan başlayarak doğa bilim ve felsefesiyle ve aklı esas alan düşünce sistemiyle olan bütün bağlarını kopardı. Bu kopuşu, Arap coğrafyasında Endülüs’ten çekilmeyle başlayan ticaret ve kentleşmedeki gerilemeye bağlayanlar var. Ancak asıl olarak akılcı felsefeden gelmesine rağmen, daha sonra bu düşünce sistemini reddeden İslâm filozofu Gazâlî’nin (1058-1111) öğretisi, dinsel dogmanın XI. yüzyıldan başlayarak İslâm’ın düşünce ufkuna egemen olmasında ve İslâm’ın doğa biliminden kopmasında belirleyici olmuştur.

Osmanlı’nın düşünce sistemini de İslâm’ın akıl yolundan kopma

1 Boran, Behice (1943), “Sosyolojide Bocalamalar II”, **İnsan**, Sayı 22, Nisan 1943.

2 Boran, Behice (1943), “Sosyal Evrim Meselesi”, **DTC Dergisi**, Sayı 2, 1943.

döneminin kültürü belirlemiştir. Osmanlı'nın devlet anlayışı ve bu anlayışa dayanan yönetim ideolojisi de devraldığı dinsel dogmaya dayanan düşünce sistemini pekiştirdi, kurumlaştırdı.

Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak diyor ki: *“Osmanlı İmparatorluğu, kendi devlet anlayışı istikametinde geliştirdiği yapısının çok tabî bir tezahürü olarak, kendine uygun bir şekilde dogmatikleştirdiği Ehl-i Sünnet düşüncesi içinde ve kendi pratik ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda bir düşünce ortamının oluşmasını teşvik etmiş ...[bu düşünce sisteminden] ayrılmamaya yüzyıllar boyu itina göstermiş ve her türlü ayrılma teşebbüslerini ağır bir şekilde cezalandırmıştır...”* ⁽³⁾

Ocak ekliyor: *“Osmanlı İmparatorluğu'nun merkeziyetçi yapısının çok tabî bir sonucu olarak medreseler, ...Osmanlılar'da genellikle bürokrasiye eleman yetiştiren kurumlara dönüşmüş, ulema da bürokrasinin bir parçası hâline gelmiş... ...son devirlere kadar bu konumu hiçbir şekilde değişmemiş... ...merkezî yönetimden bağımsız[laşamamıştır]. ...İlim ve düşünce ancak bu sınırlar içinde ve*

devlet hizmeti için söz konusu olmuş[tur]...” (4)

İsmail Hakkı Uzunçarşılı da Osmanlı’da medresenin durumunu net olarak ortaya koyar. Ona göre, Davud-ı Kayserî (ö.1350), Molla Fenarî (1350-1431), Hızır Bey (ö.1549), Ali Kuşçu (ö.1474), Hoca-zâde Muslihuddin Mustafa (ö.1488), Molla Hüsrev (ö.1480), Hayalî Şemseddin Ahmed (ö.1470), Sinan Paşa (ö.1486), Molla Lütî (ö.1495) Osmanlı medresesinin kökleştiği XIV, XV ve XVI. yüzyıllardaki âlimler kuşağının en ünlülerindendi. Davud-ı Kayserî’nin yolunu izleyen Molla Fenarî’den sonra gelen isimler, Fenarî’nin kurduğu mektebe mensuptular. Molla Fenarî ise Şeyhü’l ulema İmam Fahreddin Râzî’ye mensuptu. Osmanlıların medrese teşkilâtında da bu mektep esas olmuştu.⁽⁵⁾

Biliniyor; İmam Fahreddin Râzî (1149-1209), Sünnî inanca bağlı Eş’ari mektebindendir ve aynı mektebe mensup Gazâlî’nin etkisinde kalmış; akli reddeden bir kelâmcıdır.

Sayılan âlimlerin ve onlardan sonrasının neredeyse tamamı Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak’ın işaret ettiği gibi, müderrislikten başka, ‘kadılık’, ‘şeyhu’l-islâmlık’ ve hattâ ‘vezir-i âzamlık’ gibi, üst düzey bürokratik görevlerde de bulunmuşlardır. Yâni Osmanlıda medrese de devlet yönetimi de akli dışlayan düşünce sisteminin -dinsel dogmanın- egemenliğindedir.

Osmanlı’nın akıl yoluna uzak düşmesinin doğurduğu sonuçlara ilişkin iki çarpıcı örnek vereceğim: İlki İstanbul Rasathanesi diğeri de Dârülfünûn’un kuruluş öyküsüdür...

1577’de İstanbul Rasathanesi’ni kuran Takiyüddîn el-Râsîd çağdaşı ve çağımız bilimine uzanan yolun öncü isimlerinden biri olan Danimarkalı astronom Tycho Brahe (1546-1601) ayarında bir gökbilimciydi.

4 Ocak, Ahmet Yaşar (2011), **age**.

5 **Bkz.** Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1943), **Osmanlı Tarihi**, II. Cilt, 7. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1995.

Takiyüddîn el-Râsîd Osmanlı için bir şanstı. Ama Osmanlı, 1580’de padişah emriyle rasathaneyi yerle bir ederken neyi yok ettiğinin farkında bile değildi. Halil İnalcık’ın teşhisiyle söylersek bu “*bağnazlığın zaferiydi.*” ⁽⁶⁾

Osmanlı yeniden bir rasathane kurmaya, ancak XIX. yüzyıl ortalarına gelindiğinde ihtiyaç duymuştur. Ne var ki, 1868’de kurulan Rasathane-i Amire de 12 Nisan 1909’da (31 Mart Vak’âsı) isyancılarca tahrip edildi. Bunun yerine 1911’de Fatin Hoca’nın kurduğu rasathane ise 1925’e kadar **sadece meteoroloji gözlemleri** yapmıştır.

Dârülfünûn’a gelince; ad olarak, Tanzimatçıların ulemayı ürkütmemek için ‘dârülulûm (ilimler evi)’ yerine ‘dârülfünûn (fenler evi)’ sözcüğünü yeğledikleri Batılı anlamdaki ilk üniversitemizdir. Kuruluşu, Bologna, Paris, Oxford ve Montpellier üniversitelerinin kuruluşundan yaklaşık yedi yüzyıl sonraya, 1800’lü yıllara rastlamaktadır. Bunca gecikmeye karşın, Dârülfünûn’da sürekli eğitime, ilk fikrin ortaya çıkışından 55 yıl sonra; ancak 1900 yılında başlanabilmiştir. ⁽⁷⁾

Koskoca bir imparatorluktan Türkiye Cumhuriyeti’ne, Dârülfünûn gibi, Batı’da üniversitenin kuruluşundan 700 yıl sonra, XIX. yüzyıl tamamlandığında öğretime başlayabilmiş bir bilim kurumu ve bu kurum bilimde ne düzeydeyse o düzeyde bir bilim kültürü miras kalmıştır.

Osmanlı’dan bilimde böylesine çorak bir kültür ortamı devralan Türkiye Cumhuriyeti’nde, Atatürk’ün ortaya koyduğu “*Hayatta en hakiki mürşid ilimdir*” ilkesi, aslında kültürde yörünge değiştirme olarak tanımlanabilecek köktenci bir atılımı simgeler. Osmanlı’nın düşünce dünyası, din merkezli bir yörünge çizer. Atatürk, bu ilkeyle merkeze bilimi -aklı- oturtmak istemiştir. Bu, Aristoteles’in yer

6 **Bkz.** İnalcık, Halil (1973), Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600), YKY, 2003.

7 **Bkz.** Tekeli, İ. (2007), “Cumhuriyet Öncesinde Üniversite Kavramının Ortaya Çıkış ve Gerçekleştirilmesinde Alınan Yol”; (in) ‘Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi (1861-1961), TÜBA, 2007.’

merkezli kozmoloji sistemi yerine, Copernicus'un Güneş merkezli sistemini geçirmek kadar zor bir işti.

Atatürk'ün devrim ya da inkılap olarak nitelenen siyasal ve toplumsal alanlardaki köktenci müdahaleleri de o zor işi, dogma yerine aklı merkeze alan bir düşünce sistemini kurmayı başarmak içindir. Ne var ki, o köktenci müdahalelere rağmen, 40'lı yılların ikinci yarısında, bilim ve eğitim ortamında yıkım ve karanlığa yeniden dönüş başlamıştır. Üniversitede yaşanan 40'ların, 50'lerin karanlığı, 27 Mayıs [1960] askeri müdahalesindeki 147'ler olayı, 12 Mart ve 12 Eylül'ün karanlığı belleklerdedir. Bunların içinde nispeten daha az bilineni, 40'ların ve 50'lerin karanlığını sevgili Güney Gönenç hocamızın *“Karanlık Zamanların Şarkısı”* kitabından bazı satırbaşlarıyla aktarmaya çalışacağım.⁽⁸⁾

30'lu yıllarda çok sayıda Alman bilim insanı, faşizmin karanlığından kaçmaktadır. Atatürk'ün yönlendirmesiyle ve milli eğitim bakanları Reşit Galip, Saffet Arıkan ve Hasan Ali Yücel'in çabalarıyla onlara Türkiye'nin kapıları açılmış, 200'den fazla bilim insanı genç Cumhuriyet'in aydınlığına sığınmıştır. Türk üniversitesi için bu bir yeniden doğuştu, bir Rönesans'tı, ama bu bilim insanları, 40'lı yıllara gelindiğinde, sığındıkları ülkenin karanlık güçlerince geri püskürtüldüler. Alman bilim insanlarıyla aynı dönemde üniversiteden uzaklaştırılan, bizim de son derece yetkin bilim insanlarımız vardır. Onların içinden Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes, Muzaffer Şerif Başoğlu, Nabi Dinçer, İlhan Başgöz, Mübeccel Kıray, Azra Erhat, Agop Dilaçar gibi bilim insanlarımızın bir bölümü, yaşamlarını yurtdışında sürdürecektir ve bilim dünyasında gerçekten büyük saygınlık kazanacaklardır. Gönül verdiği üniversitesinden ilk üç isimle birlikte uzaklaştırılan bir bilim kadınıysa, yurtdaki karanlığa olan isyanını giderek yükseltecek ve o karanlığa karşı verilen toplumsal mücadelede öne çıkan bir isim olacaktır: Sosyolog Behice Boran...

8 Bkz. Gönenç, Güney (2011), **Karanlık Zamanların Şarkısı: Üniversitede 40'lı 50'li Yıllar**, Yeni Umut Yayınları, Ankara.

Üniversitenin bunca parlak bilim insanından arındırıldığı 40'lar karanlığını izleyen 50'lerin karanlığında ise, dışlananların yerini yine Almanya'dan davet edilen, ama Nazi Almanya'sıyla uyum sağlamış, hatta Nazi Partisi'ne üye olmuş bilim insanları almıştır.

40'ların, 50'lerin karanlığı, yalnızca üniversitede değil, temel eğitim kurumlarında da yaşanmıştır. Nüfusunun ezici çoğunluğu köyde yaşayan Cumhuriyet'in eğitimdeki bir avuç öncü kadrosu, cehaletin kırsal kesimden başlayarak üstesinden gelinebilmesini sağlayacak özgün bir eğitim kurumu yaratmıştır, hepiniz biliyorsunuz; köy enstitüleri... Köy enstitülerinde yakılan ışıklar da 40'lı yıllarda köretilmiş, 50'li yıllarda bütünüyle söndürülmüştür.

50'li yıllarda başlayan köyden kente göç dalgasının yol açtığı büyük toplumsal altüst oluştaki kırsal kesim, baş başa bırakıldığı cehaleti de kendisiyle birlikte kentlerin varoşlarına taşımıştır. Köy enstitülerinin yok edilmesinin bugün toplumu saran kültürel geriye dönüşteki rolü kesinlikle yadsınamaz.

Temel eğitimde dinsel dogmayı esas alan okullaşmanın tohumları da 40'lı yıllarda atılmıştır. İmam hatip kurslarıyla başlayıp 50'li yıllarda imam hatip okullarının kurulmasıyla devam eden bu süreç giderek hızlanmış, 12 Eylül ortamında tırmanışa geçmiştir ve sonuçta da Sünnî akideye bağlı siyasi İslâm 2002'de iktidarı devralmıştır. 2002'den bu yana ülkeye hâkim olan iklim, bilim için elverişsiz bir iklimdir, bin güçlüğe rağmen belli üniversitelerde boy atmaya başlayan bilim disiplinlerini de kökünden kurutacaktır. Hâlâ geleceğe yönelik sanayileşme hayalimiz varsa, bilelim ki o hayali gerçekleştirmenin olmazsa olmaz koşulu olan bilim temeli çöktü çökecek...

Bilimde geldiğimiz nokta bu... Peki teknikte, teknolojiye, sanayide devraldığımız miras ve geldiğimiz nokta ne? Rönesans'ın, bilim devriminin, aydınlanma çağının uzağına düşen Osmanlı, sanayi devriminin de farkına bile varmamış, o devrimin yarattığı kültürün çok uzağına düşmüştür. Osmanlı'nın sanayide ve teknolojiye

geldiği noktayı 1913-1915 yılları sanayi sayım sonuçlarında görmek mümkündür.⁽⁹⁾ O sayım, Osmanlı'nın sanayiyle ilgili ciddiye alınabilecek bir bilgi ve deneyim birikimine, dolayısıyla da herhangi bir teknoloji yeteneğine sahip bulunmadığının belgesidir.

Genç Cumhuriyet'e sanayi olarak kalan miras bir hiçtir, dolayısıyla teknoloji mirası da bir hiçtir. Siyasi bağımsızlığını pekiştirmek için iktisadi güç arayışındaki genç Cumhuriyet'in önemli meselelerinden biri, ülkede fabrika kurmak, imal etmeyi öğrenmekti. Genç Cumhuriyet'in kadroları, sanayi planı yaptılar, büyük ölçüde de uyguladılar. Sanayi hamlesine, çağın ilim ve fennine egemen olmaya yönelik devlet politikası eşlik etti. Bu ilkenin en çarpıcı örneği, 1925 gibi erken bir tarihte uçak sanayiinin kurulmasına karar verilmesi ve ardından atılan adımlardır. O adımlardan en önemlisi, uçak ilim ve fennine egemen olmak için 1941'de verilen stratejik karardır. O stratejik karar uyarınca 1941'de Yüksek Mühendis Mektebi'nde Uçak Mühendisliği Dalı açıldı; 40'ların başında uçak fabrikası, ortalarında motor fabrikası kuruldu. 1947'de aerodinamik araştırmalar için Ankara rüzgâr tünelinin yapımına başlandı. Rüzgâr tüneli, o zamanki

Türkiye'nin uçak yapımında kendi özgün tasarımını geliştirme ve bunu başarabilmek için AR-GE'ye yönelme kararlılığının bir göstergesidir. Ne var ki 40'lı yılların ikinci yarısında uçak yapma konusundaki kararlılık tavsadı, 50'li yıllara gelindiğinde bütünüyle vazgeçildi; kurulan iki fabrika işlevsizleşti, rüzgâr tüneli tamamlanmasına rağmen işletmeye bile açılmadı. Dahası Türkiye, kendisini teknolojiye sıçratacak, geleceğini güvenceye alacak savunma sanayiini kurmaktan da vazgeçti.

40'lı yılların ikinci yarısından başlayarak yok edilen, gerçek anlamıyla sanayileşme tutkusuydu. Daha da önemlisi, fabrika kurma fikriyle çağın ilim ve fennine egemen olma vizyonu arasındaki bağ koparıldı. Sanayileşme tutkusunun karartılmasında **Truman Doktrini** uyarınca 12 Temmuz 1947'de ABD ile imzalanan **Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Anlaşma** ile **Marshall Planı** çerçevesinde 4 Temmuz 1948'de yine ABD ile imzalanan **Ekonomik İşbirliği Anlaşması** katalizör görevi görmüştür.

ABD, bize üç altın formül öneriyordu: *'Senin silah yapmana gerek yok, ben sana yardım faslından sağlarım. Askerinin kaşık çatalı bile benden... Sen bayındırlığa önem ver, karayolu yap; yol makinaları benden... Sen tarıma önem ver; traktör, biçerdöver benden...'* Bu üç altın formülü öneren ABD'dir, ama gönül rahatlığıyla kabul edip sanayileşmekten vazgeçen Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Türkiye, 60'lı yıllarda uyanır gibi oldu, sanayileşme meselesi ve planlama yeniden gündeme geldi, önem kazandı. 60'lı, 70'li yıllar, özel sektör imalat sanayiinin devletin koruyucu kanatları altında büyümesine ve bu sürece paralel olarak da sanayi burjuvazisinin yükselişine tanık olduğumuz yıllardır. Yeni bir sınıf olarak yükselişe geçen sanayi burjuvazisi, belli bir sermaye birikimine sahip olmuştur, ama ilk kuşağın aileden gelen sanayicilik deneyimi yoktur. Bu kuşağın karşısında ise kapitalizmin dünya sisteminin çarklarını çeviren, en az 200 yıllık bilgi ve deneyim birikimine sahip bir sanayi burjuvazisi

vardır. Böyle bir burjuvazi karşısında bütün deneyimsizliğiyle kendi egemenlik alanını belirleyerek var olabilme arayışında olan Türkiye’deki yeni sınıf, kendisi için ilahları kızdırmayacak güvenli bir yol bulmanın peşindedir ve o yolu da bulmuştur: Rekabet ederek değil, işbirliği yaparak, olası rakibi yanına ortak alarak pazara giriş... Sonuçta yabancılarla ortak olunup onların lisansı ile imalata başlanmıştır. İmalatta yetkinleşmeyi öğrenirken, bir yandan da kullanılan teknolojiyi özümseyip onu geliştirme yetkinliğini de kazanmak yerine, gereksinilen teknolojiyi dışarıdan transfer etme ya da bu meseleyi, teknoloji üstünlüğünü elinde tutan yabancı ortağa bırakma yolunu seçmiştir.

1980’li yıllar, yani Özal’lı yıllar, sanayi burjuvazisinin, yaptığı stratejik seçim doğrultusunda, kapitalizmin dünya sistemine tam anlamıyla eklemlendiği yıllardır. Giderek hızlandırılan özelleştirmelerle kamu kesimindeki yetkin kadroların eritilişi ve sanayileşmede katalizör görevi görecek bir seçeneğin, kamu seçeneğinin yok edilmesi bu süreçte eşlik etmiştir.

90’lı yıllar, yurtsever kadroların değişen siyasi ortamdan yararlanarak ulusal ölçekte izlenmesini öngördükleri bilim ve teknoloji politikalarını siyasi otoriteye kabul ettirip uygulamaya çalıştıkları yıllardır. Ülkede ilk kez AR-GE’yi teşvik için kapsamlı destek programları yürürlüğe konulmuştur. Ancak ne yazık ki sanayide izlenen genel çizgide ciddi bir değişiklik olmamıştır.

2000’li yıllara gelindiğinde, tespit şudur: Sanayileşemedik, sanayi toplumu olmadık, ama kapitalizmin bütün bir dünya coğrafyasına yayılan tedarik zincirleri üzerinde konumlanmış bir imalat merkezi olduk... Evet, hem de yetkin bir imalat merkezi: Teknoloji gücünü elinde tutan yabancı ortakların verdiği spesifikasyonlara uygun olarak, teknoloji yoğun girdi ve komponentleri de yine onlardan sağlayarak, onların markaları altında, öngördükleri kalite ve sürede, kabul edilebilir buldukları fiyatlarla imalat ve ihracat yapabilen bir

merkez...(10) Ancak bu imalat merkezinin sürdürülebilirliği pamuk ipliğine bağlıdır; çünkü uluslararası tedarik zincirlerindeki imalatçı konumumuza bağlı olarak yaratılan toplam değerdeki payımız çok az... Marjinal kârlarla çalışan bir sanayi... Aslan payını teknoloji gücünü elinde, tedarik zincirini denetiminde tutan yabancı ortaklar alıyor... Ve yabancı ortak, her an coğrafya değiştirebilir, bu esnekliğe sahip...

Peki, gelecek için hiç umut yok mu, yani ne olacak bu sunuşun sonu? Evet, yanıt 2000’li yıllarda, ama önce 2000’li yıllara nasıl geldik, onu çok kısa olarak anımsayalım.

40’lı yılların ikinci yarısından başlayıp 2002 Kasım’ına kadar olan süreçte özellikle merkez sağ iktidarların siyasi liderleri ve dayandıkları iktisadi güç odakları, dini duyguları güçlü olan bir toplumu, savundukları iktisadi, siyasi sistemi sürdürebilmenin güvencesi olarak görmüşlerdir. O nedenledir ki merkez sağ için Osmanlı’dan devralınan Sünnî inanç kültürünün Cumhuriyet’in ortaya koyduğu temel ilkelerle çok da büyük bir uyumsuzluğa düşmeden, yeniden üretilerek sürdürülmesi esas olmuştur. Ne var ki, bu yolla denetim altında tutulabilecekleri sanılan halk kitleleri içinde örgütlenerek güç kazanan ve sonuçta merkez sağın denetiminden çıkan Sünnî akideye bağlı siyasi İslâm, 2002 Kasım’ında iktidarı almıştır. Amaçları, Sünnî esasları hem devlet yönetiminde hem de bireysel ve toplumsal hayatın her alanında yeniden hâkim kılmaktır. Siyasi önderleri ve kadrosunun megalo ideası, Sünnî akideye bağlı bir ümmet coğrafyası üzerinde hâkimiyet kurmaktır. İktisadi sistem olarak kapitalizmle bir sorunları yoktur; ancak kapitalizmin dünya sisteminin yerel coğrafyadaki muhatabı İslâmî sermaye olacaktır.

Böylesi bir toplum düzeninden sanayileşmiş bir toplum çıkmaz. Sırtlarını dayadıkları İslâmî sermayenin kültürü, bilgi ve deneyim birikimi her şeyden önce buna yetmez. Kanıt ortada, 12 yıldır

10 Sanayimiz ile ilgili bu çözümleme için Tülay Akarsoy’a teşekkürlerimle...

sürdürdükleri ekonomik faaliyetlerin esası, doğal kaynakların ve kamunun elindeki maddi varlıkların talanına, inşaat sektöründe yaratılan ranta ve ticarete dayanmaktadır.

Çözüm, böylesi bir geleceğe itirazı olanların örgütlü mücadelesinde, ama şu yasayı hiçbir zaman unutmadan: Bölünerek çoğalmak yalnızca biyolojide geçerlidir.

Hepinize çok teşekkür ederim.

HAŞİM AYDINCAK (OTURUM BAŞKANI)- Aykut hocamıza çok teşekkür ediyoruz.

Arkadaşlar; Aykut hocamı dinledik. Anlattığı hikâye, çoğumuzun bildiği, içinde yaşadığımız bir süreç. Bu nedenle sizlerin de katkıları ve konuya ilişkin soruları olacaktır herhalde.

Buyurun.

CEM AYDIN (Mimar)- PTT’de 74 yılında yöneticilik yaptım ve de mimarlıktan çok elektrikle ilgili bir konuda bir şeyi paylaşmak istiyorum. O zaman maalesef bizim PTT yönetim kurulu üyeleri, eşlerine kürk almak için yurtdışına gidiyorlardı. Maalesef biz depreme karşı en geç yıkılması gereken yapıları 6 metre yükseklikte yapmak zorunda kaldık ve Kanadalılar’dan elektromekanik sistemi satın almak zorunda kaldık. Bunu paylaşmak istedim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

ALAATTİN ALİ YOLCU- Merhaba arkadaşlar.

Aykut Hocam, Türkiye’de 1925’te uçak fabrikası kuruldu Türkiye’de.

AYKUT GÖKER- Şirket kuruldu.

ALAATTİN ALİ YOLCU- Şirket kuruldu, ama bildiğim kadarıyla Kayseri’den Ankara’ya ilk uçağın uçtuğunu biliyorum, yanlış mı bilmiyorum, böyle bir gelişim var.

İkincisi, Güney Kore’den önce de yerli araba üretmişiz, ama sonra yine yok edilmiş, kaldırılmış ya da ithal edilmiş. 1947’de Marshall yardımı ve Truman doktrini, o İnönü’nün son dönemine denk geliyor, o zaman kapatılmış diye biliyorum. Doğru mu? 1960’larda araba fabrikası kurulmuş. Bu gelişme Adnan Menderes dönemine denk geliyor, ama 1947’de mi uçak fabrikası kapatıldı, yoksa Adnan Menderes dönemine mi denk geldi, onu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

TÜLAY AKARSU (Makine Yüksek Mühendisi)- Ben günümüzle ilgili bir soru sormak istiyorum. Bugün geldiğimiz noktada, kamu kurumları tarafından sanayi, bilim ve teknoloji politikalarına olağanüstü bir destek verilmektedir ve her şeye rağmen mevcut iktidar da başarı elde etmek istemektedir ve bu doğrultuda yine kamu kurumlarındaki bir genç kadro, yurtdışında bu teknoloji politikaları araçları olan kavramlar doğrultusunda eğitilmişler ve Türkiye’ye gelmişlerdir. Yine bu politikalar doğrultusunda kalkınma ajansları oluşturulmuştur. Bütün bu verilere bakıldığı zaman, sanki bir seferberlik havası varmış gibi düşünülebilir. Ancak yine de aynı soru kalıyor gündemde; *“Peki o zaman neden bu haldeyiz?”* Çünkü yoğun olarak sanayiye, bilim-teknolojiye, yenileşmeye verilen bu kamu destekleri, 90’lı yıllardan

başlayarak, ama 2002’den sonra kesintiye uğratılmamıştır, verilmiştir. Ancak burada yine de bir püf noktası vardır ki, neden o zaman bu haldeyiz, neden bunların sonuçları, neredeyse 25 yıla varılan bir sürece rağmen alınamamaktadır? Ben bunu sormak istiyorum.

Bir de ufak bir katkı koymak istiyorum: Gerçekte Türkiye, bir imalat merkezi olmuştur, ama bu her kesim için geçerli değil, bu sadece büyükler için geçerlidir. Hâlbuki bizim için çok önemli olan KOBİ’lerin bugün gelinen noktada imalatçı niteliğini görmek mümkün değildir.

OTURUM BAŞKANI- Hocam, buyurun.

AYKUT GÖKER- Alaattin Beyin sorusuyla ilgili olarak -sunuşumda da altını çizerek belirtmiştim- uçak konusundaki atılımın tavsadığı 1940’lı yıllar, özellikle 1940’lı yılların ikinci yarısıdır; bütünüyle vazgeçildiği, uçak fabrikasının da, motor fabrikasının da kapatıldığı dönem, 50’li yıllardır. Türkiye, 1925’te ilk şirketin kurulmasıyla başlayan dönemde uçak imal etmeye başlamıştır; hattâ Hollanda’ya ihraç ettiği uçaklar vardır. 1940’lı yılların hemen başındaki uluslararası uçak kataloglarında Türkiye’nin imal ettiği uçaklar yer almıştır. O kataloglardan biri de bendedir, o kataloglarda yer aldığımızı bizzat gördüm.

Araba meselesine gelince; evet, afişimizde de var: Devrim Arabası meselesi... 1960’lı yıllarda, dedim ya, bir uyanış başladı, o heyecanla bir Devrim Arabası modeli ortaya çıktı, ama onun sonu gelmedi. Mesele şu: Sonuç almak için münferit -tekil- çıkışlardan çok ötede, topyekûn bir kararlılık olması gerekir. O kararlılığın sürekli olması; ulusal bir politikanın hem devlet katında hem de toplumca benimsenmesi gerekir. Böyle bir sistemik bütünlük olmadan ortaya çıkan Devrim Arabası teşebbüsü, yerli otomobil yapımına karşı olan güç odaklarınca çok kolay mağlup edilmiştir.

Sevgili Tülay’ın sorusuna gelince: Evet, Tülay haklı; özellikle 2000’li yıllar, devletin ‘AR-GE yardımı/desteği’ olarak bol para dağıttığı

-neredeyse ortalığa para saçtığı- yıllardır; sadece sanayiye değil, üniversiteye de para akıtılmaktadır. Yine Tülay'ın söylediği gibi, sanayiye AR-GE'ye yönelmeye teşvik edecek pek çok araç ortaya konmaktadır. Örneğin, devlet adeta üniversitelere laboratuvar yağıdır. Muazzam sayıda laboratuvar kuruluş halindedir; mükemmeliyet merkezleri, araştırma merkezleri, hemen hemen her üniversitede teknoloji transfer merkezleri kurulmaktadır...

Ancak olmayan bir şey var: Bu ülkenin ileriye dönük olarak kararlaştırılmış ve kristalize edilmiş bir bilim ve teknoloji vizyonu -bir sanayi vizyonu- yoktur. Ortada olan, Recep Tayyip Erdoğan'ın kendisinin formüle ettiği 2023 vizyonu'dur; bir zamanlar TÜBİTAK'ta oluşturulan 2023 vizyonu değil... Erdoğan'ın vizyonu birkaç cümleden ibarettir: *Kentsel dönüşüm, büyük kent hastaneleri, herkesin ulaşabildiği "eğitim" kurumları...* Bunun ötesinde -biraz önce söyledim- devletin AR-GE'ye bol para dağıtmak gibi bir uygulaması var; fakat bu dağıtımda herhangi bir stratejik öncelik yoktur, her isteyene para verilmektedir. Bu paranın verildiği iki sermaye kesiminden biri TÜSİAD çatısı altında toplanan sermaye kesimidir - evet, Türkiye'nin imalat merkezi olmasında büyük rol oynayan büyük sanayiciler... (Parantez içinde söyleyelim; bu kesimdeki sanayiciler AR-GE desteğini almaktadırlar ama bir yandan da AKP iktidarının sermaye tabanına kadar indirdiği siyasi ayrımcılıktan da son derece tedirgindirler.) Bunlar imal etmeyi bilmektedirler, fakat onları teknolojiye sıçratacak bir toplumsal güç, bir toplumsal kararlılık, Güney Kore'nin, Japonya'nın yaptığı gibi bir stratejik planlama ortada yoktur. Onun için, AR-GE'ye para saçan ama saçtığı bu parayla hangi limana ulaşacağını bilmeyen bir Türkiye var...

Tabii daha da önemlisi, sözünü ettiğim sermayenin ikinci kesimidir; yani bu dönemde güç kazandırılmak istenen İslâmî sermaye... Bunların ise sanayi konusunda ciddiye alınabilecek hiçbir kültürü yoktur, hiçbir birikimi yoktur. Dağıtılan paraların önemli bir kısmı da ne yazık ki onlara gitmektedir.

Önemle tekrar vurgulamak istiyorum: Türkiye'nin meselesi, her şeyden önce bir kültür meselesidir; bir bilim, teknoloji, sanayi kültürü meselesi... Ama bu kültürün oluşmasında, yaygınlaşmasında devletin iradesi ve toplumun katılımı esastır ve mutlaka sanayicinin bu fikre kazanılması gereklidir. Yoksa bir sonuç alınması benim kanımca mümkün gözükmemektedir.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

KERAMİ AKSOY (Elektrik Mühendisi)- Bu konferansa gelmeden önce de iki şeyi karşılaştırıp cevabını bulamıyordum. Birincisi, kamu kaynaklarını kullanarak çok dar bir kesime rant sağlayarak onları kalkındırma yaklaşımı. İkincisi de Aykut hocamın söylediği bilim ve teknoloji temelli bütünsel kalkınma. Bu ikincisi herkesi kalkındıracaktı, birinci yaklaşımda çok dar bir çevre için çalışılıyordu. Bunun cevabını bulamıyordum, ama az önce vurguladınız, demek ki bunların akli ancak bu kadarına yetiyor, daha fazlasına yetmiyor.

Ben savunma sanayii sektöründe görev almış bir arkadaşınızım. Hepiniz de biliyorsunuz, eminim, 74 harekâtından sonra birtakım aşamalar kaydettik savunma sanayiinde. Siz de vurguladınız, savunma sanayiinden vazgeçilmesi, bir kırılma noktası oluşturuyor. Akla şu geliyor: Acaba biz toplum olarak, canımızı çok yakacak bir belayla karşılaştıktan sonra mı sanayileşebileceğiz?

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

ALİ - Ben de bir iki konuya değinmek istiyorum. Ben Kırıkkaleli'yim, Kırıkkale'de bir savunma sanayii mevcuttur, bunlar 40'lı yıllarda kurulmuştur. 40'lı yıllarda o fabrika kurulduğu zaman, hep dışa bağımlı sürmüştür. Kıbrıs savaşına gittiğimiz zaman, Kıbrıs'ta mevcut silahları kullanmama tehdidi altında kaldığımızdan dolayı, Kıbrıs harekâtından sonra Kırıkkale fabrikaları silah üretmeye başlamıştır.

Sorum şu: Acaba böyle zorda kalınca mı bu şekilde harekete geçebileceğiz? Yani illa ki zorda mı kalmak lazım? Bu konuda üniversitelerin görevi nedir? Üniversiteler bir öğrenci yetiştirirken, acaba bu konulara fazla eğilmiyorlar mı? Niçin orada çalışan bir mühendis, orada çalışan görevli bir arkadaşımız, böyle bir imalata geçmeyi düşünmüyor?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

NİLGÜN ERCAN (Kimya Mühendisi)- İyi akşamlar. Öncelikle Aykut ağabeye ve bu akşamki programı düzenleyen Elektrik Mühendisleri Odası'na teşekkür etmek istiyorum.

Ben de bir noktaya değinmek istiyorum. Birkaç sene evvel, hangi yıldır tam hatırlamıyorum, planlama kalktı, ama parçacıl bir bakış açısıyla stratejiler yayınlanmaya başladı. Sanayi stratejisiydi sanıyorum, hatta bunu hep birlikte açıkladılar; o zamanki sanayi bakanı, sanıyorum TÜSİAD başkanı, -o zaman paralel yapıyla da araları iyiydi

galiba- TUSKON, birçok başka dernek, eller kollar kalktı, birlikte bir zafer işaretiyle neredeyse açıkladılar. Orada ben hatırlıyorum., sanayicilerimizin çok şikâyet ettiği bir konu vardı; kalifiye eleman. Peki, nedir bu kalifiye eleman eksikliği Türkiye’de diye bakıyorsunuz, içeriğine baktığınızda, çıka çıka şu çıkıyor: İngilizce ve bilgisayar bilen eleman eksikliği varmış Türkiye’de. Yine bir sıkıntı; işgücü piyasasındaki katılıklar, yani olabildiğince çok kuralıslılaştırmak lazım, yani sıkıntımız bu.

Şunu söylemek istiyorum: Tamam, bugüne geldik, doğal kaynaklar talan ediliyor, bütün bunlar tamam, ama bunun dışında da Türkiye’deki burjuvazinin perspektifi bizim açımızdan ciddi bir sorun değil mi, bunu sormak istedim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun Hocam.

AYKUT GÖKER- Kerami Bey ve Ali Bey, savunma sanayii meselesi üzerinde durdular. Savunma sanayii, gerçekten kritik bir sektör; şu açıdan kritik: Kapitalizmin kendi pratiğine baktığımızda, savunma sanayiinin bütün gelişmiş ülkelerde ekonomik büyüme için kaldıraç olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu sözlerim lütfen yanlış anlaşılmasın, ben verili koşullarda bir analiz yapıyorum: Kapitalizmin dünya sistemini verili koşul alan bir analiz... Bu ülkelerin pratiğine bakıldığında, savunma sanayilerinin gerçekten ekonomik büyümede bir kaldıraç görevi gördüğünü görüyoruz. Nasıl? O mekanizma çok çarpıcı:

Bütün gelişmiş ülkelerin savunma sanayilerinde bildiğimiz pazar ekonomilerinin kuralları askıya alınmıştır; yani savunma sanayileri rekabete açık değildir. Hepsi de silah alımlarında kendi sanayilerini kayırırlar. Uluslararası ticaret anlaşmalarının serbest bıraktığı tek alan, savunma sanayileridir. Savunma sanayilerinde her türlü devlet sübvansiyonu serbesttir. Başka bütün sanayi dallarında sübvansiyonlar sınırlanmıştır, sınırlayan anlaşmayı biliyorsunuz: Dünya Ticaret Örgütü

Kuruluş Anlaşması... Türkiye olarak biz de o anlaşmanın altına imzayı attık, biz de özel sektör sanayiine devlet sübvansiyonu sağlarken belli bir limiti aşamayız. Ama savunma sanayilerinde böyle bir limit yoktur, devlet istediği kadar sübvansiyon yapabilir.

Yine pek çok kritik teknoloji, devletin desteği ve koruyucu kanatları altında, ülkelerin savunma sanayilerinde gelişmiştir. Geliştirilen o teknolojilerin gizliliği vardır, ama gizlilik başka ülkelere de. O teknolojiler el altından her ülkede sivil amaçlarla üretim yapan kendi özel sektör sanayilerine de aktarılır ve o sanayilerin uluslararası rekabet arenasında önde koşmaları sağlanır. Amerika Birleşik Devletler’inde bu resmi politikadır; gizli bir politika değil... Devletin sübvansiyonuyla geliştirilen savunma sanayii teknolojileri, çift amaçlı olarak geliştirilecektir; bu Amerika’da kuraldır, yani hem savunmada işe yarayacaktır hem sivil amaçla kullanılabilecektir. Amerika Birleşik Devletleri’nde devletin sahip olduğu pek çok laboratuvar, bu teknolojiler üzerinde çalışır. Bu ulusal laboratuvarların yıllık bütçeleri, Türkiye’nin AR-GE bütçesinin çok üzerindedir (en son rakam 14 milyar dolardı). Buralarda geliştirilen teknolojiler yalnızca Amerikan savunma sanayiine değil bütün Amerikan sanayiine aktarılır; onun rekabet gücüne güç katar. Bu sadece Amerika’da değil, İngiltere’de de böyledir, Almanya’da da, Fransa’da da böyledir.

Ancak 1940’lar Türkiye’sinde Truman Doktrini ve Marshall Planı uyarınca imzalanan yardım anlaşmalarıyla Amerika bize her türlü silahı, yardım faslından vermeyi kabul etmiştir ve *‘senin sanayi ile, hele de savunma sanayii ile uğraşmana gerek yok’* demiştir; Türkiye de bunu kabul etmiş ve sanayide, teknolojiye ileriye sıçrayabilmek için çok önemli bir aracı kullanmaktan 1940’lı yıllarda böylece vazgeçmiştir.

ALİ - Affedersiniz, bir şey eklemek istiyorum: Amerika, Kırıkkale için öneride bulunmuş; o zaman gazocağı çok modaydı, *“Gazocağı yapın”* demiş...

AYKUT GÖKER- Doğrudur.

Türkiye, 1960’larda biraz uyanmaya başladı. 50’lerden itibaren Kıbrıs meselesinden dolayı bir ulusal motivasyon ortaya çıktı, yurtsever kadrolar bu havadan yaralandılar ve Türkiye’de savunma sanayii kurulmaya başladı. Halen de Türkiye’de, AR-GE’nin en ciddi olarak ele alındığı yer savunma sektörüdür, onu da Tülay’ın söylediklerine galiba eklemek gerekir. Savunma sanayii sektörü bir şanstır; bu dönemde de -özellikle de iyi bir Savunma Sanayi Müsteşarı’nın yönetimi altında- bazı hamleler yapılması başarılıdır. Bu hamleler Recep Tayyip Erdoğan tarafından da hoş karşılanmıştır, onu da söyleyeyim. Niçin? İlham aldığı bir ‘İran’ var... İran savunma sanayiinde, nükleerde ileri geçiyor ve onunla yarışacak Recep Tayyip Erdoğan’ın güvendiği yer Türkiye’de savunma sanayiidir; ama orada da neyin ne olacağı belli değildir. Çünkü İslâmî sermaye - TÜSİAD sermayesi tartışmasında, savunma sanayiini baltalayacak kararları da aynı Erdoğan almıştır. O süreçten örneğin Koç’u tasfiye etmiş, Ulusal Gemi Projesi’ni yatırmıştır. Bu zihniyetle bu ülke sıçrayamaz. Bu ülke kapitalist bir ülke; ama bu oyunu bile kuralına göre oynamayan bir ülke...

Bu dibe çakılma süreci ne kadar devam edecektir, onu da bilmiyorum. Nasıl, ne olur; bilemiyorum.

Nilgün Hanımın sormak istediği şeye biraz değinmeye çalıştım zaten. Evet, problem sadece İslâmî sermaye değil, TÜSİAD çatısı altında toplanan büyük sermaye de problem... Zaten sunuşumda onu anlatmaya çalıştım; sözünü ettiğim sanayi burjuvazisinin stratejik seçimini yapan, bugün TÜSİAD’ın çatısı altında toplanmış olan ailelerdir, onlar o stratejik seçimi yapmışlardır. TÜSİAD çatısı altında toplanan ailelerin ilk isimleri, örneğin Güney Kore sanayi burjuvazisinin yapabildiğini yap[a]mamışlardır. Devlet de asla Güney Kore’de olduğu gibi ulusal motifi olan bir politika izlememiştir. Yani bütün sorumluluk sadece sanayi burjuvazisinde değil; siyasi kadrolar da aynı sorumluluğu paylaşmışlardır. Yani Türkiye’de problem ikili:

Sanayi burjuvazisi ve salt onun dümen suyunda giden siyasi kadrolar... Ulusal bir motifle, sanayi burjuvazisinden hiç olmazsa bir adım önde yürüyen bir siyasi kadronun, 40'lı yıllardan bu yana, Türkiye'de, dış dokunur bir süre için iktidar olmasına da henüz tanık olmadık.

Çarpıcı bir örnek vereyim: Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri'nin arka bahçesi olarak bilinen bir ülkedir. Ancak Brezilya'nın yakın geçmişteki faşist diktatörlerinde bile bir ulusal motif vardı ve Amerika'ya rağmen Brezilya'da bir bilgisayar gücü, bağımsız bir telekomünikasyon teknolojisi gücü geliştirmeye çalışmışlardı. Amerika, o faşist diktatörlerin bu dayatmasını uzun süren bir ambargoyla kırmıştır ve sonuçta da Brezilya burjuvazisinin Amerikan burjuvazisiyle vardığı bir ara çözümle o ambargo ortadan kalkmıştır. Ama o arada Brezilya, teknolojide epeyce önemli bir sıçrama sağlamıştır. Oysa Türkiye'de, örneğin 12 Eylül diktatörlüğünde böyle bir ulusal motif bulamazsınız. Türkiye'de sorun çok yönlü...

Hepinize teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

SALONDAN- Savunma sanayiiyle, içinde yer aldığım sektör için bir şey dikkat çekmek istedim. Bu sektörün gerçekten kaldıraç görevi gördüğü bir gerçek. Ancak hükümetin bu konuda söylemi son birkaç yıldır şu: *“İhracat savunma sanayiinde 1,5 milyar dolar, hedef 2 milyar dolar.”* Dolayısıyla belki İran etkisi de vardır, İran'a öykünme ya da onunla yarışma faktörü var, ama asıl şey, bir ihracat kalemi olmaya başlaması.

Ben asıl bu rüzgâr tüneliyle ilgili bir şey söylemek istiyorum, çok da hazin bir öyküsü var. Yalnız şunu yapmak lazım: Hani son sözünüz *“Bölünmek değil de birleşmek.”* Bu birleşme nasıl olacak? O anlamda bizim yaptığımız bir şey vardı; ben Makine Mühendisleri Odası'nda yöneticiyken hocam da çok iyi bilir, üyelerimiz ve öğrencilerimizle iki defa bu tüneli ziyaret ettirdik. Daha sonra Ostim'de çalışırken, oradaki gençleri, oradaki sanayicileri 3 defa ziyaret ettik. Çünkü 90'lı

yılların başında yeni hamle diyelim, başarılı hamle çerçevesindeki yerlerden bir tanesi de buydu, rüzgâr tünelinin ayağa kaldırılması. Gerçekten şu anda deneyler yapılıyor ve orayı gören insanlar, gözleriyle gördükleri için 40’lı yılları çok daha iyi anlıyorlar. Ben herkese tavsiye ederim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Ben de küçük bir katkıyla bağlamak istiyorum. Hocam da değindi, “60’larda yaklaşım biraz farklıydı” diye. Ben kendi adıma onun çok yakından tanıdığı olan insanlardan birisiyim. TÜBİTAK’ın kuruluş aşamasında, Türkiye’de TÜBİTAK’ın açtığı matematik yarışmalarında dereceye giren, o dönemdeki bilimsel gelişmelere ilişkin yaklaşımları yakından izleyen, yaşayan birisiyim. Gerçekten 60’larda inanılmaz güzel gelişmeler oldu ve o dönemde bilim çevresindeki öne çıkan yurtseverlik, gerçekten saygıya değer ve ülkenin bugüne gelmesinde de çok önemli katkıları olan bir şey.

Örneğin Haluk hocamla konuşurken değinmiştik, burada onun somut örnekleri de var; akademik kariyer yapmak için yurtdışına giden bütün akademisyenlerimiz, yurtdışından dönme... O herkeste var olan yurtseverliğin bir sonucuydu. Onun çok somut bir göstergesi de şuradan kaynaklanıyor: ODTÜ, boşuna ODTÜ olmadı, yani burada bir okul üstünlüğü sağlamak adına söylemiyorum, geri plandaki bir özelliğinden dolayı söylüyorum. ODTÜ 1956’da kurulduğunda, ODTÜ’deki ve akademik çevrelerdeki, yurtsever çevredeki tartışılan boyutlardan bir tanesi, beyin göçüne hizmet etmek gibi... O nedenle bu mesele tartışılırken ODTÜ’de de tartışılan başlıklardan birisiydi. Akademik kariyer yapmak için yurtdışına giden insanlarımızın yurda dönme ve buradaki gelişmelere katkıda bulunma kararlılığı önemliydi.

Nitekim o dönemde bilimsel çalışmalar da boyutlanmıştı, ama bunun da çok ömrü olmadı. En azından ben o dönemdeki TÜBİTAK’ın şekillenmesini biliyorum; aynen Osmanlı’daki ilimin merkezi yönetimin hizmetine sunulması, bağlanması, oradaki gelişmeye benzer biçimde,

60'ta kurulan bir hükümet, koalisyon çalışmaları sırasında, o zaman Güven Partisi vardı ve TÜBİTAK'ın yönetimi Güven Partisi'ne verildi. Ulufe dağıtır gibi bir paylaşım oldu. Ondan önce TÜBİTAK, sözü edilen bilimsel aksından önemli sapmalara uğradı. Bu nedenledir ki Güney hocam, *“Bir bilim adamı, yaşamını bilime olduğu kadar, toplumsal sorumluluklarının gereğini yerine getirmeye de adanmalıdır”* diye tanımlamıştı ve o dönemdeki arkadaşlarımızla, hocalarımızla paylaştığı en önemli öğelerden bir tanesi de buydu.

ODTÜ'deki yurtsever damarın, muhalefet damarının çok güçlü ve yüksek olmasının arkasındaki nedenlerinden bir tanesi de bilimi iktidarın denetimine vermekteki direniş azıydı. Buna dikkat çekmek istiyorum. Zaten şu aşamadaki gelişmeler de bunu açıkça gösteriyor; aynen bilimin merkezi siyasi iktidarın, hele hele giderek bir diktatörün iki dudağı arasındaki söylemlere hapsedildiği bir sürece doğru gidiyoruz. Bu yüzden de gerçekten bu duyarlılığı gösteren bilim insanları ve yurtsever insanların örgütlenme, birlikte mücadele etme süreçleri herhalde çok önem kazanıyor. Biz kendi Odamızda bunu olabildiğince yapmaya çalışıyoruz, ama bunun başkalarıyla da, başka örgütlerle de birlikte paylaşarak yükseltmek, elimizden gelen önemli çabalardan, katkılardan birisi olacaktır.

Böylece ben bu etkinliğimizi bağlamak istiyorum. Gerek Aykut hocama gerekse de Haluk hocama katılımlarından çok teşekkür ediyorum. Sizlere de katılımlarınız ve katkılarınız için çok teşekkür ediyorum.

Hepinize iyi akşamlar diyorum.

----&----

GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI

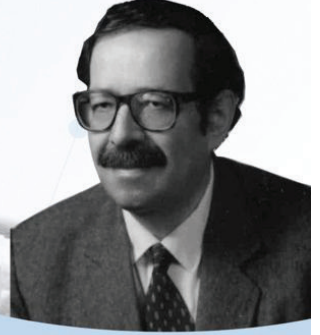
10 Aralık 2015 Perşembe

Saat: 19.00

EMO GENEL MERKEZİ

TOPLANTI SALONU

İhlamur Sokak No:10 Kızılay Ankara

*yokluğunun dördüncü yılında,
saygı ve özlemle...*

Bilim İnsanınun Sorumlulukları

Moderatör:

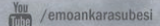
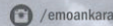
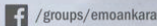
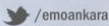
Prof. Dr. HALUK TOSUN - Elektrik Mühendisi

Konuşmacı:

Prof. Dr. GENÇAY ŞAYLAN - İktisatçı

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ • İhlamur Caddesi No:10 Kızılay Ankara, Türkiye
Telefon: +90 312 231 44 74 Faks: +90 312 232 10 88 GSM: +90 530 773 09 37, +90 530 773 09 38
e-posta: ankara@emo.org.tr web: <http://ankara.emo.org.tr>

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ**

**GÜNEY GÖNENÇ KONFERANSI
“BİLİM İNSANININ SORUMLULUĞU”**

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Haluk TOSUN

10 Aralık 2015

-----&-----

PORF DR: HALUK TOSUN (OTURUM BAŞKANI)- Güney hocayı kaybedeli 4 yıl oldu. Ona lââyık olmaya çalışıyoruz. Çok güzel bir anma üslubu bulduğumuzu da düşünüyorum, inşallah hep böyle devam eder. Aralık ayının uygun bir tarihinde kendisini konferanslarla anmayı diliyorum.

Bugünkü konuşmacımız, Güney hocanın da çok yakından arkadaşı olan Prof. Dr. Gencay Şaylan.

Gencay hoca, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Çok uzun yıllar “*siyaset bilimi ve kamu yönetimi*” başlıklı bölümlerde çalıştı. Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE)’nde uzun yıllar çalıştı, orada yöneticilik de yaptı. TODAİE’nin kadrolu hocası olmakla birlikte, ODTÜ’de de ders veriyordu, belki Siyasal’da da ders veriyordu.

Hoca, uzun yıllar Tüm Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMÖD) Genel Başkanlığı yaptı. Ben de kendisini şahsen ilk kez orada gördüm, orada tanıdım. TODAİE hocalığından sonra, Raşit Kaya (Prof. Dr. Raşit Kaya) kardeşimizin -burada mı, bilemiyorum şu anda- öngörüsüyle 82 yılının Mart-Nisan aylarından birinde full-time olarak ODTÜ’ye geçecekti. Ancak Şubat sonunda 39 aylık bir ara verdi; Barış Derneği yöneticisi olması nedeniyle tutuklandı ve birkaç cezaevinde yattı. Orada kitaplar çevirdi, her daim hayatının bir parçası olan sporuna devam etti -çok güzel voleybol ve basketbol oynar- 39 ay sonra

tahlîye oldu. Tabii üniversiteye hemen dönemedi, gazetecilik yaptı. Yanılmıyorsam, asıl gazeteciliğini Cumhuriyet’te yaptı. Ankara bürosunda rahmetli Uğur Mumcu ile birlikte çalıştı ve çok özel sayfalar oluşturdu. Çünkü bilgi ve okumuşluk olarak çok geniş bir spektrumu var, yani derinlemesine bildiği şeyler çok geniş kapsamlıydı. Onun için gazetede de derhal kendisini göstermişti.

Gencay hoca daha sonra üniversiteye tekrar döndü ve TODAİE’de çalıştı. Sonra yaş emekliliği, bütün öğretim üyelerinin başına gelen şey, 67 yaş bitince devlet üniversitelerinde çalışamıyorsunuz. Onun için Kıbrıs’ta, Magosa’da Doğu Akdeniz Üniversitesi’ne gitti, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü’nün Başkanlığını yaptı, orada 2 yıl çalıştı. Tabii Gencay Şaylan’ları da beğenmeyenler oluyor, yani sadece Magosa’da yaşayıp Gencay Şaylan’ı beğenmemek mümkün olabiliyor, onu yaşadı, biz de yaşadık tabii. Ondan sonra Lefke Avrupa Üniversitesi’nde -Güzelyurt tarafında, şimdi şirin bir üniversite, o zamanlar o kadar gelişkin değildi- hem Dekanlık yaptı hem Bölüm Başkanlığı yaptı, birçok ders verdi, birçok tez yönetti. Gencay Şaylan’ın şikâyet ettiğini görmedim hiçbir zaman, yani “4 ders ver” deseler, verir; “5 ders ver” deseler, verir, yorulmaz, sporunu da yapar.

Beni çok etkileyen bir şey var; Gencay Şaylan ağabeyimizde bizleri, bizim gibi insanları çok etkileyecek çok şey var zaten, ama neoliberalizm bütün dünyayı kasıp kavururken, özellikle bizim gibi ülkelere getireceği felaketleri belki de o dönemin bilim insanları arasında en önce görenlerdendir. Bunları da birkaç tane çok baskısı yapılan kitaplarıyla inceledi ve uyarılarda bulundu. Gürültüsü çok çıkan,

İçerik, sahte -bunlar benim nitelendirmelerim- “aydınlar”ın, “yetmez ama yan cebime koy”cuların görülmemiş ihanetleri ortamında, Gencay hocanın bilime, analize, bilgiye dayalı uyarıları bilerek göz ardı edildi. Göz ardı edildi, ama onlar tarihteki yerlerini alacak; inşallah iyi günlerimiz olduğunda, bundan sonra görürsek bizler, bu kitaplar kehanetin belgeleri olarak okunacak.

Bugünkü konu, “*Bilim İnsanın Sorumluluğu.*” İki parçalı bir yapısı var bunun; bir; bilim ve bilim insanı, yani bilimi yapanlar, bir de sorumluluk. Aslında her ikisi de çok geniş kapsamlı sözcükler. Bilim dediğimiz zaman ne anlıyoruz; doğa bilimlerini anlıyoruz, fizik, kimya, biyoloji gibi; sosyal bilimleri anlıyoruz, sosyoloji, siyaset bilimi gibi. Bunlara tabii ayrıntıyla girmek söz konusu değil. Peki, biz mühendis odasıyız, neden bilim insanını öne çıkartmış olduk? Aslında bu çok iyi oldu; çünkü bilimle mühendisliğin karşılıklı etkileşimleri inanılmaz boyutlara çıktı. Bu böyle değildi; mesela 19. Yüzyılda elektromanyetizmanın teorisini ortaya koyan Maxwell, bu kuramsal yapının ne tür sonuçlara ulaşacağını kestirmişti. Tabii o da bir kestirimdi ve de belki bir ileri görüştü, ama ne bilimsel olarak doğrulanmıştı ne de bir uygulama alanı olarak... Bunu kendisi de düşünmemişti, başkaları da düşünmemişti. Bir 15 yıl kadar sonra Almanya’da Hertz, yaptığı deneylerle Maxwell’in elektromanyetizma için yaptığı ve bütün elektromanyetizmayı açıklamaya yetecek denklemlerin pratik sonuçları olduğunu gösterdi. Ondan sonra yavaş yavaş mühendislik bunları kullanmaya başladı; bu ilişkiler sınırlıydı, ama baş döndürücü bir hızla ve kapsamla bu ilişkiler arttı.

Günümüzde bilimin kuramsal yanı var, uygulama yanı var, sayısal çözümler içeriyor, gelişmiş modeller konuluyor, ölçme yöntemleri vesaire, çok gelişiyor. Ayrıca bu yapı, sadece doğa bilimlerine değil, mühendislik bilimlerine de, sosyal bilime de uygulanmaya başladı ve her şey iç içe geçti. Yoğun bilimsel üretim, üst düzey uygulama mühendislik alanlarına girdi. Bilim insanları, kuramsal alanlar dışında, hep mühendislik ve uygulamayla birlikte anılır oldu. Bunlar

tabii saatlerce konuşulabilen ya da kitaplar okutabilen konular, onlar üzerinde durmayacağız.

Bugünkü başlığımızın ikinci bölümü sorumluluk; bilim insanının sorumluluğu dediğimiz zaman ne anlıyoruz, uygulayıcıların -ben onu artık mühendis olarak söyleyeceğim- sorumlulukları nedir? Mesela gelirken konuşuyorduk Gencay hocayla, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'da Fritz Haber diye bir kimyacı, öylesine etkili gazlar, zehirli gazlar üretme işini buldu ki ve pratiğe geçirdi ki, belki de onbinlerce, yüzbinlerce insan bu yüzden öldü ve kendi ırkının da ölümüne yol açtı. Kendisi de Yahudi'ydi ve bulduğu bulgular, Yahudi toplumunun da büyük bir kırımdan geçmesine yol açtı. Bunları çoğaltabiliriz.

Peki, o zaman sorumluluktan ne anlayacağız? Ben buna girmek istemiyorum, ama kapsamlı bir sorumluluktan bahsedebiliriz. Bunu hocamız bize anlatacak.

HAŞİM AYDINCAK- Müsaade ederseniz, sununuza küçük bir katkıda bulunabilir miyim?

Arkadaşlar; bizi buluşturan şeylerden bir tanesi nasıl Barış Derneği davası idiye, bir diğer çalışma da Bilim ve Sanat Dergisi çalışmasıydı. Raşit hoca güzel bir şey yapmış; öğrencilerinden bir tanesine Bilim-Sanatla ilgili mastır tezi çalışması yaptırmış. Orada Bilim-Sanatın oluşturulmasında rol oynayan insanları bir araya getirme rolünü oynayan Nejat Kocabıykoğlu'nun bir anlatımı var. 12 Eylül'ün faşizm koşullarında bir yayıncılık söz konusu ve diyor ki, *“Bu derginin yayın kurulunu belirlemeye çalışırken, kim olabilir diye gözden geçirirken,*

baktım, Güney Hocası bu iş olmaz. Ancak Güney hocayı oraya koyarsam, Güney hoca, bacağındaki sakatlıktan dolayı, sıkıyönetim koşullarındaki birtakım hırpalamalara falan dayanamayabilir...”

Onun için gözüne sizi kestirmiş. Gencay hocam, sportif yapısıyla zaten çok dayanıklı, Haluk hoca da zaten genç o zaman ve sizi gözüne kestirmiş, sizleri o Yayın Kurulu’nda buluşturmuş. “Güney hocam, onu Yayın Kurulu’na almadığım için hayat boyu beni affetmedi” diyor.

Bu buluşma, zaten o bilim insanının sorumluluğu konusunda nerede olduğumuzu göstermesi açısından da önemli bulduğum bir şey. Onun için sizlere tekrar teşekkür ediyorum. Buradaki buluşmadan dolayı da çok mutluyum.

OTURUM BAŞKANI- Bir şey söyleyeyim; beni de hiç affetmedi.

Prof. Dr. GENÇAY ŞAYLAN- Şimdi olsaydı, bastonla dolaşıyorum, ben de sıyracaktım anlaşılan.

Sorumluluk açısından, Fritz Haber’in torunu Londra’dayken, üniversitede dedesinin ve Zyklon B zehirli gazını bulmuş olmasından dolayı intihar etti.

Bilim insanının sorumluluğu üzerinde Haluk bana bir konuşma yapmamı önerdiği zaman, önce biraz ürkttüm, yani bu konuda ne anlatılabilir? Doğrusu kafamda bu konuda oluşmuş sistematik düşünceler yoktu, ama sonra tamam, bu beni düşünmeye zorlar, ben biraz bunun üzerinde düşüneyim, ondan sonra karşılıklı olarak bunları tartışırız dostlarla, belki bir şeyler çıkar dedim. Tabii bu konuşmanın Güney Gönenç adına yapılması, benim açımdan çok daha büyük bir motivasyon oldu. Eğer bilim insanının namusu, bilim insanının sorumluluğu diye bir şey varsa dünyada, Güney onun kristalleşmiş örneklerinden biriydi. O bakımdan büyük bir onur duyarak sizin karşınıza gelmeyi kabul ettim.

Sorumluluktan başlayalım; her şeyden sorumlu olmak ne anlama

geliyor? Kuşkusuz her canlıda belli bir biyolojik boyutu var bunun, yani canlılarda biyolojik bir sorumlu olma boyutu var. Nedir o; türün devamı için yavrularına bakmak, yavrulara sahip çıkmak, yeni türün yeni kuşağına bir destek sağlamak. Tabii burada bizim üzerinde duracağımız sorumluluk, böyle bir sorumluluk değil. Bırakalım işin biyolojik boyutunu, bir düşünsel süreç sonunda ortaya çıkan bir insanlık durumu, yani burada ele alacağımız sorumluluk kavramının içinde bir de ifade edilmeyen zorunluluk var, bireyin kendini zorunlu hissetmesi.

Hemen burada belki şu ayrımı yapmak gerekiyor: Bu zorunluluğu bilimsel ve insanın kendi kendine koyduğu bir zorunluluk olarak ele almamız lazım. Sanıyorum yabancı dillerde farklı sözcükler var, mesela “liability” diye İngilizcede bir tabir var, sorumlu olmanın dışında; yaptığınız bir işten dolayı başkasına zarar vermişseniz, o zararı ödemek. Onun için de mesela “sınırlı sorumlu kooperatif” derler. Sınırlı sorumlu kooperatifle belli işleri yapmaya ehil bir yapı kastedilir. Bunun bürokrasideki kullanım şekli ise, *“Ben bu işten sorumlu olurum sonra, yapmam.”*

Bizim burada kastetmek istediğimiz, bilinçsel olarak bireyin kendi kendine koyduğu bir zorunluluk; içgüdüye bağlı değil, akla bağlı bir zorunluluk. Sorumluluğu bu çerçevede alırsak, etik içine oturtabilir miyiz? Bana göre oturtabiliriz, yani sorumluluk, aynı zamanda bir etik sorundur. Bizim söz ettiğimiz sorumlulukta dıştan gelen bir zorlama, bir tehdit, bir yaptırım söz konusu değildir; bireyin kendi kendine, özbenliğine uyguladığı bir yaptırım söz konusudur ve bu tür sorumluluklar da genellikle bir risk içerir. Bireyin kendi kendine uyguladığı bir yaptırım olarak, bir düşünsel süreç sonunda karar verip, riski de göze alıp uyguladığı bir zorunluluk olarak düşünebiliriz. Varoluşçular -en popülerlerinden biri Sartre’dır- *“İnsanın bilinci olduğu için her şeyden sorumludur”* derler. Doğrusu katılıyorum buna, yani bir anlamda hepimiz İŞİD’den de sorumluyuz, Boko Haram’dan da sorumluyuz, kadına uygulanan şiddetten de sorumluyuz. Bunu

insanın total çevresinde yaşadığı bir bağlantı ya da durum olarak ele alabiliriz.

Burada iki önemli mesele var; bunlardan bir tanesini doğruluk olarak, diğerini de hümanizma olarak düşünebiliriz. Yani sorumluluğu bir etik ilke olarak, bir etik değer olarak ele aldığımız zaman, bunun bir doğruluk boyutu vardır, bir de hümanist olma boyutu vardır, insancılık boyutu vardır.

Doğruluk dediğimiz zaman, aslında bir mutlaklıktan söz etmiyoruz. Doğruluk, genellikle görelidir, kültürel, uzay ve zaman boyutlarına göre değişir. Herhalde zaman zaman burada sözünü edeceğiz, Einstein'ın büyük katkısı, içinde bulunduğunuz uzay ve zamana göre doğruluk değişir. Genel olarak etik bir değer olarak aldığımız zaman, mesela doğruluğu dinlerle ilişkilendirebiliriz. 10 emirden bir tanesi, “*Yalan söyleme.*” Burada dürüstlük kastediliyor, bu anlamda dürüstlüğün biraz daha ötesine geçmek gerekir, diye düşünüyorum. Burada doğruluk, gerekirse riski göze alarak düşündüğünü söylemek, başkalarına anlatmak; bilim insanının da sorumluluğu böyle bir şey.

Burada ne demek istediğimi herkesin çok iyi bildiği bir örnekle anlatmakta yarar var: Galileo, o büyük dönüşümün bir boyutu olan büyük bilimsel patlamanın çok önemli öncülerinden bir tanesi; Kepler, Kopernik, Galileo, sonra hepsini birleştiren Newton vs. Galileo, bana kalırsa bunların hepsinden daha önemli; çünkü biraz bilim felsefesiyle uğraşınca, Galileo'nun önemi özellikle içinde bulunduğumuz çağda daha çok

öne çıkıyor. Galileo, “*Ben taşın neden düştüğüyle hiç ilgilenmiyorum, nasıl düştüğüyle ilgileniyorum.*” $S = \frac{1}{2} gt^2$, cisimler yere böyle düşüyor. “Neden?” değil, “nasıl?” sorusu bugünün bilim felsefesi açısından çok önüne geçmiş olduğunu düşünüyorum. Bu bakımdan da Galileo’nun çok önemli bir bilim insanı olduğunu söyleyebilirim.

Galileo, 1500’lü yılların ortalarında doğmuş, 1642’de ölmüş. Tıp okuyor, ama matematiğe meraklı. Kopernik’in kitabını alıyor, onunla ilgili bir kitap yazıyor. Hepimizin bildiği hikâye; dünya, güneşin etrafında dönüyor, gezegen sistemi. Tabii bu, aynı zamanda dinsel bir temele oturan, o zamana kadar doğru kabul edilen evrenle ilgili bütün düşüncenin yıkılması, kuramın yıkılması... Engizisyonunun karşısına çıkarılıyor Galileo. Engizisyon kolay değil, adamı yakıyorlar, aynı şekilde bilim dünyasına katkıda bulunmak isteyen bir sürü adam da yakılmış. Galileo, kitabının toplatılmasını ve bir daha bu işe bulaşmayacağını söylüyor. Kitap toplatılıyor, ama bir türlü tutamıyor kendini. Ölümünden 3 yıl önce papaya gidiyor, papadan özel izin istiyor, “*Şu kitabı basalım, insanlar bunu okusunlar, öğrensinler*” diyor. Papa izin veriyor, ama tekrar engizisyon mahkemesine çıkıyor. Artık iyice yaşlanmış, yani 90’lı yaşlarına yaklaşmış, yakmıyorlar, ev hapsine mahkûm ediliyor ve ev hapsinde 3 yıl daha yaşıyor, ev hapsinde ölüyor. Burada bir bilim etiği, Kopernik’ten aldığı ve genişlettiği ve bir yere oturttuğu bir açıklama var, bir kuram var. Bilim dediğimiz, evrendeki nesneler ve fenomenlerle ilgili açıklayıcı bilgiyi üretmek. Onun için onun açısından bu doğru ve bu doğruyu her yerde, her şekilde insanlara anlatmak gereğini duymuş. Bu, bilim etiğinin bence çok güzel örneklerinden bir tanesi.

Bilim insanı doğru bildiğini anlatacak, ama burada da çok mutlak şeylere gitmemek lazım. Kendi alanımdan bir örnek vereyim: Gabriel Elmond diye bir Amerikalı siyaset bilimci var, çok ünlü, dünyanın her yerindeki siyaset bilimi bölümlerinde okutulan siyaset biliminin ana kuramcılarından bir tanesi. Çoğulcu toplum, çoğulcu siyasal sistemle ilgili katkılar yapmış. Gabriel Elmond çok ilginç; 1950’li

yılların başında -Amerika’da da çok saygın bir bilim insanı- Harvard Üniversitesi’nde ünlü bir konuşması var; *“Biz siyaset bilimcileri olarak, Amerikan sisteminin en doğru sistem olduğunu anlatmak zorundayız.”* Yani kendine aynı zamanda bir misyon yüklüyor, *“Benim için doğru budur. Benim misyonum, Amerikan sisteminin dünyanın en iyi ve yüzde yüz doğruyu yansıtan bir sistem olduğunu anlatmak gerekir”* diyor.

Bunu da Galileo örneğine benzetebilir miyiz? Bir önemli fark var: Bunu söylerken hiçbir risk almıyor; aksine, büyük bir destek alıyor. Bunu söylediği zaman, Amerika’da Mc Cartizm’in etkin olduğunu unutmamak gerekiyor. Yani Arthur Miller’in ünlü oyununda anlattığı cadı kazanı olayı başlamış, *“Sen mi komünistsin, o mu komünist; aman onu takip edelim, bunu takip edelim...”* Tabii böyle bir dönemde *“Biz Amerikan siyasal sisteminin en doğru ve en iyisi olduğunu söylemek zorundayız, başka bir şey yok”* demek, deminki Galileo örneğinden çok farklı düşündüğünü ifade etmek oluyor. En azından burada risk yok, aksine, şöhret var, destek var.

Burada da hemen söylenmesi gereken şudur sanıyorum: Tabii burada uzun uzun bilim felsefesi üzerinde durmamızın anlamı yok, ama bilimle ideoloji arasında bana göre ontolojik bir iç içe geçmişlik var. Yani bilim nedir; evrendeki olgularla, nesnelerle ilgili bilgili üretmek, açıklama yapmak ve bu çerçeve içinde bilimde doğru-yanlış ikilemi vardır. Sistematik bilgiyi üretirsiniz, açıklayıcıyı bilgiyi, buna kuram deriz, burada doğru ve yanlış çıkar. İdeolojiyi ise, bir insanın ya da bir insan grubunun, yani bir kolektivitinin total çevresini bütünüyle yorumlaması şeklinde tanımlayabiliriz. İdeoloji, total çevrenin yorumlanması, ki bu da kaçınılmaz olarak çıkarları yansıtır. Bilimde doğru ve yanlış vardır, ideolojide iyi ve kötü vardır. Bunları birbirinden ayırmak mümkün değildir, hele sosyal bilimlerde bunları birbirinden ayırmak kesinlikle mümkün değildir. Bu bakımdan biz sosyal bilimciler, en azından bir grubumuz, kuram yerine söylem ya da ideoloji yerine söylem sözcüğünü kullanmak istiyoruz. Yani liberalizm bir söylemdir.

Liberalizmin söylem olması demek, ne demek; bir kuramsal boyutu vardır. Özellikle ekonomiyle ilgili kuramsal boyutu, hâlâ dünyada neoliberal yorumuyla en egemen biçimi sayılabilir, ama aynı zamanda bu bir ideolojidir, yani toplumda belli bir insan grubunun çıkarlarını yansıtır. Onun için de bunlar iç içe geçmişlerdir.

Marksizm de bir söylemdir, yani Marksizm'in bütünüyle toplumu, insanı, tarihi açıklayan kuramları vardır, doğru-yanlış ikilemi içerisinde değerlendirebileceğimiz, ama aynı zamanda bir toplumsal kategorinin de dünyaya bakışını, çıkarlarını yansıtan bir özelliği vardır. Bu bakımdan ontolojik bir bağ olduğunu düşünmemiz gerekiyor. Öyleyse, özellikle sosyal bilimlerde bunu hiç gözden kaçırmamak lazım.

Ekonomide ekonominin en temel kavramlarından bir tanesi değerdir, yani bütün ekonomi dediğimiz alanı, ekonomi dediğimiz alandaki insan ilişkilerini, insan davranışlarını açıklayan en temel kavramlardan biri değer kavramıdır. Değer kavramını şöyle tanımlayabiliriz: *“Bir malın değerini belirleyen, onun son kullanım biçimidir.” “Hayır, bir malın değerini belirleyen, o malı üretmek için kullanılan emektir.”* İki tane birbirinden farklı kuram, bunların hangisi doğru? Bir gruba göre bu doğrudur, başka bir gruba göre bu doğrudur. Bu kuramlar, aynı zamanda belli bir ideolojiyi de, yani belli bir toplumsal tercihi, belli dünya görüşünü, belli bir toplumsal grubun çıkarlarını da yansıtır.

Peki, doğa bilimlerinde bundan söz edebilir miyiz? Edebiliriz, biyolojide bu çok açık olarak ortaya çıkıyor, ırkçılıkla ilgili kuramlar vesaireler... Bütün bilimler içinde en gelişmiş bilim dalını fizik olarak düşünürsek, fizikte de çok ilginç örnekler var. Sanıyorum hepimizin bildiği örneklerden bir tanesi, Einstein ve Lenard çekişmesidir. Daha doğrusu Einstein öyle Lenard'la falan uğraşmıyor, Lenard Einstein'le uğraşıyor. Philipp Lenard, önemli bir fizikçi, katot ışınlarıyla ilgili çalışmasından dolayı 1906 Nobel ödülünü almış. Bunları benden çok daha iyi bilirsiniz, ben amatör olarak konuşuyorum burada. Lenard, deneysel fizikçi; Einstein ise -1921'de Nobel alıyor- kuramsal fizikçi.

O dönemin Alman üniversiteleri, gerçekten açık ara dünyanın en ileri üniversiteleri, ana bilim merkezleri. İsviçre’de parlak bir adam ve hemen ünlü Kayser Wilhelm Enstitüsü’ne götürülüyor. Yani deneysel fizikçi, mutlak doğrular üzerine kuramı oturtan, mutlak doğrulardan bir tanesi de esir (İngilizce ether). Tabii Einstein’ın kuramsal fiziği, zaman ve uzay boyutuna bağlı olarak açıklama yapar, *“Doğru zaman ve uzay boyutuna göre değişir, esir falan diye de bir şey yoktur.”* Bütün bilim dünyasını altüst eden, Kuantum devriminin öncüsü Einstein. Bu nedenle Einstein’ı çok kıskanıyor ve ilk bakışta bir bilimsel tartışma, *“Kuramsal fizik mi, deneysel fizik mi?”* tartışması derinleşiyor, buraya kişilik özellikleri giriyor ve derken, 1933’te Hitler iktidara geliyor.

Hitler iktidara gelir gelmez, *“Ben şimdi kuramcılarının canına okudum”* diye işin içine siyaset giriyor ve yine Nobelli Stark -çok militan bilinen Nazi fizikçi- Lenard’la birlikte Hitler’le görüşüyorlar, *“Bu Yahudi fiziği bilimi mahvediyor”* diye. Yahudi fiziği diye kastettikleri, başta Einstein, ama bir sürü Yahudi hoca da var üniversitelerinde ve 1933’ten sonra işlerin çok büyük değişikliğe girdiğini biliyoruz. Johannes Stark ve Philipp Lenard, Yahudi fiziğine karşı Alman fiziği, Aryan fiziği... Hitler’in ideolojisine çok uyuyor, *“Bütün bilimsel başarılar, parlaklıklar Aryanlar tarafından yapılmıştır.”* Ama Einstein, işler kızışmaya başlayınca, ülkeyi terk edenlerden. 1935 yılında da ünlü yasa çıkıyor Almanya’da, 14’ü Nobelli, 2000 Yahudi hoca -sosyal bilimciler de var tabii aralarında- üniversiteden uzaklaştırılıyor. Zyklon B’nin kökenini bulan Fritz Haber de bunun içinde, Schrödinger de bunun içinde. Bunlar tabii dışarıda çok saygıyla karşılanıyorlar; çünkü gerçekten Alman üniversiteleri, dünyadaki üniversitelerin çok önünde.

Tabii bunun arkasında çok açık bir siyasal, sosyo-ekonomik değişken var. İngiltere özellikle, onu takiben Fransa sanayi devrimini tamamladıkları zaman, sanayileştikleri zaman, henüz daha Almanya’da tek bir devlet yok zaten, bir sürü Alman devleti var. Orada ortaya çıkan bir iktisatçının, List’in ünlü bir kuramı var. Bu dönem,

aynı zamanda klasik liberalizmin en popüler olduğu dönem; *“Pazar, görünmeyen el her sorunu çözer, katiyen müdahale edilmeyecek bu pazara.”* Fransa’da, sonra İngiltere’de Adam Smith, Ricardo bunu uluslararası ekonomik ilişkilere taşıyor; *“Aynı serbest pazar ilişkileri olmalı, mukayeseli avantajlar kuralı, devletler zorlamamalı. Her ülkenin kendine özgü becereceği iyi işler vardır, o işlere eğilmeli.”*

Buna ilk karşı çıkan kişi, bu Alman iktisatçısı List. List diyor ki, *“Teknoloji burada çok önemli. Teknoloji açısından, teknolojik olarak ileri gitmiş ülkeyle teknolojik olarak geri kalmış ülke ekonomik ilişkiye girdiği zaman, daima ileri ülke kazanır, öbür ülke kaybeder. Onun için teknolojik eşitlik olmadan, serbest pazar ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde geçerli olmamalı.”* Liberal iktisat kuramına çok önemli bir yorum getiriyor; *“Teknoloji, pazardaki rekabetle vesaireyle gelişen bir olgu değildir, bir dışsallık boyutu vardır ulus devletler çağında. Onun için de Almanya, gümrük duvarlarını yükseltmeli, korumacılık yapmalı, özellikle İngiltere ve Fransa’ya karşı. Ama onun ötesinde, devletin önemli görevi, ülkelerini teknoloji üretir hale getirmektir.”* Peki, nasıl olacak bu? *“Gelişmiş teknolojiyi ithal*

etmek, bunun ülke içinde yayılmasını sağlamak, ama en önemlisi, ülke içerisinde teknoloji üretecek bir ortam yaratmak. Teknolojiyi nasıl üreteceğiz, yani ülke içinde jenerik teknolojiyi nasıl üreteceğiz? Teknoloji, bilimin yaşama uygulanmasıdır. Öyleyse önce bilimsel bir sıçrama yapılacaktır.” Bilim nerede yapılıyor; üniversitede yapılıyor. Alman üniversitelerinde yeni bir düzen öneriyor.

Üniversitenin kökeni dinsel, yani büyük ölçüde kilisenin denetiminde kurulan ve mevcut bilgileri yeni kuşaklara aktarmayı amaçlayan kurumlar. Buna ek olarak üniversite içerisinde yeni bilgi, kuram üretmek söz konusu, enstitülerin kurulmaya başlaması ve bu çerçeve içerisinde bütün Alman devletlerinde Alman üniversiteleri bunu yapacak, yani bilim üretecek, bilim üretmesi için de özerk olması lazım. Almanya’da öyle pek demokratik gelenek yok, yani Alman yöneticileri, özellikle Prusya, aydın despotizmi tanımına çok uyuyor. Ancak aydın despotizmi bunu kabul ediyor, yani üniversiteler özerk olacak; çünkü bu adamlar bilimi üretecek, bilimi üretmesi için buna müdahale edilmeyecek, buna karışılmayacak. Bu bilimi üretecek, üretilen bilim gidip yaşama uygulandığı zaman, teknolojik gelişme sağlanacak.

Bu gerçekten çok başarılı oluyor, yani Alman üniversiteleri birden bire çok büyük bir hamle yapıyorlar. Ondan sonra dünyanın her yerinde *“İyi bilim insanı olmak için bir de Alman üniversitelerinden doktora almak gerekir”* yargısı yerleşiyor. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi, Robert Oppenheimer. Oppenheimer, Amerikalı, Caltech’ten alıyor doktorasını, ondan sonra *“Ben bilim insanı olacağım, fizikçi olacağım.”* Fizikçi olacaksın, gidip bir de Almanya’dan doktora alacaksın. Geliyor Almanya’ya, Birinci Dünya Savaşı bitmiş, Almanya ekonomik sıkıntı içinde. Şöyle anlatıyor; üniversitede kalorifer yanmıyor, bilmem ne yanmıyor, paltolarla giyinmiş olarak ders yapılıyor, ama o derslerin düzeyi tabii çok yüksek ve doktorasını oradan alıyor.

1933'te Hitler'le beraber Alman üniversitelerinin sonu geliyor, Alman fiziği diye bir şey ortaya çıkıyor. Yahudi olmadıkları için üniversitede kalan hocalar büyük sıkıntı içerisinde. Örneğin Stark, bir manifesto hazırlıyor; *“Nasıl Aryan fiziğini bozmaya kalktı bu uyduruk Yahudi fiziği; görecelilik diye bir şey asla söz konusu olamaz.”* Hâlbuki değil mi, Einsten'in göreceliliği anlatmak için muhteşem metaforları var. *“Güzel bir kadınla geçirdiğimiz bir saat, bir saniye gibi geçer; kızgın sobanın üzerine bir saniye oturursanız, bir saat gibi geçer”* gibi böyle benim de anlayabileceğim, görecelilikten galiba bunu kastediyor diyebileceğim metaforları var. Bu manifesto imzaya açılıyor, bütün üniversite hocalarına, hocalar çok sıkıntı içinde, imzalamamak için bin bir şey öne sürüyorlar, ama Hitler, Nazizm var, hepsi imzalamak zorunda kalıyor.

Tabii Hitler'in bu girişiminin başka ülkeler açısından yarar sağladığını da hiç unutmayalım. Amerikan üniversitelerinin ondan sonra büyük ölçüde çok ileri gitmesinde çok önemli rolü var; çünkü büyük ölçüde Amerika'ya kaçıyorlar. Einstein için Princeton'da *“Advance Study Institute”* dediği enstitü açılıyor, *“Sen bu enstitüde otur, ne istersen yap”* diyorlar. Tabii en yararlanan ülkelerden bir tanesi de Türkiye, yani Türkiye de kapılarını açıyor Almanya'dan kaçan hocalara ve gerçekten Türkiye'de üniversite, bu gelen hocalar katkısıyla toplumdaki diğer kurumların çok üstüne çıkmıştır bence, gerçekten çok ciddi bir üniversite çıkmıştır. Ama sonra toplumsal bileşik kaplar kuramı çalışmış, eski toplumda ne varsa oraya inmiştir.

Doğruluğu bu çerçevede içerisinde, yani bilim insanının gereğinde risk alarak doğru-yanlış ikilemi içinde doğru saydığını ortaya koyması. Pek risk almadan ortaya konulan doğrular da eh işte, tabii olabilir. Ancak Gabriel Elmond misalinde olduğu gibi, sorumluluğu ne ölçüde yerine getiriyor? Soğuk savaş, Mc Cartizm, Amerika'da tam bir cadı kazanı, *“Bizim sistemimizi kritik eden, bilimden sapmış demektir”* demek çok anlamlı değil.

İkinci boyut, motivasyon. Bilim insanının motivasyonu, bilinmeyi bilene çevirmek. Zaten bilimin bir özelliği de buna bilim felsefesinde refleksif olması diyoruz, yani bilim amaçlı olarak yapılıyor. Neolitik devrimle beraber atalarımız ayağa kalktığı andan itibaren çevresini, doğayı kendine yararlı hale getirme uğraşı içerisinde giriyor ve bu yararlı hale getirme uğraşısı bilim sayesinde oluyor, bilgisini yaparak doğayı değiştirmeye başlıyor. Bugünlerde gazetelerde “genetiğiyle oynanmış bitkiler...” Yani neolitik devrim, tarımda bitki türlerini insan yararına olacak şekilde değiştirme. Öyle buğday, arpa, çavdar ya da meyveler, sebzeler doğada değil; doğada ilkel halde, kendi çıkarına yararlı olacak şekilde değiştiriyor. Onun için bilim ereksel, ama burada bireysel olarak da bu ereksellik içinde bilinmeyi bilene çevirmek ve bu çerçevede içerisinde insani bir şey, başarılı olmak.

Bir de sanıyorum iyi bir örnek bu konuda, yani daha açık, ne söylemek istediğimi dile getirecek örnek, Oppenheimer. Oppenheimer, Manhattan projesinin başına getiriliyor. Manhattan projesine Almanya’dan kaçmış iki tane yine ünlü fizikçi, Szilard, Fermi, Weizsacker’in Almanya’da uranyum projesinin başına getirildiğini duyuyorlar. Weizsacker de çok önemli fizikçilerden bir tanesi ve füzyon olayını biliyor, hepsi biliyorlar kuram olarak. Weizsacker uranyum projesinin başına geçince, *“Aman ya Rabbi, Hitler atom bombası yapıyor.”* Gidiyorlar, Einstein’i buluyorlar Princeton’da, *“Senin çok prestijin var, sen her şeye ulaşıyorsun, anlat bunlara.”* Ünlü mektubunu yazıyor Roosevelt’e Einstein, yani Hitler’in elinde atom bombasının ne kadar büyük bir yıkıma, felakete yol açacağına dair. Bunun üzerine Amerika, Manhattan projesini başlatıyor. Manhattan projesinde büyük ölçüde Almanya’dan kaçan bu Nobelli fizikçiler çalışıyorlar. Projenin başında da yine ikinci doktorayı Almanya’dan almış Oppenheimer var. Oppenheimer için füzyon olayını gerçekleştirmek, o projeyi yapmak müthiş bir şey. Onun için büyük bir şevkle girişiyor işin içine. Sonra birden bire bu işin nereye gideceğini fark ediyor, yani motivasyonun insancılık açısından nereye gideceğini

fark ediyor. Ondan sonra o ünlü Oppenheimer dramı başlıyor. Projenin bir de eşbaşkanı var, asker tabii o, onun bilimle ilgisi yok, bir an önce bombanın yapılmasını istiyor. *“Bu bombayı insanlara karşı kullanamayız. Savaşığımız Japonya temsilcilerini çağıralım, onların gözü önünde bombayı patlatalım, görsünler. Ama bunları insanlara karşı kullanamayız.”* General, *“Bir silah yapıldı mı kullanılır”* diyor ve kullanılıyor.

Burada bir şeyi görüyoruz; hümanizmadan kaynaklanan bir sorumluluk ve o büyük bir dram, Oppenheimer’in yaşadığı. Karşı çıktığı için de sistem tarafından itekleniliyor, kakılıyor. Buna karşılık, yine Göttingen’den Amerika’ya giden Edward Teller, o da biliyorsunuz, hidrojen bombasının babasıdır, *“Madem Sovyetler atom bombasını yaptı, hidrojen bombasını yapalım”* diyebiliyor. O küçük atomların birleşmesiyle ortaya çıkacak o çok büyük enerjiyle ilgili, yani o kuramı biliyor, üzerinde çalışıyor. Meşhur hikâyedir, Göttingen’de doktora öğrencisiyken, sevgilisiyle bir akşam ormana gidiyorlar, uzanıyorlar. Gökyüzünü gösteriyor, *“Güneş neden ısıtıyor, yıldızlar neden parlıyor, ben bunu biliyorum; çünkü orada devamlı küçük hidrojen atomları birleşiyor, füzyon patlaması oluyor”* ve bunu uygulamaya çeviren adam. Yani Teller için hümanizma diye bir şey söz konusu değil.

Demin Weizsacker’den söz ettik; yine bu hümanizma açısından çok ilginç bir olaydır: Weizsacker çok önemli bir fizikçi, (tabii Haluk bu konuda benden çok daha yetkili konuşmaya), önemli fizikçilerden bir tanesi ve Nazi sempatzanı, soylu bir aileden geliyor. Uranyum Projesi diye bir proje başlıyor Almanya’da, Hitler tarafından onun başına getiriliyor ve atom bombasının Amerika’da yapılmasının nedeni de o. Ama seneler sonra anlaşılıyor ki, Weizsacker, atom bombasını yapacak düzeyde bir adam olmasına rağmen, yapmamış. Uranyum projesini tankların zırhlarını daha güçlü hale getirmek için filan gibi projelere yöneltmiş ve hiç bu füzyon olayına girmemiş. Hatta bunu da anlatmak istemiş; çünkü o da insancıl, yani *“Hitler’in eline verirse, ne yapacağı belli olmaz.”* Aslında ne yapacağı belli. Onun

için savaştan bir yıl önce Danimarka’da bir uluslararası fizik kongresi var, oraya gidiyor. O zamana kadar da Niels Bohr’la çok iyi arkadaş, yani ailece görüşüyorlar. Tabii Niels Bohr çok saygın bir kişi. Niels Bohr da “Bu, Nazilerle çalışıyor” diye onu artık arkadaşlıktan reddetmiş, gayet soğuk davranıyor. Niels Bohr’a devamlı, *“Bir akşam beni eve yemeğe davet etsen, eşini de görmeyi özledim”* diyor. Niels Bohr hiç yüz vermiyor. Sonra anlaşılıyor ki, orada Niels Bohr’a anlatacak, yani *“Ben Hitler’e atom bombası yapmayacağım”* diyecek, ama onu ortalıkta söyleyemez. Ortalıkta bir sürü de Nazi ajanı var, casusu var. Hümanizmadan kaynaklanan bir sorumluluk örneği olarak düşünebiliriz bunu. Adam başta Nazi sempatzanı, ama sonra gördükçe *“Hitler’in eline atom bombası verilmez”* noktasına geliyor ve aynı zamanda tabii büyük bir sorumluluk alıyor, çok büyük bir risk alıyor, ama bunu beceriyor.

Şimdiye kadar söylediklerimde sorumluluk olgusunu bireysel boyut içerisinde almaya çalıştık. Buna aydın sorumluluğu da diyebiliriz. Şimdiye kadar tartıştıklarımızı sadece bilim insanının sorumluluğu için düşünmeyebiliriz, bunu bir aydın sorumluluğu olarak da düşünebiliriz.

Tabii aydın kavramı, çok muğlak bir kavramdır, ama sonuç olarak aydınla bilim insanı arasında geniş bir ortak alan olduğunu da söyleyebiliriz.

Bir de konuyu şimdiye kadar bireysel çerçevede aldık, acaba kurumsal bir çerçevede ele alabilir miyiz, bir de kurumsal boyutu var mı? Kurumsal boyutu deyince, aklıma üniversite geliyor. Hani ayının kırk hikayesi vardır, kırkı da ahlata üzerine; benim de ne sorun varsa, aklıma üniversite geliyor. Bileşik kaplar çalıştı, üniversite 70'li yıllardan itibaren aşağı düşmeye başladı, ama şimdiki hali bana göre beter. Bu bakımdan hemen her şeyi üniversiteye bağlamak gerekiyor.

Üniversite Avrupa'da kilise içinde ortaya çıkıyor. Yani şunu unutmayalım: Kilise, Ortaçağ'da total ideolojiyi kontrol eden, yani bilimi, sanatı, entelektüel yaşamın her şeyini kontrol ediyor ve üniversite, kilise içinde ortaya çıkıyor. İlk kurulan üniversite, sanıyorum Bologna Üniversitesi'dir; sonra Paris, sonra Oxford, Prag vesaire... Yani geç feodal dönemin kurumu diyebiliriz bizim alanın sözcükleriyle, kilise içinde kuruluyor.

Yalnız, bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Din, teoloji ana öğretilen dallardan bir tanesi, ama salt din adamı yetiştirmeye yönelik değil. Mesela bizim Müslüman toplumlarda, İslam'da medrese var, üniversite ve medrese özdeş değil. Medresenin amacı, esas olarak din adamı yetiştirmek. Din adamıysa Hristiyanlık'ta manastırda yetişiyor. Müslümanlıkta manastır yok, Müslümanlıkta medrese var, medresede esas olarak din bilimleri, Kur'an, Peygamberin yaşamı falan, hadis falan öğretiliyor. Hristiyanlık'ta din adamı manastırda yetişiyor. Üniversite, geç feodalite, ta 11. Yüzyılın sonunda, yani Bologna Üniversitesi, ilk kurulan üniversite, mevcut bilgileri aktarmak... Tabii kilisenin kontrolü altında, onun için de rektör, dekan filan, kiliseye özgü sözcükler. İşte burada teolojinin yanında, din bilgisinin yanında, özellikle toplumun gereksinme duyduğu hukuk ve tıp öğretiliyor, felsefe ve mantık öğretiliyor. Örgütlenme, lonca olarak örgütlenme.

Üniversitenin giderek özgürleşmesi, Avrupa'daki o büyük dönüşümle beraber, yani büyük dönüşüme isterseniz kapitalizme dönüşüm deyin, eğer beğenmiyorsanız kapitalizme dönüşüm lafını, Weber'ci yaklaşımla modernitenin yükselişi deyin, bu çerçeve içerisinde üniversite dönüşmeye başlıyor. Yani siyasi gücün kontrolünden çıkmaya başlıyor üniversite.

Bu büyük dönüşüm dediğimiz dönüşüm, kapitalizme dönüşüm, özgün Batı felsefesinin de ortaya çıkışı. O zamana kadar dünyayı, evreni vesaireyi açıklamak, doğuda, batıda, yani Çin, Müslüman Ortadoğu, Hristiyan batıda fark etmiyordu; dinsel çerçeve içinde, yani bir aşkın, gücün evreni düzenlemesi olarak düşünülüyordu. Zaten bu büyük dönüşümün, kapitalizme dönüşümünün bir boyutu da aklın önceliği, aklın öncelik alması. Aklın öncelik almasıyla beraber başta ekonomik alan olmak üzere, siyasal alanın da değişmeye başlaması. Yani biz siyaset bilimciler, bunu anlatmak için şunu söyleriz; Ortaçağ'da ana slogan, *“Bütün iktidar tanrıya aittir.”* Hâlâ da onu söyleyenler var. Bu dönüşümle beraber *“İktidar toplumdadır.”* Yani devlet, güç, iktidar insanların toplum içerisindeki karşılıklı ilişkilerinden, etkileşimlerinden kaynaklanan, insanların bilinçle yarattığı bir olgudur.

Üniversiteyi de bu çerçeve içinde düşünmemiz lazım ve özellikle Almanya'daki dönüşümle beraber, üniversitenin özerkliği...

Üniversitedeki çalışanlar akademisyen, yani bir meslek akademisyenlik. Ne yapar akademisyen; bilgi üretir, bilgi yapar, fenomenlerin, nesnelerin bilgisini yapar, o mesleki becerinin siyasi güce karşı otonomisinin olması lazım. Doğal olarak her türlü siyasi güç, doğru-yanlış ikileminde kendi yaptığının doğrulanmasını isteyecektir. O ise bilgi üretiminin önünde bir engelleyici rol oynayacaktır. O bakımdan üniversite özerkliği, üniversitenin bu işlerine kimsenin karışmaması zorunluluğunu getiriyor ve ondan sonra bunun bütün dünyaya da yayıldığını görüyoruz. Bu çerçeve içerisinde üniversite, bilim insanının sorumluluğunun gerçekleşeceği bir kurumsal alanı oluşturuyor. Bilim insanı, belli bir güvence altında rahatça

sorumluluğunu yerine getirecek. Nedir bu sorumluluğunu yerine getirmek; doğru-yanlış ikilemi içinde doğru olduğunu düşündüğünü ortaya koymaktır.

Üniversite otonomisinin yıkılışı, bana sorarsanız, 1970’li yıllarda evrensel bir süreç olmaya başlıyor. Yani kapitalizmin tarihi, devrevi bir tarih; yükseliyor, sonra kriz yaşıyor, krizle beraber bir gerileme var, sonra bütünüyle yeniden yapılanarak tekrar yükselmeye başlıyor. Mesela 20’li yıllar, 29’da tepe noktasına ulaşan kriz, böyle bir kriz. 70’li yıllarda da başka bir kriz var. 70’li yıllardaki kriz, refah devleti kapitalizmi diye tanımladığımız dünya sisteminin bir krizle karşılaşması. Nasıl bir krizle; kâr hadlerindeki genel düşme diye tanımlayacağımız krizle karşılaşması ve yeniden yapılanma, bütünüyle kapitalizmin yeniden yapılanması, küresel kapitalizm aşamasına geçiş.

Küreselleşme nedir; küreselleşme bir bakıma hep var, yani kapitalizm hep küresel. Ortaya çıktığı 16. Yüzyılda var mıydı kapitalizm; vardı tabii. 16. Yüzyılda ortaya çıktığından beri küresel, yani suya taş attığınız zaman, halka halka yayılıyor, onun gibi. Kuzeybatı Avrupa’da belirli zaman ve coğrafyada çıkıyor, ondan sonra bütün dünyanın tarihini o belirliyor. Ancak burada ulusal devletler de ana aktörlerden bir tanesi. 70’li yılların krizi ve o krizden çıkış, yeniden yapılanmayla yeni bir aşamaya geçtiğini düşünüyorum. Buna küresel kapitalizm demek, artık ulusal devletin işlevini yitirmesi. Klasik liberalizm, sadece ekonomi değil, çok iyimser politik amaçları da olan bir söylem (insan hakları vesaire) Neoliberalizm ise, sadece bir ekonomik reçete, politik olarak da neokonservatizm diye tanımlayacağımız tutuculukla iç içe geçen bir söylem olarak nitelenebilir.

Neoliberalizmle beraber her alanın metalaşması ve bu çerçeve içerisinde de üniversitenin metalaşması. Üniversitenin özerkliğini kaybetmesi demek, ne demek; üniversitenin pazara, pazar güçlerine tabi olması demek. Pazar güçlerine tabi olduğu andan itibaren de tabii özerklik kalmıyor.

1986 Şubat mıydı bizi bıraktıkları, ben gazeteciliğe başladım. Tabii üniversiteye dönmem mümkün değildi o sırada. Amerika’da da tanıdıklarım var, bir taraftan da üniversiteye dönmek istiyorum. Bir gazeteci olarak Amerika’ya gitmiştim. Columbia Üniversitesi’ne gittim, Siyaset Bilimi Bölümü Başkanını da şahsen tanıyorum, “Nasılsın, iyi misin?” filan... Columbia, Türkoloji çalışmaları açısından en zengin üniversitedir, Türkoloji çalışmaları yapan koca bir enstitü vardır, bir zamanlar 25 kişi çalışıyordu. Ben de bir punduna getirip, “*Acaba ben buraya bir sene gelip hocalık yapsam, kadını kandırır mıyım?*” diye düşünürken, bana dedi ki, “*Biz bittik, çöktük. Sen gazetecisin, sizin memleketteki siyasileri tanırsın. Biraz bize para verseler de Türkiye üzerine bir iki doktora yaptırsak.*” 22 kişilik enstitü 4 kişiye inmiş.

Üniversiteye piyasanın hâkim olması, bunu her yerde gördük; İngiltere’de üniversite dönüşümünde üniversiteler Thatcher üniversitelerine dönüştü. Bu ne demektir; piyasaya bağlı hale geldi. “Yap araştırmanı, kazan paranı.” Onun dışında piyasada talebi olmayan bilgi üretmenin hiç önemi kalmadı. Piyasa güçleri dediğimiz zaman da sermayeyi düşünmemiz lazım tabii. Sermaye senin ne olduğunu belirleyecek ve böylece üniversite hemen hemen bütün dünyada büyük bir dönüşüme uğradı. Tabii siyasi rejimlerin otoriterleşmeye başlamasıyla beraber, bu dönüşüm çok açık, çok belirgin hale geldi.

Türkiye’de neyi görüyoruz; Türkiye’de üniversite bir zamanlar çok önemliydi. Yani 1960’lı, 70’li yıllarda üniversite, toplumda özerk bir kurum olarak aynı zamanda doğruyu söylemeyi temsil ediyordu. Onun için de üniversite, bildiri yayınladığı zaman, bir şey yaptığı zaman, belli bir yankısı oluyordu. Ama şimdi artık ne öyle bir şey yapabilecek halde üniversite, ne de artık toplumda herhangi bir yankısı var. Yani bilim insanının sorumluluğunun kurumsal çerçevesi olarak üniversiteyi düşündüğümüz zaman, tam bir çöküntüyle karşı karşıyayız. Evrensel, yani her yerde bu sıkıntıyı görüyoruz; İngilizce bildiğim için, Amerika ve İngiltere üniversitelerini biraz daha takip edebiliyorum, orada

da giderek azaldı, orada da piyasanın gücü üniversitenin özerkliğini bitirdi. Böyle işte eser halinde kişilere kaldı; Chomsky, bizim alanla ilgili olarak, David Harvey filan...

Avrupa üniversitelerinde belki Amerika üniversitelerine göre bu iş biraz daha yavaş gidiyor, ama sanıyorum orada da aynı şey var. Türkiye'yi herhalde artık siyasi olarak otoriter bir yönetim altında

yaşayan bir toplum olarak düşünmemiz gerekiyor, çok ileri boyutlara gitti ve üniversite bütün işlevini yitirdi. Bir iki tane hâlâ seçkin kurumumuz var, onlar da ne kadar yaşayacak, emin değilim. ODTÜ'yü

düşünelim, Ahmet'in önümüzdeki yıl bitiyor galiba rektörlüğü. ODTÜ'ye gelecek yeni rektörle beraber ODTÜ'nün de ne hale geleceğini kestirmek bir kâhinlik olmayacak. Üniversite hocaları toplanıp bir bildiri yayınladığı zaman, 30-40 üniversiteden karşı bildiri hemen kolaylıkla çıkıyor. Yani piyasa, artı siyasi baskı, kurumu çökertmiş ve bu kurum içerisinde artık bilim insanının sorumluluğunun sadece bir bireysel sorumluluktan öteye geçmeyeceğini söylemek mümkün.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

SACİT YÖRÜKER- Söylediğiniz çok doğru; piyasalaştırma, metalaştırma özerkliği yok ediyor. Ancak piyasalaştırmayla beraber nicelleştirmeye tapınma geliyor. Bu durum bilime de yansıyor aslında, yani ancak nicelleştirildiği, nicel verilerden yararlanıldığı ölçüde bilim yapılabilir

gibi bir şey de ortaya çıkıyor. Bu tabii bilimi de kısırlaştırıyor, yozlaştırıyor. Nitel yöntemlerle yapılan araştırmalar, yani iyi-kötü, değerli-değersiz, anlamlı-anlamsız, güzel-çirkin türünden nitel verileri karşılaştırmaya dönük araştırmalar, bilimsel metot olarak rağbet görmüyor diye düşünüyorum.

Prof. Dr. GENCAY ŞAYLAN- Sacit'e katılıyorum, yani zaten bugün bütün yaşamımızda bir dijitalleşme var. Bu yarı iletken devrimi yaşamı dijitalleştirdi, bir de buna acayip bir şekilde bilgi çağı diyoruz, bilimsel çağ diyoruz. Bu dijitalleşmenin insan toplumunu bir tür karanlığa götürdüğünü düşünüyorum.

Tabii bilim demek, belli ölçüde nicelleştirmek demek, ama nicelleştirmek, somut görüntüyle ilgili, bir de görüntünün arkasına ulaşmak gerekiyor. Bugün postmodernlerin çok ciddiye alınması gereken eleştirileri çerçevesinde, bilim dediğimiz dildir; çünkü bizim bilincimizde ne varsa, dille yansır o, aralarında gevşek ya da güçlü ilişkiler bulunan önermeler sistemidir. Fizik öyledir, tarih öyledir, biyoloji öyledir, siyaset bilimi öyledir. Bu bilim dalları bazen günlük dilden

çok fazla şey alır,
bazen daha az alır.
Burada dil dediğimiz
zaman, ortaya
dekonstrüksiyon
dediğimiz, yani
anlamın arkasına
gitmek, dil felsefesi
yapmak önemli hale
geliyor.

Bana göre, dekonstrüksiyonun en parlak örneklerinden bir tanesi Marks. Yani görünenin arkasına gitmek: Artı değer ama artı değer demiyor. Bütün şeyini kuramını bunun üzerine kuruyor. Hâlbuki artı

değer gözükmüyor ki, işçi var, işveren var, karşılıklı anlaşıyorlar, zorlama yok görünürde, sözleşme yapıyorlar. Ama bütün her şeyi, insan davranışlarını, yaşamı, toplumu, kültürü, değerleri bunun arkasına giderek ancak açıklayabiliriz, dekonstrüksiyona tabi tutarak açıklayabiliriz. Bu aynı zamanda dil için de geçerlidir, yani biz bunu dilde de yapabiliriz. Zaten o da dilde yapıyor; Marks, dil felsefesiyle uğraşmadı, ama dilde yapıyor bunu. Biz bugün dilde aynı şeyi yapıyoruz.

AYKUT GÖKER - Ben biraz aykırı bir şey söyleyeyim. Üniversite üzerinde piyasa ilişkilerinin, pazarlık ilişkilerinin tarih itibarıyla her dönemden daha fazla etkili olduğu doğru. Ancak burada bir olgu var, onu görmezlikten gelmeyelim: Pazar güçleri, üniversiteden diyelim ki teknoloji talep ediyor. Ama teknolojinin doğası, bugün bütün tarihsel dönemlere nazaran çok daha fazla doğa bilimlerine, fizik bilimlerine bağlı. O pazar güçleri, üniversiteden teknoloji talep ettikçe, bilim de talep etmiş oluyor ve üniversitelerde korkunç bir bilimsel faaliyet de var. Doğa bilimiyle ilgili kısmını söylüyorum, sosyal bilimlerle değil. Yani bu bir farklı bir nokta, o konuda Gencay Hoca ne düşünüyor?

HAŞİM AYDINCAK- Hocam, onu tamamlayacak bir şey söyleyeyim, tam da Aykut hocanın bıraktığı yerden: Gerçekten sermaye teknoloji talep ettikçe, onu karşılamaya yönelik birtakım bilimsel çalışmalar söz konusu olabiliyor. Biz bilim insanının sorumluluğunda, bir bakıma kişisel bir sorumluluktan da kaynaklanabiliyor. Bu gelinen noktada bilim insanının birtakım şeyleri doğru yapıp yapmadığı konusunda sınama veya tabi olma açısından bireysel olarak gücünün artık yetmeyeceğinin farkındayız. Bu nedenle, bu teknoloji talebi karşısındaki üniversite ortamında bile bir örgütlenme ihtiyacının çok fazla hayati önem kazandığını vurgulamak istiyorum. Sanırım olayı bir de bu boyutuyla irdelemek lazım. Yoksa bireysel olarak çok fazla bu tür taleplere karşı durabilmek, her insandan bir fedakârlık bekleme düzeyinde bekleme olmamalı.

Prof. Dr. GENCAY ŞAYLAN- Tabii teknoloji çok önemli, ben onu nasıl inkâr edeyim? Yalnız, burada iki şey var: Bunlardan bir tanesi, bir dünyada güç hiyerarşisi var, güç düzeni var. Bu güç düzeni, yani bilimin üretilmesini -bilimin üretilmesi demek de teknolojinin, yani biri yaşama uygulanacak, teknoloji olarak ortaya çıkacak- denetliyor diye düşünüyorum. Bugünkü dünyada bağımsız, bu hiyerarşik gücün dışında bilimsel araştırma olur mu, olmaz mı, bu konuda ciddi kuşkularım var.

İkincisi, bu teknolojik gelişme bizi nereye götürür? Eğer bu teknolojik gelişme, sermayenin talebiyle ortaya çıkıyorsa, dünyayı felakete götürüyor. Yani savaşları falan bir tarafa bırakalım, küresel ısınmaydı vesaire felakete götürüyor. Buna şöyle cevap verebiliriz: *“Ama küresel ısınmanın ya da çevre felaketinin önlenmesi de bilim sayesinde olur. Yani insanoğlu, geleceğini yok mu edecek; oturur, bu sorunu ortadan kaldırır.”* Şimdiye kadarki göstergeler, bunun böyle olmadığını gösteriyor. Yani teknoloji, sermayenin talebine ve isteğine bağlı olarak üretiliyor ve kullanılıyorsa, bunun çevre felaketi açısından olumlu hiçbir sonuç yaratmadığını söyleyebiliriz. İşte bu tür çalışmaların fazla ileri gittiği Amerika’yı düşünelim; bugün sanıyorum bu karbon salınımının yüzde 60’ı Amerika, Avrupa Birliği ve Rusya’nın faaliyetlerinden kaynaklanıyor. O teknoloji de oralarda habire gelişiyor, yeni teknolojiler ortaya çıkıyor.

O bakımdan, bilimin hümanizma tarafından kontrol edilmesi gerekiyor. Bilimi ve bilimin sonucunu sermaye kontrol ettiği müddetçe, kapitalizm varken çevre kirliliğiyle mücadele etmek diye bir şey söz konusu olmaz. Canım, Sovyetler Birliği kirlilemedi mi, tabii kirliletti, yani ayakta kalabilmek için, var olabilmek için yarışacağım diye tabii kirliletti ve dönülmez yola girdi. Tabii ben şunu çok iyi bilmiyorum, Türkiye’de ve dünyada bu açıdan ümit verici gelişmeler de var mı? Yani bilimsel ve teknolojik olarak ümit verici gelişmeler, laboratuarda kaldığı sürece bir anlam ifade etmez, bunun mutlaka siyasal bir desteğe kavuşması gerekir. Belki de sosyal bilimciliğin etkisiyle biraz bu işe Aykut’tan farklı bakıyorum.

OTURUM BAŞKANI- Benim kafamı meşgul eden yakın dönemde bir olay oldu, onu paylaşmak istiyorum sizinle.

1930'lara gidelim, Türk matematiğinin en önemli isimlerinden birinden bahsedeceğim; Cahit Arf. Cahit Arf, bir Arnavut ailenin çocuğu, Türkiye'de küçüklüğünden itibaren matematik özellikleri göstermiş ve ortaokulu çok parlak bir şekilde bitirmiş. Hocaları falan da babasına *"Bu çocuğu okutun, daha iyi yerlere gitsin"* demiş. O sırada Fransız Frangı çok düşmüş babası da o nedenle TL verip Fransız Frangı satın almış. Paris'e, iyi bir liseye göndermişler. O zaman bizim de öyleydi, 3 yıllık bir eğitim, 2 yıl sonunda diplomasını vermişler,

çok parlak bir başarı göstermiş. Ondan sonra *"gel"* demişler; zaten bitirdiği için gelecek, gelmiş. *"Ne yapacağız şimdi seni?"* demişler. *"Benim aklımda bir şey var"* demiş. *"Ne yapacaksın, ne yapmayı düşünüyorsun?"* *"Ben Kastamonu Lisesi'ne gideceğim, matematik hocası olarak...."* Yakınları demişler ki, *"Bu bayağı olağanüstü bir adam."* Onun üzerine, üniversite okumak için Almanya'ya

gönderiyorlar. Biraz önce hocanın da belirttiği gibi, Göttingen’e gidiyor. Orada, bir süpervizör atıyorlar kendisine, o da Helmuth Hasse diye bir matematikçi. Hasse, ünlü bir matematikçi, onunla çalışıyor. Hatta bu Google’da Arf-Hasse teoremi dersiniz çıkıyor. Ne olduğunu ben pek anlayamadım, çünkü matematiğin o dalını bilmek gerekiyor.

Hasse, 1930’lar, Nazi partisine de çok yakın, hatta yanılmıyorsa, parti üyesi. Bizim Kastamonu Lisesi’ni matematikle donatmayı düşünen dahi çocuğumuz, kısa bir süre içerisinde doktorasını yapıyor, ülkeye geri dönüyor ve ondan sonra da hemen hemen her yerdeki, ODTÜ’de, İTÜ’de, başka yerlerde de matematik kürsülerini inşa ediyor.

Düşünebiliyor musunuz; yani şu anda böyle bir çocuk bulmak çok zor. Bu çocuklar kötüdür demek istemiyorum, ama değerler öyle değil. O zaman cumhuriyet rejimi yeni, hatta Fransa’ya gittiğinde Mustafa Kemal yaşıyor daha ve ben kendisini yakından da tanıdım, hatta Bilim Sanat Dergisi’nde de yanılmıyorsa söyleşi yapmıştım galiba. Bana da şöyle derdi, “*Sen benim methiyeci başım ol.*” Benim mühendislik okumamın nedeni odur, yani ben edebiyatçı olmak istiyordum hakikaten, en sevdiğim şey oydu. ODTÜ’nün sınavları ayırıydı, mühendislik okumak için oraya gittim. Cahit Arf, kendisine profesör deseniz, ordinaryüs profesör deseniz, ne dersiniz deyin, hiç hoşlanmazdı bunlardan, “*Yapmayın, övmeyin beni*” falan derdi. Bu beni şahsen o kadar etkiledi ki, ölünceye kadar izledim onu.

Ben Barış Derneği’nden ötürü hapisteyken, Sağmacılar Cezaevi’nde yatıyorduk. Benim de o sırada İstanbul’da bir kız arkadaşım vardı. O da Bilim Sanat Dergisi’nin İstanbul temsilciliğini yapıyordu. Ben yeni bir söyleşi için sorular hazırladım, ona gönderdim. O gitti ve Cahit hocayla böyle bir söyleşi yaptı. Tabii bunu ilk kez söylüyorum. Bu kızla da aramda bir ilişki yok artık, dolayısıyla onun yaptığı bir şeyi hafifletmek gibi bir derdim de yok. Ama Cahit hoca da onu o kadar sevmiş ki, “*Sen benim kızım ol*” demiş. İki de bir Cahit hocaya

gidiyormuş. O da 85 yaşındaydı, çözülmemiş bir matematik problemi vardı, 200 yıl boyunca çözülmemişti, bir İngiliz matematikçisi çözdü. Hocaya sorduğumuzda, *“Günde düştü benim çalışma saatlerim, 13 saat çalışabiliyorum”* diyordu. *“Şu problemi çözsem de Andrew Weil’in doğum gününe rastlatırsam çok memnun olacağım”* diyordu. Böyle bir insandı hakikaten.

Şimdi bir de son günlerde yaşadığımız bir felaket var, bana göre büyük bir insanlık rezaleti. Dedi ki, *“Canım, ne var yani insan dışkısı yemekte, ben de yerim, kötü bir şey de değil.”* Biz asistanken, öğrenciyken, hüngür hüngür ağladığımız 6 Mayıs idamlarının 3 kişisinden birisi olan Deniz Gezmiş için de ne dedi; çok kötü bir sıfat kullandı aynı konuşmanın içerisinde. Bu da bir üniversite profesörü, yani nereden nereye...

HAŞİM AYDINCAK- Tesadüf değil Hocam; Kenan Evren’e de, 12 Eylül dönemi cuntasına da methiyeler...

OTURUM BAŞKANI- Tabii. Kenan Evren’in cenazesine gidememiş

de üzüntülerini de belirtiyor; uçaktaymış, mümkün olsaymış, geri gelirmiş falan... Bu hoca, Cumhuriyet Gazetesi'nin yıllardır bir eki olan Bilim Teknik ekinde yıllarca yazılar yazdı ve ondan sonra o tarafa da çok affedersiniz, bok attı. Yani dedi ki, *“Bize başka yerlerde bir şey yazdırmadılar, gittik solcuların gazetesinde yazdık.”* Bu da bir üniversite öğretim üyesi. Ben hakikaten profesör unvanını hiç kullanmıyorum, mümkün olduğunca kullanmıyorum, teknik bir nedenle sorulursa belki, ama artık öğretim üyesi de olduğumu söylemeyeceğim bu adamdan sonra.

Prof. Dr. GENCAY ŞAYLAN- Cahit Arf'la ilgili çok ufak bir şey söylemek istiyorum. Benim şahit olmadığım bir şey, Mübeccel Kıray sosyoloji profesörüydü ODTÜ'de, o anlattı. ODTÜ'nün en kritik günleri, senatodaki tartışmalarda kan gövdeyi götürüyormuş. Cahit Bey de hiç konuşmazmış, bakarmış herkese. Tabii burası mühendis odası, ama mühendislik fakültesinin hocaları, senatoda Mübeccel hanıma, *“Siz yaptınız da bilmem nedir bu solcuları, rezil ettiniz”* falan... Mübeccel hanımın anlattığına göre, bir gün Arf, kaldırmış kafasını, *“Siz ne söylüyorsunuz; oturup Marks'ı okusanıza, çok ciddiye alınacak bir adam”* demiş. *“Tabii bütün mühendislik hocaları sustu, Cahit Arf bir şey söylüyor...”*

OTURUM BAŞKANI- YÖK'ün Genel Kuruluna aday olmuştu, seçmediler. Ayrıca ODTÜ'deki Matematik Bölümünün en önemli insanıydı, yaş emeklisi olmuştu, İstanbul'a taşınmıştı. Şimdi hatırlamıyorum, ama iki haftada bir mi, ayda bir mi geliyordu, bir seminer veriyordu. Ben de Bilim Sanat Dergisi'nde *“Dev bir ulusal değer; Cahit Arf”* diye bir yazı mı yazmıştım, şimdi çok iyi hatırlayamıyorum. Matematikçiler bana dedi ki, *“Şunu ver de bir tane...”* Gidin, satın alın, değil mi? Verdim, oradan kestiler, bir camlı panonun içerisine koydular. Ben de dedim ki, *“Bunu ben mi yapmalıydım be kardeşim; hiçbir şey yapmadınız.”* O sırada bir rektörümüz vardı ODTÜ'de, o camekânı kaldırdı orada, böyle bir insandı.

9 ay kapatılmıştı üniversite, çok büyük olaylar olmuştu. O sırada

öğretim üyelerinin mücadelesinin başında Cahit Arf vardı. Bir gün Merkez Komutanlığı'na gidiyor bir grup hoca. Orada da yanılmıyorsam bir kıdemli albay komutan ve konuşurlarken diyor ki, *“Hocam, bakın, biz de mühendislik eğitimi veriyoruz.”* Gerçekten harp okullarında mühendislik eğitimi veriliyordu, bizim pek çok hocamız da gidip orada ders veriyordu. *“Yani hiç bizde böyle şeyler olmuyor, yani bir problem çıkmıyor. İfade bir sizin üniversite kapanıyor, boykotlar yapılıyor, gösteriler oluyor, neden oluyor bu?”* deyince, Cahit Hoca da demiş ki, *“Vallahi Komutanım, biz ne yapacağımızı bilmiyoruz, ondan oluyor.”* Bu bence çok önemli bir cevaptır. Komutan anladı mı, anlamadı mı, değerlendirdi mi, bunu bilmem, ama hakikaten bir kitap yazılsa, bu kadar güzel anlatılmaz.

HAŞİM AYDINCAK- Paylaştığımız bir şey, Güney hocamın da açıklıkla ifade ettiği bir şeydi; *“Bilim insanı, toplumsal yaşama da duyarlı olmalıdır, ilgili olmalıdır”* diyordu. O demin sözünü ettiğimiz örnek, bu açıdan da çok ilginç bir örnek. Bilmem neyi yemekten bahseden adam, -aynı söyleşide anlatıyor, ama söyleşi çok uzun olduğu için, insanlar o kısımlarını görmezden geliyor- diyor ki, *“Ben Yaşar Kemal’e başladım, ama bitiremedim. Orhan Pamuk’u hiç okumadım.”* Başka hiçbir şeyi de okumamış adam. Artı, geziyor, dolaşıyor, birtakım yerlere jeolojik etütlere filan bile gittiğinde, konferanslara falan gittiğinde... Hayatında pazara gitmemiş, hiç insan ilişkisi, halkla yüz yüze, birebir ilişkisi olmayan bir insan, yani kendini bu kadar soyutlamış ve her şeyi elhamdülillah biliyor, uçmuş ve başka bir şeyi algılamaya ihtiyacı olmayan bir insan olarak görüyor. Yani bu gerçekten bilim insanının sorumluluğu açısından olumsuzluk örneği olarak çok tipik bir örnektir.

SALONDAN- Kendi meslek odasının kınadığını da belirtelim ayrıca; yerbilimcileri zan altında bırakmayalım.

OTURUM BAŞKANI- Güney hocanın bir Polonya macerası vardır. Odadan bir ekiple, 10 kişilik bir grup diyelim, gitmişler. Balık gelecek yemekte, ama balığın ne balığı olduğunu bilmiyor kimse. Lehçe de

hiçbir şeye benzemiyor, Batı dillerinden aldığı şeyler de çok az. Hoca, şöyle düşünüyor: Bu galiba tatlı su balığı, ama soracak, nasıl soracak? Diğer arkadaşlar da “Bu ne balığı?” diyorlar. Hoca düşünüyor, düşünüyor, garson getirdiği zaman balığı, şöyle el işareti, “Şubert” diyor, “evet” diyor adam, çünkü alabalık senfonisiymiş. Güney hoca, âlem bir insandı hakikaten.

Hocam, size çok teşekkür ediyoruz.

----&----

Politik Bilim

Üniversitede 40'lı - 50'li Yılların Karanlığı...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

*Karanlık zamanlarda
şarkı da söylenecek mi?
Elbette, şarkı da söylenecek,
karanlık zamanları anlatan.*

Bertolt Brecht

[Çev. A. Kadir / Zikreden Güney Göneç.]

Güney (Göneç) Hocanın üniversitede 40'lı - 50'li yılların karanlığını anlattığı bir kitabı yayımlandı: **"Karanlık Zamanların Şarkısı: Üniversitede 40'lı - 50'li Yıllar"** (2011, Yeni Umut Yayınları)... Kitabın girişinde Bertolt Brecht'ten (Çev. A. Kadir) bir dördlük yer alıyor: *Karanlık zamanlarda / şarkı da söylenecek mi? / Elbette, şarkı da söylenecek, / karanlık zamanları anlatan.*

'Karanlık zamanları anlatan şarkılar'da yalnızca karanlık zamanlar ve karanlığın insanları değil, o karanlığa direnen, o karanlığa karşı isyanlarını yükselten güzel insanlar da vardır... O güzel insanların direnci, isyanı, yarınlarımız için umuttur. 'Karanlık zamanları anlatan şarkılar', aslında, anlattıkları o güzel insanlarla umudun da şarkısıdır. Onun içindir ki, 'Karanlık zamanları anlatan şarkıları' hep güzel insanlar söyler. Güney Hoca da, her biri bir şarkı olan yazdıklarıyla, daha çok, karanlık zamanları, ama aynı zamanda, karanlığa karşı koyan güzel insanları anlatır. Onun yazdıkları, okuyanlarını alıp götürdüğü bir yolculuktur; karanlık zamanlara ve aynı zamanda karanlığa karşı koyan güzel insanların dünyasına...

O güzel insanlar bazen Frédéric Joliot-Curie, Necdet Bulut, Nazif Tepedelenlioğlu gibi bilim adamlarıdır, bazen Nicola Sacco gibi bir kunduracı ustası ya da Bartolomeo Vanzetti gibi bir balıkçı-işportacıdır, bazen de Woody Guthrie, Pete Seger, Barbara Dane gibi halk şarkıcıları ya da Paul Robeson gibi hem bir halk şarkıcısı hem de Shakespeare'in oyunlarında yıldızlaşan bir tiyatro oyuncusu... Onların ortak yanı dirençleriyle, mücadeleleriyle gelecek kuşaklara taşıdıkları umuttur: Ve bize, dosta düşmana, herkese, hep şunu anlatmak isterler: **Bakin, biz vardık ve hep olacağız; karanlıkların üstesinden gelinceye dek...**

Güney Hoca bu yeni kitabıyla bizi yine bir karanlık zamana götürüyor. Yapın bu yolculuğu... Emin olun, yine güzel insanlarla da tanışacaksınız: 1930'lu yıllarda faşizmin karanlığından kaçıp Türkiye'ye sığınan ama bir süre sonra, sığındıkları ülkenin karanlık güçlerince geri püskürtülen Alman bilim adamları... Ve onlarla aynı dönemde üniversiteden uzaklaştırılan, Türkiye'den bilim insanlarıyla...

Alman bilim adamlarının konuk edildikleri ülkenin karanlık güçlerine karşı yapabilecekleri bir şey yoktur. Kaderleri bu ülkeden de ayrılmaktır. Onlar gittikleri ülkelerde de (bunlardan bazıları, daha sonra, kendi anayurtları olan Almanya'da) bilime olan katkılarını sürdüreceklidir.

Alman bilim adamlarıyla aynı dönemde üniversiteden uzaklaştırılan **Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes, Muzaffer Şerif Başoğlu, Nabi Dinçer, İlhan Başgöz, Mübcecel Kıray, Azra Erhat, Agop Dilaçar** gibi bilim insanlarının da önemli bir bölümü bilime olan katkılarını yurtdışında sürdürecek ve bilim dünyasında büyük bir saygınlık kazanacaklardır... Gönül verdiği üniversitesinden ilk üç isimle birlikte uzaklaştırılan dünyalar güzeli bir bilim kadınıysa, yurtdaki karanlığa olan isyanını giderek yükseltecek ve o karanlığa karşı verilen toplumsal mücadelede bayraklaşan bir isim olacaktır: **Behice Boran...**

Güney Hoca, 40'lar karanlığında bunca güzel bilim insanından arındırılan(!) üniversitenin 50'ler karanlığını da anlatır bize; Nazi Almanyası'yla uyum sağlamış, hâttâ Nazi Partisi'ne üye olmuş Alman bilim adamlarının getirildiği 50'ler karanlığını...

Belki bu kitabı okurken yine karanlık bir zamanda yaşadığımız aklınıza gelecek ve o karanlık iyice bastırmadan bir çıkış yolu bulunmalı, diye düşüneceksiniz. Aslında o yolu Güney Hoca bütün ömrü boyunca anlatmaya çalıştı, yine anlatıyor... Eminim, bütün güzel insanların o yolda hep birlikte yürümeye başladıklarını gördüğü gün, Güney Hoca bize, artık karanlık zamanların değil, gelecek aydınlık zamanların şarkılarını söyleyecektir...

CBT. 30 Eylül 2011

...röportaj

EMO'nun İlericiler Tarafından Yönetilmeye Başlaması Öyle Kolaylıkla Gerçekleşmedi...

Elektrik Mühendisliği Dergisi'nin 1970'li yıllarındaki sayılarında büyük emeği olan, EMO İstanbul Şubesi Kurucu Heyeti Üyesi, "Hep Aranızda Olacağım" isimli kitabı üçüncü baskısını yapan, EMO Ankara Şubesi Kütüphanesi'ne ismini veren değerli üyemiz, büyüğümüz, hocamız Güney Gönenç'le Onursal Başkanımız Ahmet Altay Varol görüştü...

AHMET ALTAY VAROL- Hocam merhaba, EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni için geçmişten bir hatıra bırakmak, tarihe bir iz düşmek için yaptığımız bu söyleşiye katıldığınız için öncelikle çok teşekkür ederiz. Bize kısaca kendinizi tanıtır misiniz?

GÜNEY GÖNENÇ- İstanbul Teknik Üniversitesi'nden 1955 yılında mezun oldum. O zaman, kamuda çalışmak için Odaya üye olmak zaten gerekiyordu. Odanın en eski üyelerinden biri oluyorum bu şekilde. Sicil numaram 718.

AHMET ALTAY VAROL- EMO İstanbul Şubesi'nin kuruluş çalışmalarında büyük emeğiniz olduğunu biliyoruz. Ve sonrasında EMO Yayın Kurulu'nda... Bize o dönemin Oda kurullarını, çalışma koşullarını ve dönemin Türkiye'sini biraz anlatabilir misiniz?

GÜNEY GÖNENÇ- Elektrik Mühendisleri Odası'nın İstanbul Şubesi 1961'de kuruldu. Ben de kurucu Yönetim Kurulu Üyesiyim. Sonra Ankara'ya, Orta Doğu'ya gelince, 1962'de EMO Merkez Yönetim Kurulu Üyesi oldum. 1963'te Yayın Kurulu Üyesi oldum, 1964'te Yazı İşleri Müdürü oldum. Odaya yönelik bütün bu çalışmalar, benim yurtdışına doktora yapmak üzere gidişimle kesildi. 1970 Şubatında İngiltere'den, doktoradan döndüğüm zaman, birkaç gün önce yapılan Genel Kurul seçimlerini ilk kez ilericilerin aldığını öğrenmiş oldum. Nazif Tepedelenlioğlu çok yakın arkadaşım, kardeşim, Başkan Yardımcısıydı. Bana, "Güney, yayınların başına geçiyorsun" dedi. Geçiş o geçiş... Demek ki, 12 Eylül sonrasına kadar, yaklaşık 11 yıl derginin yazı işleri müdürlüğünü, yönetimini ve Yayın Kurulu üyeliğini yürüttüm.

Tabii, o zamanki olanaklar bugünkü gibi değildi; dergimizi kendimiz diziyorduk. Bir tane toplu IBM yazı makinesi, bir daktilocu ve bir de görevli arkadaşımız vardı. Bu arkadaş, Odanın bütün işlerini yürütmenin yanı sıra matbaayla ilişkileri sağlar, yazıların redaksiyonuna bakardı. Bir de ben... Bu üç kişilik teknik ekiple dergimiz çıkıyordu.

Tabii, Odaya ilişkin başka görevlerde de bulundum. Örneğin, TMMOB Yayın Kurulu Üyesiydim. Ayrıca, Türk Standartları Enstitüsü'nde ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda Elektrik Mühendisleri Odası temsilcisi olarak görev yaptım. Devlet Planlama Teşkilatı konusuna biraz sonra değineceğim.

Burada onların adlarını anmak istiyorum, çünkü bu Yönetim Kurulu'nu çok ilginç bir gelecek bekliyordu. 1970'te seçilen bu ilk ilerici Yönetim

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
ANKARA ŞUBESİ HABER
2010/1

BÜLTEN!

Kurulu, Başkan Özdoğan Gündüz, Başkan Yardımcısı Nazif Tepedelenlioğlu. Ayrıca, Akat Çukurova, Lütfü Akkan, Engin Güneç, Yılmaz Dağdeviren ve bir kişi de, tutucu listeden bizim listeyi delen ve tek kişi olarak Yönetim Kuruluna giren bir arkadaş, Turhan Onur. Bu Yönetim Kurulu için, 12 Mart'tan sonra tutuklama kararı çıktı. İşin ilginç, bu listeyi delen, ama 6 kişiyle birlikte nasıl olsa bir şey yapamayacağını göerek istifa eden ve yerine Cevdet Aydemir'in geçtiği Turhan Onur arkadaş hakkında da, istifa etmiş olduğu halde tutuklama kararı çıkmış olması.

AHMET ALTAY VAROL- Bu Yönetim Kurulu'nun içeri alınması olayını biraz açabilir misiniz? Hangi gerekçe ile bütün bir yönetim kurulu tutuklandı? Olaylar nasıl gelişti?

GÜNEY GÖNENÇ- Bütün Yönetim Kurulu içeri girmedi, bir kısmı ortalıkta gözükmemeyi tercih etti. Hiç unutmam, Nazif Tepedelenlioğlu'nu eşiyile birlikte İstanbul'a uğurladık ve bir veda yemeği yedik. Ağustos 1971'de oluyor bu işler, yani 12 Mart'tan 5 ay sonra... Nitekim, çok öngörülü davrandığımız şuradan anlaşıldı ki o akşam Nazif'in evi basıldı. Fakat Nazif yoktu, İstanbul'daydı. Zannediyorum, Yönetim Kurulu'ndan 3 kişi yakalandı. Bunlar; Lütfü Akkan, Yılmaz Dağdeviren, Özdoğan Gündüz. Fakat mahkeme bilirkişi olarak, saygın bir hukukçuyu, Ankara Barosu Başkanı Faruk Erem'i tayin etti. Arkadaşlar, suçlamaya esas gösterilen metinlerden -ki bunlar, birinci Yönetim Kurulumuzun Faaliyet Raporu ile yayınladığımız Özel Okullar Özel Sayısındaki 50 sayfalık bölümdü- dolayı, Türk Ceza Yasasının 141, 142, 311 ve 312; yani bir sınıfın öbür sınıf üzerinde hâkimiyetini kurmak ve hükümetin manevi

şahsiyetine saldırı suçlarından -biliyorsunuz, 142'nin cezası idamdı- içeri girdiler. Lütfü Akkan'a ve Yılmaz Dağdeviren'e nasıl Ulucanlar Hapishanesi'nde şilte götürdüğümüzü, yorgan götürdüğümüzü hatırlıyorum. Faruk Erem'in, "Delil olarak sunulan bu yazılarda suç unsuru yoktur" raporu üzerine, kısa bir süre sonra bu arkadaşlarımız serbest bırakıldılar. Oda'nın ilerici güçlerce yönetilmeye başlamasının bir nevi hüznünlü hikâyesidir bu anlattığım.

AHMET ALTAY VAROL- Hocam bu hukuki işlerden sizin de başınız ağrı mıştı o dönem, onu da bizimle paylaşır mısınız?

GÜNEY GÖNENÇ- Madem söz, bu işin hukuki tarafından açıldı, ben de kanınca kararınca kendi başıma gelen bir olayı anlatayım. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesiydim, aynı zamanda da dergimizin sorumlu yazı işleri müdürüydim. 15 gün kadar İstanbul'a, baba evine, üniversiteden yıllık izinli olarak gittim. O 15 gün içinde bir Yayın Kurulu üyesi arkadaşımız dergiye olmayacak bir cümleyi koydurtuyor. Şu anda vefat etti, yine de hayırla anmam gerekiyor. Şöyle bir cümle giriyor yazıya: "İktidar, Aliğa'da Necmettin Giritlioğlu'nu vurdurttu." Bu, açıkça 312'ye aykırı bir cümle; böyle bir cümle kullanılmaz. Tamam, bu dergi yayınlandı. Fakat derginin yayınlanmasından birkaç ay sonra 12 Mart darbesi de oldu mu? Oldu!

Bunun üzerine Odaya bir takım adamlar gelip soruyormuş Güney Gönenç'in ev adresi neresidir? Odadaki arkadaşlar da "Efendim, bilmiyoruz" diyorlarmış. "Ne biçim Oda bu, üyesinin adresini bilmez!" diyorlarmış. En sonunda, "Hepinizi birden toparlar götürürüz" demeye başlamışlar. Niyazi Ağmaslı, Odamızın avukatıydı, ışıklar içinde yatсын, "Güney, resmi bir yazı gelinceye kadar hiç gözükme sakını!" dedi. Çünkü polis elinde benim adım yazılı bir ufacak kağıtta geliyor. Ağmaslı'nın bu uyarısı üzerine, ortalıkta hiç gözükmedik. Hatta yazı işleri müdürüğünden dahi ayrılmış gözükçük bir sonraki dergi sayısında. Niyazi Bey, "Bunun 1 sene süresi var, 1 sene sonra düşer dava" dedi. Ben de sayıyorum sayıyorum, 7 ay olmuş daha, önümüzde 5 ay var. Sonradan yasayı okurken, bir de baktım ki, 12 ay kitaplar içilmiş, dergiler için 6 aylık süre. Üstelik ben bu süreyi atlatalı da 1 ay olmuş. Belki söylemesi ayıptır; ama tek başına evde, kalkıp oynadığımı hatırlıyorum. O badireden de öyle kurtulduk.

AHMET ALTAY VAROL- Hocam oda yönetimlerindeki fikri değişimlerden

...röportaj

bahsetmiştiniz. İlerici kadrolar yönetimlere geliyordu odalarda o dönem. Genel kurul süreçlerinden, seçimlerden biraz bahseder misiniz? Nasıl bir atmosfer vardı?

GÜNEY GÖNENÇ- Odanın ilerici arkadaşlarla yönetilmeye başlaması olayı, öyle kolaylıkla gerçekleşen bir olay olmadı. Dediğim gibi, 70 seçimlerinde bir kişi listeyi delmiş, fakat sonunda seçimleri almışız. 1971'de -ki, benim katıldığım ilk Genel Kurul toplantısı oluyor- Galip Baloğlu Divan Başkanı ve kürsüde arbede çıkıyor, mikrofonun teli koparılıyor, bir nevi kavga oluyor. Gündem şu şekilde: Sabah 10.00'da toplantının açılışı, 2. Madde başkanlık divanının seçimi, 3. Madde İstiklal Marşı ve saygı duruşu. Biz, İstiklal Marşı ve saygı duruşuna gece 23.00'te geçebildik; yani 12-13 saat başkanlık divanı seçimiyle geçmiş oldu. Sağ olsun, hükümet, bal yolluk ödeyerek -biliyorsunuz, delegelik diye bir şey yok o zaman, Türkiye'nin her yerindeki her elektrik mühendisi Genel Kurula katılabilir- Ankara'ya görev çıkartmış bütün yandaşlarını. Bu Genel Kurulda seçimlerin sonucu bir sonraki sabah 06.00'ya doğru alındı galiba. 3 kişi ilericilerden, 3 kişi tutuculardan olmak üzere 6 kişinin seçildiği kesinleşti. 7. kişi, bir ilericiyle bir tutucu arasında birkaç oy farkla gidip geliyor. Fethi Alikoç isminde bir MHP'li üyenin ismini, Alikoç yerine Alakoç yazarların olayın geçersiz sayıldı. 3 kişi bir arada, Alikoç'ta beraber 4 kişi toplanıyorlar, "Yönetim Kurulu şu kararları almıştır" diye ilan ediyorlar. Bu tarafta da biz 4 kişi toplanıyoruz, "Şu kararları almıştır" diye ilan ediyoruz ve geceleri Odada nöbet tutuluyor, kapının önünde. Bu şekilde 6-7 ay geçtikten sonra, olay mahkemeye intikal etmişti. Oylar yeniden sayıldı, bilirkişiler tayin edildi ve 7. üyeyi bizim kazandığımız mahkeme kararıyla sabit oldu.

Ertesi yılki kongrede daha ilginç şeylere şahit olduk. Yalnızca elektrik mühendislerinin girmesi lazım herhalde Genel Kurula, değil mi? Hiç kimsenin tanımadığı birtakım adamlar peyda oldu salonda. Zannedirim, Türk Standartları Enstitüsü salonu olacak veya Devlet İstatistik Enstitüsü. Orta Asya kalpaklı bir sürü adam peyda oldu. Hiç unutmam, ışıklar içinde yatсын, bir amiralimiz vardı; Sayın Seyfi Kipmen. Deniz subaylığından emekliydi. Nazım Hikmet'le birlikte,

aynı gemide deniz subaylığı yapmış. Oturup konuştuğumuz zamanlarda, geminin güvertesinde nasıl Nazım'la birbirlerine şilir okuduklarını anlatırdı. Bütün kongrelere İstanbul'dan gelir, muhakkak katılır ve Atatürk'ün huzuruna çelenk koyma töreninde muhakkak kendisinin bulunmasını ister, "Gittik, çelenkleri koyduk, sizlerin adına Atatürk'ümüzü andık, deftere şunları yazdım..." diyerek, Genel Kurula bilgi verirdi. Seyfi Bey bu kalpaklılardan birinin yakasını iki eliyle tuttu ve "Sen kimsin arkadaş, burada ne arıyorsun?" dedi. Kalpaklı vatandaş, "Ben, Türk milletini temsilen bu Genel Kurula izlemeye geldim" dedi. Bunun üzerine Amiral, sıkıyönetime telefon etti. Sıkıyönetim var. "Aman amiral, yapma, etme, bu sıkıyönetim gelir, bizi alıp götürür" dediysek de, "Orada benim tanıdığım albaylar var" dedi. Çok ilginçtir; sıkıyönetimden subaylar, erler, bir sürü insan geldi ve bu kalpaklıları yakalayıp dışarı çıkarttılar, alıp götürdüler.

O arada, bir de çanta olayı var. Bu kalpaklıların telaşa bir çantayı kaçırdıklarını gördük. "Çantanın içinde bomba var" denildi. Ben, bombayı görmedim bilfiil; fakat yolun karşı tarafına konuldu bu çanta, askerler tarafından. Salonda aşağı yukarı 600-700 kişi vardı. Bütün salon boşaltıldı. İçeriye sadece EMO kartı göstererek girilecek şekilde devam edildi vesaire...

Bunları şunun için anlatıyorum: İlerici görüşün bu Odada egemen olması öyle kolaylıkla olmadı, çok uğraştık. Bu son söylediğim olay 72'dedir.

AHMET ALTAY VAROL- İlerici görüşleri kabul ettirebilmek için hep mücadele vermek gerekmiştir ülkemizde. EMO Temsilcisi olarak katıldığınız toplantılarda EMO'nun görüşlerini yansıtmak, temsil ettiğiniz Oda'nın görüşlerini savunmak o dönem oldukça zordu biliyoruz. Biraz bu çalışmalarından bahseder misiniz?

GÜNEY GÖNENÇ- Devlet Planlama Teşkilatı'nda EMO temsilcisi olarak, radyo-televizyon planlaması toplantılarına katıldım. Orada, renkli televizyona geçiş ve ikinci kanalin TRT'ce açılması konuları tartışılıyordu. Biz, "Mademki kısa bir süre sonra renkliye geçecektiniz, niçin televizyona siyah-beyaz başladınız? Önce siyah-beyaz televizyonları kabalayacaklar ulusa, ondan sonra bir de renkli televizyon alıracaklar" diye karşı çıktık. Çok ilginçtir; 4 kişi, birisi ben,

ikincisi Orta Doğu Teknik Üniversitesi temsilcisi Hakkı Oranç, üçüncü ve dördüncüler de Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksekokulu temsilcileri Oya Tokgöz ve Uygur Kocabaşoğlu'ydü. Dördümüz oturduk, bir karşı oy yazısı hazırladık.

Hiç unutmuyorum, toplam üyeler 25 kişi kadardı. Uygur Kocabaşoğlu dördümüz adına kalktı ve bu karşı oy yazısını okudu. Toplantıyı yöneten kişi -galiba şube müdürüydü Devlet Planlama Teşkilatı'nda- "Siz, vatan hainliği yapıyorsunuz" dedi. Uygur, şöyle bir etrafına bakındı, "Maalesef, burada tutanak tutulduğunu görmüyorum; fakat tutanak tutulsun ve bizim vatan hainliği yaptığımız tutanağa lütfen yazılсын" dedi. Bunun üzerine millet susup oldu. Hatta şöyle de bir şey oldu: Kendini ilerici sayan yakın bir arkadaşımız, kulağıma eğilip, "Güney, karşı çıkmayın lütfen. Bakın, Ecevit iktidarı gözükmüyor ufukta. Renkli televizyonu Ecevit kullanacak, başkası kullanmayacak, korkmayın" diye "tüyo" verdi bize! O zamanlar Boğaz Köprüsü'ne karşı çıkarılar ne dediyse, aynen o oldu; yani hangi sakıncaları öne sürmüşler idiyse, o sakıncaların hepsi ortaya çıktı. "Efendim, siyah-beyaz televizyonunu kapıcıya verirsın" dediler, kapıcı senden önce renkli televizyon aldı. Siyah-beyaz televizyon Türkiye'de monte ediliyordu, renkli televizyon edilemiyordu. "Önce bunun altyapısını, sanayisini kuracağız, renkli televizyon yapar hale geleceğiz. Öbür ülkelerin tecrübeleri var. Bir televizyon alıcısı 7 yıl kullanılıyor. Siz, 2 yıl içinde milletin televizyonunu değiştirmesini istiyorsunuz, o zorda bırakıyorsunuz insanları" dedik.

AHMET ALTAY VAROL- Sizin döneminizin belirgin tartışmalarından bazılarıydı renkli televizyon ve

bilgisayar. Biraz da bilgisayarın o dönem serüvenini anlatabilir misiniz?

GÜNEY GÖNENC- Bir başka çalışma alanımız da bilgisayar konusunda oldu. O zaman, bilgisayar mühendislerini yeni yeni yetiştirmeye başlamışız. Bu bilgisayar mühendislerinin hangi Odaya üye olacağına ilişkin büyük tartışmalar çıktı. Kimisi "Fizik mühendisi sayılır bu arkadaşlar" diyor, kimisi "Matematik mühendisi sayılır" diyor. Yahu, bütün dünyada bunlar elektrik mühendisleri içinde. Eğer kendi özel örgütlülükleri varsa ne âlâ. Binaenaleyh, elektrik mühendislerinin bilgisayara yakınlığı su götürmez bir şey. Onun için, dergide buna özellikle ağırlık verdik. Ağustos 71, yani birinci Yönetim Kurulunun içeriye düştüğü günlerde Bilişim Özel Sayısını çıkarttık ki, Türkiye'de bilişim terimlerinin Türkçelerinin ilk defa yayınlandığı bir yayın olmuş oldu. Sayın Aydın Köksal, o sayının editörlüğünü yapmıştır. Ayrıca, bilgisayar çıkmış; nedir bu bilgisayar? Özellikle mühendisler içinde o kadar ilgi ve merak var ki, bir ekip kurduk. Bunun iki elemanı ben ve Necdet Bulut idi. İlk defa İstanbul'da bir panel yaptık, bütün merdivenler doldu. Bir binanın ikinci katındaydı sanırım. İki kat yukarıya çıkan merdivenlerde oturdular insanlar, sokağa taşlılar. Bu, bilgisayar kullanımının özellikleri ve bilgisayarın nasıl kullanılacağına ilişkindi. 76 yılında başladık. Bu kadar büyük bir merak ve istek görünce, aynı paneli bu sefer Ankara'da tekrarladık. Orada da Aydın Köksal ve Necdet Bulut arkadaşlarımız vardı, ben de vardım. Ondan sonra İzmir'de bu paneli tekrarladık. Çok büyük bir otelin büyük bir salonu tutuldu. Ağzına kadar doldu salon. Trabzon'da da bu paneli tekrarladık. Eskişehir'de de tekrarlamak üzere planlar yaparken, Necdet Bulut Trabzon'da faşist kurşunuyla vurulup öldürüldü ve ondan sonra bir

...röportaj

anlamda buna ara vermiş olduk, bu konuyu kapatmış olduk.

AHMET ALTAY VAROL- Sayın Necdet Bulut'u da bu vesileyle saygıyla anıyoruz. Sizin yayın faaliyetleri içinde Elektrik Mühendisliği Dergisinde "Odaya siyaset buluşturmuyorlar" diye ciddi bir dirençle karşılaştığınız bir çalışmanız da olmuştu. "Sarı Sayfalar" nasıl ortaya çıktı?

GÜNEY GÖNENÇ- Elektrik Mühendisliği dergisinde, ilk defa -büyük bir devrim sayıyorum bunu- "sarı sayfalar" adı verilen ve ülkenin toplumsal sorunlarını da irdeleyen bir bölüm oluşturduk. Bir elektrik mühendisine, dergisinde, ülkenin yönetilişiyle ilgili, ülkenin sosyal ve ekonomik sorunlarıyla ilgili haberlerin, yazıların da bulunması çok normal geliyor bugün. Bunu biz, ilk defa Nisan 1970 sayısında, sarı kâğıda basılmış sayfalar biçiminde ortaya koyduğumuz zaman, yer yerinden oynadı. Şu anlamda yer yerinden oynadı: Muazzam karşı çıkanlar, "Odaya siyaset buluşturdular" vesaire diyenler oldu; fakat dikkat ederseniz, 70 yılından bugüne gelindi, şimdi gayet normal. Elektrik mühendisleri ülkenin sorunlarıyla ilgilanmeyip de ne yapacak?! Sonuç olarak, bu bir devrim oluşturdu benim kanıma göre.

Ayrıca, kendi sorumluluk alanım olduğu için, dergide, alışılmamış bir şekilde özel sayılar yayınlamaya başladık. O zaman, özel yüksekokullar çok önemli bir problemli. Nihayet, Anayasa Mahkemesi, özel yüksekokulların Anayasaya aykırı olduğuna karar vererek, bunları kapattı. Bizim Odamızın mücadelesi, burada en ön saflarda bir mücadeleyi oluşturdu. Ondan sonra Bilişim Özel Sayısı, Üçüncü Beş Yıllık Plan Özel Sayısı çıkardık. Mesela, İlhan Tekeli'nin Beş Yıllık Plan hakkındaki yazıları, Ergin Günçe'nin yazıları vesaire. Ergin Günçe'yi de maalesef kaybettik bir uçak kazasında. Televizyon Özel Sayısı, Cumhuriyetin 50. Yılı Özel Sayısı, Eğitim Özel Sayısı, Enerji Özel Sayısı, Desibel Özel Sayısına kadar, çeşitli konularda özel sayılar yayınladık.

Ben, 12 Eylül 1980'den sonra sürgüne gönderildim Gaziantep'e, ondan sonra da üniversiteyle iliştiğim kesildi 1402 sayılı Yasaya göre. İstanbul'a gittim, ansiklopedilerde çalıştım;

yani Odayla ilişkimiz biraz gevşedi, fakat Odaya her konuda yardımcı olmaktan uzak düşmedik hiçbir zaman.

AHMET ALTAY VAROL- Okurlarımız için şöyle bir değerlendirme yapmış olduğunuz aslında: 1970'lerden beri memleketinde bir şeyler oluyor ve elektrik mühendisleri buna kayıtsız kalmıyor, Oda örgütlülüğü buna kayıtsız kalmıyor.

GÜNEY GÖNENÇ- Elektrik mühendisleri eskiden, "Falanca röle kaç amperde çeker, filan yüksek gerilim hattının gerilimi kaç volt olmalı?" gibi şeylerden başka bir şey görmüyordu. Başka bir şey söyleyenler vatan haini diye yaftalanıyordu, durum gerçekten öyleydi. 30-40 yıl öncesini tasavvur etmek yeni kuşaklar için çok zor. Özellikle Dördüncü Beş Yıllık Plandaki muhalefet şerhine de önem verdim ben. O şerh yayınlanmıştır dergide. Bu renkli televizyonla ilgili söylediklerimiz... Resmen vatan haini dediler. Köprüye karşı çıkanlara da vatan haini dediler, "ilerlemeye karşı bunlar, ileriye gitmeye karşı" dediler. Yahu, ileriye gitmenin de yolları var.

AHMET ALTAY VAROL- Hocam, söyleşinin sonuna geldik, son olarak belirtmek istediğiniz bir şey var mı?

GÜNEY GÖNENÇ- Bu konuşmanın sonunda, aramızdan ayrılan arkadaşları şöyle bir anımsam uygun olacağını düşündüm. Yani Odaya hizmet edenlerden aramızdan ayrılanları kastediyorum. Yoksa, bu yaşa gelince, çok insan aramızdan ayrılıyor.

Nazif Tepedelenlioğlu, Necdet Bulut, Recep Aktaş, Kaya Nomaler, Sırrı Erkan, Reşit Oğuz, Halil Eker, Amiral Seyfi Kipmen, Hakkı Oranç, Lütfü Akkan ve Yüksek Leventoğlu, ilk aklıma gelenler bunlar. Herkesi hatırlayamamışsam, onun da artık belleğimin zayıflamasından olduğu düşünülmeli. Tam 40 yıllık bir mücadele ve insanlar teker teker gidiyor. Bu ölenlerden, benden yaşça büyük olan bir Amiral Kipmen bir de Halil var; demek ki illa yaş sırasına göre gidilmiyor. Onun için, bundan yararlanıp oturmaktayız, Ahmet'le ben... Değil mi sevgili Ahmet?

AHMET ALTAY VAROL- Teşekkür ediyoruz hocam, ağınıza sağlık...

Nazif Tepedelenlioğlu Anısına...

...Hakkında tutuklama kararı çıkınca, onu İstanbul'a gönderdik. Nazif, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesiydi. O zaman Orta Doğu Teknik Üniversitesi özel yasaya tabiydi ve biz işçi statüsündeydik; resmen işçi statüsündeydik, memur statüsünde değildik. İşçi statüsünde olunca, 7 gün işe gelmeyen işine doğrudan son veriliyordu. Mesela, Muammer Soysal isminde bir arkadaşımız, "7 gün gelmedi" denilerek, resmen ODTÜ'den atıldı. Odaya da çok emeği geçmiş olan bir arkadaşımızdı. Bunun üzerine, Nazif'e rapor alma peşine düştük. Önce şu anımı anlatayım. Rapor alabilmek için, bir hastaneye gitmek gerekiyordu, hastaneye gidebilmemiz için de okul doktorunun sevk yazması gerekiyordu. Nazif de yok ortalıkta. Ben gittim ve biraz da boynumu bükerek, başhekime dedim ki, "Efendim, durum böyle böyle, arkadaşımız hakkında tutuklama çıktı. Arkadaşımız, bir süre istirahat edecek." Bana dönüp, "Niye bana geldin de Leon Bey'e gitmedin?" dedi. O da oradaki başka bir hekim. "Efendim, siz başhekimsiniz diye size geldim" dedim. Meğerse, Leon Namer -ışıklar içinde yatsın- solcu olarak tanımır mı. Yani "Niye solcu doktora gitmedin de bana geldin?" diyor. "Siz başhekimsiniz diye geldim" deyince ben, şöyle durdu, suratını buruşturdu -Nazif'in, doğuştan bir omurga arızası vardı. Açıkçası, kamburdu, çok kısa boylu gözükürdü, omurgası tamamen eğri bir vaziyettedi- kağıdı imzaladı, bakın, bu bir doktor... Bana dönüp aynen şöyle dedi: "Zaten o, o eğri omurgayla uzun süre yaşayacağını mı umuyor?" Ben, ömrümde böyle bir laf işitmedim hiç bir doktordan, hiç bir insandan...

Böylece, raporu aldık. Gerçekten de, o gece baskın yaptılar evine. Askeri yönetim ya, bir generali rektör atadı üniversiteye. Yanlış anlaşılmasın, şimdiye kadar gelişmiş geçmiş rektörlerin en iyilerinden

biri çıktı. O ayrı meseledir; onu uzatmayayım. Fakat bütün makamlar, mesela, genel sekreter albay emekli, onun altındaki bilmem ne şefi binbaşı emekli, filan gibi askeri hiyerarşik bir durum. Yeni bir genel sekreter tayin edilmiş. Bölüm başkanına telefonda demiş ki, "Ben, bölümleri tanımaya çalışıyorum, bölüm başkanlarıyla tek tek görüşüyorum. Sizinle de yarın gelip şu saatte görüşeceğim." Bölüm başkanı da, "Buyurun efendim, tabii" demiş. Bölüm Başkanı Halil Bengi'ydi, Tanrı rahmet eylesin. "Yalnız, bu görüşmede Nazif Tepedelenlioğlu ile Güney Gönenc'in hazır bulunmasını rica ediyorum" diye de eklemiş. Halil Bey'in şu gelmemiş aklına: "Niye bu iki kişinin burada bulunmasını istiyor? Elektrik Bölümünde 50 tane hoca var". Adam gelmiş, sekreter telefon etti bana, "Nazif Bey'i de alıp gelmeniz isteniyor" dedi. Bölüm Başkanının odasına gittim. Karşıda bir adam oturuyor. Halil Bey, "Efendim, bu, Güney Bey" dedi. Nazif bekleniyor şimdi. Halbuki, Nazif İstanbul'da. "Bu ne biçim iş? Siz, öğretim üyenizin nerede olduğunu bilmiyorsunuz" dedi. Halil Bey "Telefon ettirdik. Burada herkes odasında oturmaz; kütüphanededir, derstedir belki" diye yanıtladı. Ben de, "Efendim, Nazif Bey hasta, rapor aldı" dedim. Cebimde taşıyorum raporunu. "Rapor nerede?" dedi, "İşte efendim, rapor burada" dedim.

"Bunu nereden aldınız siz?" dedi, "Eşinden aldım" dedim. "Peki, kendisi nerede şu anda?" dedi, "Vallahi bilmiyorum. Bu raporu bana eş verdi" dedim. Fakat Bölüm Başkanının kapısı siyah perdesülülerle kapanmış vaziyette, yani Nazif geldiği anda içeri alınacak. Nazif'i bu şekilde, ben anlamda kırtarmış olduk. Fakat tabii, devlet, fertlerden daha güçlü. Sonunda, Elazığ'a sürüldü Nazif, ben de Gaziantep'e sürüldüm. Sonradan da oradan 1402'yle atıldı. 1402 sayılı yasada, atılacak kişileri betimleyen ibare şöyle: "genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmaları sakıncalı görülen veya hizmetleri yararlı olmayan kamu personeli". Böyle bir arkadaş, Amerika'da, üniversitede profesör oldu ve Cape Canaveral'da, yani ABD'nin uzay üssünde ders verdi. Burada ise sakıncalı görülüyordu; hangi devlet daha akıllı, bunu anlamak mümkün sanırım.

Nazif Tepedelenlioğlu Amerika'da yaşadı. Gurbette tek başına öldü. Öldükten ancak bir hafta sonra ölüsü bulundu... Bunu şöyle değerlendiriyorum: Bu bir öldürmedir, ölme değildir. Birisini öldürmek için, Necdet Bulut'a yaptıkları gibi, illa tabanca çevirip ateş etmeye gerek yok; bu da bir başka öldürme biçimi. Belki de doktorun kehaneti / bedduası çıktı. "O eğri omurgayla uzun süre yaşayacağını mı umuyor" diyen o acımasız başhekimin...

Fotoğraf: ABD'den yurda kısa süreli bir gelişinde Nazif Tepedelenlioğlu onuruna verilen bir yemekte... (03.09.1988)
Soldan; Güney Gönenc, Nazif Tepedelenlioğlu, Haluk Tosun

İÇİMİZDEN BİRİ

GÜNEY GÖNENÇ İLE ONURLU BİR YAŞAMIN KISA ÖYKÜSÜ

Söyleşi: Doç.Dr. Haluk TOSUN

• Hocam, özgeçmişinizden bize söz eder misiniz?

D1933'te Ankara'da doğdum. İlk orta ve liseyi Ankara, Ordu ve İstanbul'da okudum. Küçük yaştan beri okumaya meraklıydım. Ayrıca matematiğe ve elektroniğe

çok düşkündüm, bunun sonucu olarak liseyi bitirince, İTÜ'ye girmek o günlerde başlıca emelimdi.

• O yıllardaki İTÜ'yü pek çok kişi gibi ben de hep merak etmişimdir. İTÜ sizin için neydi, nasıl bir yerdi?

D İstanbul Teknik Üniversitesine 1950'de girdim. O zamanlar ülkede tek bir teknik üniversite var, o da İTÜ... O nedenle olsa gerek, çok değerli, bugün adları artık efsaneleşmiş hocalarımız oldu İTÜ'de, örneğin Satih Murat Uzdilek, Jean Perrin ve Marie Curie'nin öğrencisi İlhami Cıvaoğlu, Ratip Berker, Mustafa İnan, Tanık Özker, Mustafa Santur... Ayrıca, Hitler'den kaçıp Türkiye'ye gelen bilim adamları kuşağının son temsilcilerinden Hans Hominger ve Rudolf Weyrich... Burada şunu da ekleyeyim hemen, tüm yaşamımda gördüğüm en değerli bilim adamlarından birisi olan Ratip Berker'le sonradan yanında asistan olarak çalıştığım Mustafa Santur, 1960'ta askeri yönetim tarafından üniversiteden atıldılar. 1950'den önce İTÜ'ye giriş, lise bitirme derecesine göre idi. Ben giriş sınavı ile

alınan ilk öğrenciler arasındayım, Elektrik Fakültesi'ni sınavda dördüncü gelerek kazandım. Akılım fikrim elektronikte, radyoda olduğu için zayıf akıma ayrıldım. Bu radyo merakı yüzünden bir kere de polis tarafından basıldım ve yurttaki yatağımın üstünde gerçekleştirdiğim verici devresiyle birlikte yakalandım; eklemeye gerek var mı bilmiyorum, o zamanlar (şimdi de durum çok farklı sayılmaz) verici yapmaya teşebbüsle casusluk ve vatan hainliği eşanlamlıydı. Radyo ve müziğe ilgilim nedeniyle İTÜ Radyosu'nda üç yıl spikerlik yaptım. Batı müziği sevgisini buna borçluyum. Daha önce, Türk müziğine büyük ilgi duyuyordum, iki yıl İleri Türk Musikisi Konservatuarına devam etmiştim; burada Hüseyin Sadettin Arel'in ve Laika Karabey'in öğrencisi oldum. Benden bir sınıf büyük olan ve sonradan ODTÜ'nün mimarı olarak tanınacak olan Behruz Çihici ile birlikte tanbur çaldığımızı anımsıyorum. Türk müziğine ilgilim hiç azalmadı, hâlâ da sürüyor, ama bu alandaki yeteneğimin doğal sonucu olarak, çok kötü bir amatör olmaktan bir milim ileriye gidemedim. Müziğe ve genel olarak sanata ilgi duyan arkadaşlarla İTÜ Sanat Kulübü'nü kurduk, yoğun etkinliklerde bulunduk. Kulüp, üstün yetenekli arkadaşların varlığıyla, özellikle tiyatro alanında büyük varlık gösterdi. Teknik Üniversite Tiyatrosu, Genç Oyuncular ve daha sonra Dostlar Tiyatrosu bu çalışmaların uzantısıdır. Sanat Kulübü çalışanlarından arkadaşlarım arasında Atilla Alpöge, Günay Akarsu, Atilla Manizade ve Yılmaz Onay'ı özellikle anımsıyorum.

Dergimiz bir süredir 'İçimizden Biri' başlıklı bir bölüm yapıyor. Yayın Kurulumuz bu sayıda bu bölüme, Güney Gönenc'i konuk etmeyi kararlaştırdınca söyleşi yapmaya ben talip oldum. Sevgili Güney Hocamızın o çok yönlü, çok renkli, gerek bilimde, müzikte, gerek eğitimcilikte, yazarlıkta gerekse de politikada ışıldayan kişiliğini, yuların gergefinde akı ve duyguyla dokuduğu birikimlerini, kimseden esirgemeyip demokratça dağıttığı dostluğunu, ağabeyliğini yeterince yansıtabacak bir söyleşi yapma iddiasında olmadığımı hemen söylemeliyim. Bunun kolay olmadığını sanırım onu tanıyanlarda onaylayacaklardır. Eksiklikleri onun ve okuyucunun hoşgörüsünü düşününce daha kabul edilebilir görüyorum.

" Odamızda yeni yönetim anlayışı 1970'de egemen oldu. Başlangıçta, dayanacağı mız önemli bir birikim yoktu. Bu nedenle birçok konuya elyordamıyla girdik ve öyle yürüdük. Daha sonra kolektif çalışmanın özverinin ve anlayışın getirdiği bir yetkinlik aşamasına ulaşabildik sanıyorum..."

• Kitaba, sanata, edebiyata müziğe yakın ve yoğun bir ilginiz var, bunu biliyoruz. Yaşamınızda kalıcı yeri ve önemi olan kitaplar mutlaka vardır. Bu konuda neler söylemek isterdiniz?

• Edebiyata ve müziğe babamın etkisiyle ilgi duymaya başladım, diyebilirim. İlk başlarda, özellikle halk şiirine düşkündüm. Yaşamımda beni en çok etkileyen birkaç kitaptan birisi olan Orhan Burian'ın "Kurtuluşstan Sonrakiler" adlı şiir antolojisi elime geçti. Ortaokuldaydım, Cumhuriyet dönemi şairlerini, özellikle Nazım Hikmet'i ilk kez bu kitapla tanıdım ve sevdim. Sonraları, üniversite yıllarımda, ikinci Yeni'nin geliştiği dönemde, Turgut Uyar ve Cemal Süreya beni çok etkiledi. Birkaç arkadaşla birlikte "Dünyanın en Güzel Arabistanı'nı ve "üvercinka'yı adeta ezberlediğimizi anımsıyorum. Yaşamımda önemli etkisi olduğunu sandığım bir başka kitap da E.T.Bell'in "Büyük Matematikçiler" adlı yapıtıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın her nedense bir daha basmadığı bu kitap bana matematik sevgisini aşıladı.

• Ya, İTÜ'den mezun olduktan sonra, ODTÜ'ye gelinceye değin ve ODTÜ'nün ilk yıllarında nejer yaptınız? O yılların ODTÜ'sü nasıldı?

D İTÜ'yü bitirir bitirmez Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü'nde asistan oldum. Hiç unutmam, maaşım net 200 Türk Lirasıydı. Daha sonra, ek görevli olarak. Maçka'dak) teknik okulda elektronik dersi verdim. 1959'da İTÜ'den ayrıldım, PTT'de İstanbul Telefon Santralleri Başmühendisi olarak çalışmaya başladım. İki yıl sonra da serbest çalışmaya heves ederek PTP'den ayrıldım ve Bankalar Caddesi'nde bir işyeri açtım.

Bu işyerinde iki yıla yakın sürdürdüğüm ve kişiliğimin bu iş için hiç de uygun olmadığını görerek mutsuz olduğum "serbest çalışma" ortamından kutlamanın yollarını ararken, Hakkı Oranç'ın ve 1980'li aramızdan ayrılan sevgili hocamız Mustafa Par-

lar'ın özendirme, ve üstelemeleri sonucunda ODTÜ'ye girdim; yıl 1962. O zaman ODTÜ, TBMM'nin bahçesindeki barakalardaydı; rektörlük de Müdafaa Caddesinde iki katlı bir binadaydı, sonra o bina yıkıldı, yerine Emekli Sandığı binası yapıldı. Yeni kurulmuş bir üniversite olarak ODTÜ, özellikle o ilk döneminde, İTÜ'lülere kucak açmıştı. Hepsisi de İTÜ'den sınıf arkadaşım olan Hakkı Oranç, Sevim Tan, Metin Akgün, Nejat İlgaz ve Ercüment Özizmir (ve diğer İTÜ'lü arkadaşlar, Ahmet Rumeli, Mümtaz Kızılyalı, Ayhan Türneli, Ersin Tulunay) ile birlikte ben de o coşku dolu yıllarda ODTÜ'de görev almış olmaktan, bir bakıma ODTÜ Elektrik Bölümü'ne ilk harcı koyanlar arasında olmaktan mutluluk duyuyordum. Bizim bölüm, az önce de belirttiğim gibi bir küçük barakadan ibaretti. Kampüste Mimarlık Fakültesi binası kurulmuştu, sonra bugün İnşaat Mühendisliği bölümünü oluşturan binalardan biri yapıldı, ve biz, bütün Mühendislik Fakültesi olarak, o binaya taşındık. Dersler, sonradan sağlık merkezi olan, geçen yıla kadar da PTT olarak hizmet veren 4-5 odalı bir binada yapılıyordu. İlk elektronik deneylerine bakıyordum, sonra üçüncü sınıflara elektronik dersi vermeye başladım. O yıllardan söz ederken sevgili hocamız ve dekanımız Mustafa Parlar'ın eşine az rastlanırlı kişiliğini, özverili çabalarını ve Mühendislik Fakültesi'nin ve bölümümüzün kuruluş gelişmesindeki olağanüstü katkılarını özellikle anmak isterim.

Sonra NATO bursu kazanarak ABD'ye gittim; Brooklyn Polytechnic'ten M.S. aldım; 1968'te İngiltere'ye geçtim, Birmingham'daki Aston Üniversitesinde doktora yaptım ve 1970'te ODTÜ'ye döndüm. Mantıksal tasarım, sayısal çözümleme, anahtarlar devreleri, otomatlar kuramı gibi konularda dersler verdim. Bu arada, Hacettepe'de ve Karadeniz Teknikte de hocalık yaptım. Sayın İnönü'nün rektörlüğü sırasında ODTÜ Akademik Konsseyi üyeliğinde bulundum; kısa bir süre (tam 12 Mart günlerinde) Mühendislik Fakültesi Dekan Yardımcısı olarak görev yaptım.

1975'te Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin kurucuları arasında yer aldım, derneğin ilk genel yönetim kurulu üyesi oldum. Yine bu sıralarda Türkiye Bilişim Derneği başkanı olarak bir dönem çalıştım, özellikle 70'li yılların ikinci yarısında ivme kazanan özerk ve demokratik üniversite mücadelesinin içinde yer aldım. Sözün burasında, bu mücadelede hep yan yana, omuz omuza savaştığımız (ve birlikte ders verdiğimiz Karadeniz Teknik'te kahpece vurulup öldürülen) can kardeşim Necdet Bulut'u özellikle anmak istiyorum. ODTÜ'de 1977 Hasan Tan krizi sırasında üniversitenin maruz kaldığı baskı ve saldırılara karşı verilen mücadelede de Necdet'le birlikteydik. Bunu izleyen yıllarda Bedrettin Cömert, Doğan Öz, (babam gibi sevdiğim, zaten hepimizin "Bedri Baba" dediğimiz) sevgili hocam Bedri Karafakioğlu ve daha nice değerli insanımızı kahpe saldırılarda yitirdik... Gençlik günlerinde filizlenen, özellikle ABD'de gelişen, 12 Mart'ın çarkları arasında pekişen, sonrasında ete kemiğe bürünen toplumcu tercihin uzantısında, 1979 ara seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi'nden İstanbul-senatör adayı oldum.

• Sizi 70'lerin sonunda etkin politik tercihler noktasına getiren toplumca yaşam sürecinizin ilk biçimleniş aşamalarında ABD ve İngiltere'deki öğrenim yıllarınızın etkisi oldu mu?

D Evet, dünya görüşümün oluşmasında, doğrusu ABD'deki günlerimin büyük etkisi oldu. Ben ABD'ye gittiğimde bu ülke yoğun bir toplumsal hareketlilik içindeydi. Vietnam savaşı ve bu savaşa tepkiler doruk noktasındaydı. Doğal olarak bizler de bu canlılığı yaşadık. Brooklyn Polytechnicte ODTÜ'den gelen kalabalıkça bir grup oluşturuorduk. Zaten bu okulu seçmemizin nedeni, rahmetli Parlar Hoca'nın da aynı okulda doktora yapmış olmasıydı. Brooklyn'den birkaç arkadaşla bir dergi çıkarma deneyimimiz oldu. "Ortam" adıyla üç sayı çıkarabildiğimiz bu derginin ardından New York

Türk Öğrenci Derneği'nin yönetimine seçildik. Başkanlığını benim yaptığım yönetim kurulunda Yakup Kepenek, Gürel Tüzün, Nazif Tepedelenlioğlu ve önder Yüksel de yer almıştı. New Yorkta Amerikan folk müziğini, özellikle toplumcu içerikli müziği, örneğin Woody Guthrie, Pete Seeger ve Weavers grubunun şarkılarını tanıdım. Burada, bana ilginç gelen bir anıma değineyim. Ben ABD'ye gittiğimde Türkiye'de Nazım Hikmet basılmıyordu, bu yüzden şiirlerinin çok büyük bir bölümünden hiç haberimiz yoktu. Bunlardan birini "kız çocuğu" şarkılaştırılmış biçimiyse ilk kez Pete Seeger'dan dinlediğimde, bu şiirin kendi dilindeki özgün biçimini bilmeyen bir Türk olarak utanç duydum. Dayanamadım, oturup bu şiiri Türkçeye çevirdim. Aslına bugün hepimizin bildiği şiir şu biçime girdi:

*Geliyorum, her kapıda duruyorum
ama kimse duymuyor
ayak seslerimi*

*Vuruyorum kapılara ama kimse
beni görmüyor çünkü ölüyüm* *ben*

*Ancak yedi yaşındayım ama
öldüm, Hiroşima'da,
çok oldu şimdi yedi yaşındayım,
aynen öldüğümdeki gibi
çocuklar öldü mü artık büyümezler
bilirsiniz,*

Bu uğraşlar İngiltere'de bulunduğum yıllarda da devam etti; 68-70 döneminde İngiltere Türk Öğrenci Dernekleri Federasyonu başkanlığını yürüttüm.

• Sevgili Güney Hoca, Elektrik Mühendisleri Odası'nda uzun, özverili ve çok üretken çalışmalarınızın olduğunu biliyoruz. Adınızın Oda tarihinde çok ayrıcalıklı bir yeri var. Şimdi de Yayın Kurulumuzun btr üyesi olarak etkinliğinizi sürdürüyorsunuz. Oda'daki yaşamınızı bize anlatır mısınız?

D Odaya 1956'da üye oldum, 718 sicil numaralı üyeyim. 1961'de EMO İstanbul Şubesi kurulduğunda, ku-

ruca yönetim kurulu üyesi olarak bir yıl görev aldım. Sonra, ODTÜ'de çalışmaya başladıktan sonra bir yıl da Merkez Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundum. 1963'te Elektrik Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu Üyesi olarak, ertesi yıl da derginin Yazı İşleri Müdürü olarak çalıştım. İngiltere'den doktora alıp döndüğümde (Şubat 1970) Odanın yönetimine yeni bir ekip seçilmişti: Yakın arkadaşım Nazif Tepedelenlioğlu Başkan Yardımcısıydı. Yönetim Kurulu'nun isteği üzerine Yayın Kurulu Başkanı ve derginin Yazı İşleri Müdürü oldum. "Sarı sayfaları" içeren ilk sayıyı (sayı 159/160) 1970 Nisan'ında çıkarttık. Böylece dergi sayfalarını, toplumsal ve ekonomik sorunların değerlendirilmesine açmış olduk. Yayın etkinliğini, 12 Mart döneminin yoğun fırtınaları içinde sürdürdük. 1970'te seçilen ve günümüze değin gelen yeni yönetim geleneğinin başlatıcısı olan Yönetim Kurulunun yarısı 12 Mart döneminde içeri girdi. Ben dergide Yayın Kurulu Başkanı ya da üyesi olarak 12 Eylül'e kadar sürekli görev aldım. Bu da on yılı aşkın bir zamana dilimi oluyordu. Bu on yıl içinde genel olarak TMMOB ve Oda bünyesinde, özel olarak oda dergimiz sayfalarındaki özgün teknik araştırmalar, mesleki sorunlar, bilimsel ve teknolojik incelemeler, açık oturumlar ve paneller; teknik dil sorunundan nükleer enerjiye, radyo-televizyondan uydu haberleşmesine, işçi sağlığı-iş güvenliğinden genel enerji sorunlarına kadar uzanan geniş bir alanda, bir bölümü sonradan birçok siyasi partinin programlarına girecek olan görüşler ürettik; öneriler ve çözüm yolları geliştirmeye çaba harcadık, bu konularda özel sayılar hazırladık. Şunu da belirteyim, salt "desibel" konusunda bir özel sayı çıkartacak kadar da konu ayrıntılarına girebiliyorduk.

Odamızda yeni yönetim anlayışı 1970'de egemen oldu. Başlangıçta, dayanacağımız önemli bir birikim yoktu, bu nedenle birçok konuya el yordamıyla girdik ve öyle yürüdük. Daha sonra kolektif çalışmanın özverinin ve arayışın getirdiği bir yetkinlik aşamasına ulaşabildik,

'Türkiye'deki barış mücadelesi, seri daha iyi bilirsin, zor bir dönemden geçiyordu. Yönetim Kurulu üyeleri içerdeydiler, biz de ikinci bir Barış Davası kapsamında sorguya çekiliyorduk. Barışın savunulması, bu durumda, değişik cephelerde birden yürüyecekti...'

sanıyorum. Ulusal politikaların oluşturulmasında kamuoyu yaratılması, halkımızın doğru yönde bilinçlendirilmesi, kendi sektörümüzün sorunlarını genel ülke sorunları içerisinde görme ve anlama uğraşısı, bu dönemde odamızın en öne çıkarttığı çalışma ilkeleriydi.

• Şimdi bir de 12 Eylül günlerine gelelim. Size neler getirdi 12 Eylül?

D ilk olarak doçentliğe atanma-başvurum reddedildi. Bilim jürisinden başarıyla geçtiğim ve doçentlik diplomasını aldığım halde, atanmam, gizli yapılan bir oylamayla ve hiçbir gerekçe gösterilmeksizin reddedildi. Bu ODTÜ tarihinde ilk kez oluyordu. Danıştay'a başvurdum; ama kararlarından sıkıntı duymuş olmalılar ki altı ay sonra yeni bir oylamayla kararlarını değiştirdiler. Bir süre sonra yeni çıkan YÖK yasasına dayanarak/sayın rektör beni Gaziantep'e atadı. Yedi ay sonra da 1402 sayılı yasanın "bölgelerinde genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmalarını sakıncalı görülen veya hizmetleri yararlı olmayan kamu personelinin" işlerine son verilmesine ve kamu hizmetlerinde bir daha çaltıştırılmamasına ilişkin 2. maddesine dayanılarak işten atıldım. Ankara'ya dönünce 1981 Ocağında çıkarmaya başladığımız Bilim ve Sanat dergisinin Genel Yayın danışmanı oldum, bir yandan da Bilim ve Sanat yayınlarının editörlüğünü üstlendim. Bir ara İstanbul'a giderek Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi'nde danışman olarak çalıştım, 1985'te AnaBritannica'ya geçtim. ODTÜ'ye karşı İdare Mahke-

mesi'nde açtığım dava da bir yandan sürüyordu. Davayı kazandım, ama üniversite mahkeme kararını uygulamadı. Yeniden davalar açıldı, bunlar da kazanıldıktan ve sayın rektöre bunlar da uygulanmadığı takdirde'hapsini isteyeceğimiz hatırlatıldıktan sonra üniversitede göreve başladım ve işte bildiğin gibi, bu görevi sürdürüyorum.

• Sevgili Hocam, ülkemizin kapkaranlık bir dönemden geçtiği 1983 yılında Frédéric Joliot-Curie'nin yaşamöyküsünü anlatan "Hep Aranızda Olacağım" adlı kitabı yazdınız. Neydi sizi Joliot-Curie'yi yazmaya yöneltti?

• 1980'de Barış Derneği'nin Onur Kurulu'na Sadun Aren, Asım Bezirci, Ađnan Cemgil, Halit Çelenk, Güner Eliçin, Doğan Görsev, Jülide Gülizar, Ertuđrul Günay, Beria Onger, Ruhi Su, Vedat Türkali, Kemal Türkler, Süleyman Üstün ve Samiye Yaltırım ile birlikte seçilmiştim. Kitabı yazdığım sırada Türkiye'deki barış mücadelesi, sen daha iyi bilirsin, zor bir dönemden geçiyordu. Yönetim Kurulu üyeleri içerdeydiler, biz de ikinci bir Barış Davası kapsamında sorguya çekiliyorduk. Barışın savunulması, bu durumda, değişik cephelerde birden yürüyecekti. Joliot-Curie, Dünya Barış Konseyi'nin kurucusu ve ilk başkanıydı. Dört ferdi beş Nobel ödüllü almış bir aileden gelen son derece saygın bir bilim adamı idi. Örgütlü barış hareketinin başlangıcını, içinden geçtiği süreçleri, birikimlerini Joliot'un yaşamı ekseninde ele almanın, hareketin köklülüğünü sergilemenin, özellikle o zor günlerde hepimize güç katacağını düşündüm. Sonradan bu düşüncemde pek de yanılmadığımı gördüm.

• Benim ve daha pek çok tanıdığım, tanımadığım insanın dünyaya bakışını biçimlemekte, bizlere yurt ve insan sevgisi aşılamakta birincil rollerden birini oynayan sevgili Güney Hocam, zenginliklerinizi bizlerle paylaştığınız için size teşekkür ediyorum,